

STANKO KOŠIR

NI ZA
IZPOSOJO
NA DOM

S pādstrēšnē

IZ PODSTREŠJA

Stanko Košir

S pādstrēšnē

Iz podstrešja

2008

Stanko Košir

S pādstrēšnē

Napisal in uredil: Stanko Košir

Dialektološko uredil: Stanko Košir

Lektorirala: prof. Mira Smolej

Foto: Stanko Košir

Sozaložnik: Medium Žirovnica

Oblikovanje in tisk: Medium Žirovnica

G 5768

N 090914333

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-94

821.163.6'282-32

KOŠIR, Stanko

S padstrešne / [napisal, foto] Stanko Košir. - Gozd Martuljek :
samozal. S. Košir ; Žirovnica : Medium, 2008

ISBN 978-961-91672-8-1 (Medium)

241590016

Posvetilo

Dragi moji pravnuki: Karmen, Nina, Tjaša in Mark.

Knjigo, katere vsebino bi brez prevoda težko razumeli, posvečam vam. Da vam je naš domač govor tako tuj, je krivo pomanjkanje narodne zavesti. Na žalost v prvi vrsti prav naše generacije, ki je naredila narodnemu bogastvu in kulturni dediščini toliko škode kot nobena doslej.

Po drugi svetovni vojni smo postali tako pametni in premožni, da je bilo vse do takrat lepo in uporabno čez noč grdo, zastarelo, nič vredno in zrelo za izločitev. Naš domač govor je bil šolarjem prikazan kot grd in za rabo neprimreren, njegova medsebojna uporaba v šoli nezaželjena

Mi, vaši prastarši, smo ga govorili le doma in med sabo. Otrokom, vašim dedom, ki so bili takrat šolarji, ga nismo vsiljevali in rezultat je tu. Vedite in zapomnite si, da je bil za vaše praprastarše in za tiste z več pra-ji edini uporabni slovenski jezik. To je dejstvo, ki si ga dobro zapomnite in posredujte vašim naslednikom.

Hranite, kar je napisano, čas dela svoje. Glavo pokonci, pri prešibki stopnji narodnega ponosa se lahko zgodi marsikaj!

Vaš praded!

Stanko

Uvod

Domislil sem se reka »Vsako tele ima svoje veselje«. Predavnimi leti me je z njim počastil dobri znanec. Povedal sem mu, da nameravam narediti pomanjšano Robičevo vodno žago venecianko in dvojni Zimov mlin. Nič nisem rekel, le mislil sem si »**to dokazuje tvoja izjava**«.

Strinjam se, da je vsak človek svet zase in da imamo različna nagnjenja (**hobije**). Ne pritrjujem tistim, ki so obrnili hrbet vsemu, kar je bilo do včeraj lepo in uporabno, naenkrat je pa postalo odveč in zrelo za odpad.

V mislih imam narodno bogastvo in kulturno dediščino, ki nista hobija. Oboje so lahko vodljivi izločili in delno še izločajo. Ne zavedajo se, da bi bilo za zanamce zlata vredno bogastvo.

Sem eden tistih, ki nam ni vseeno, če se jim, po krivdi kogarkoli, slabo piše. Z besedo **kogarkoli** nimam v mislih tistih, ki jim varovanje ni prirojeno in ne tistih, ki so bili v povojnem času obsojeni na pomanjkanje hrane in denarja.

Takratno stisko naših kmetov, v čigar podstrešjih so se dragocenosti nahajale, so kaj hitro odkrili zamejski prekupčevalci. Za male denarce v valuti, katere vrednost je bila marsikomu tuja, je postalo veliko našega narodnega bogastva njihova last in je romalo mimo mejnih organov za vedno v tujino. Toliko o materialnem narodnem bogastvu.

V kakšni krizi je bil zaradi tako mislečih, po drugi svetovni vojni rutarški ali bolj natančno povedano rutarški, srenški in kranjskogorski govor, smo si zapomnili na take stvari občutljivi.

Na žalost to ni motilo celo nekaterih krajanov, ki sami, v pogovorih s prišleki, domačega govora, predvsem naglašanja, niso bili sposobni zatajiti.

Nekaj težav, zaradi tako mislečih, sem občutil pri začetnem pisanju sam. To vedo redki, ker tistim, ki bi bili ob mojih težavah uživali, tega nisem privoščil.

Visoko priznanje »Prvi častni član Občine Kranjska Gora«, ki mi je bilo vročeno 7. 8. 2007, jim pove, da sem imel že takrat, ko sem bil zanje ne vem kaj in kakšen, vseeno prav.

Če bi kdo rad vedel, kaj bo v tej knjigi bral, mu povem, da mešanico iz osebnega podstrešja: nekaj še nikjer napisanih ustnih izročil, mojih spominov, nostalgije in pogovorov med vaščani. Če me čas ne bo prehitel, se bom mogoče še česa spomnil. Skratka, nekaj navlake (**rafude**), nenapisane v mojih spominih.

V strahu pred sklerozo, ki je na pohodu, hitim. Ne izključujem možnosti, da sem že kje o tukaj napisanem po domače govoril, gotovo pa še ne v govoru in prevodu pisal.

Ustna izročila so taka, kot sem jih slišal. Upam, da so bila točna. Jaz jih nisem spreminjal.

Osebni spomini na doživetja so točni. Se pa kolikor je mogoče imen izogibam.

Seveda je prisotne nekaj nostalgije v zvezi z opuščenimi obdelovalnimi površinami in propadlimi objekti, čeprav moje otroštvo na njih ni bilo rožnato.

Vse ostalo so pogovori o tem, kar se je dogajalo in se zdaj o tem malo ve.

Vsebinska je napisana v domačem rutarškem govoru in v **smiselnih, ne dobesednih** prevodih. Nekatere narečne besede so namreč v knjižni slovenščini odveč, zaporedje besed v domačem govoru pa tako, da bi se v dobesednem prevodu ne obneslo najboljše. In ker je temu tako, sem zapisal na tem namestu najprej tole:

Obrazložitev k uporabi oznak

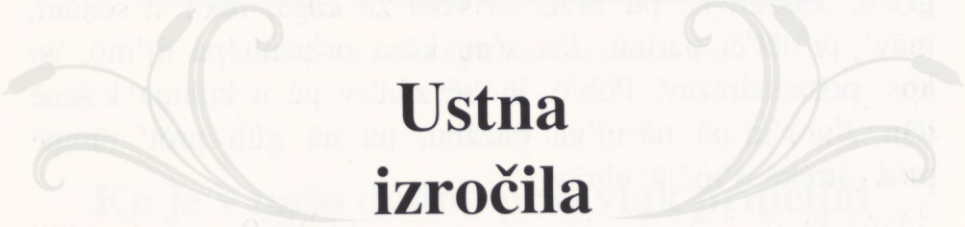
Pokončni apostrof nadomešča manjkajočo črko v besedi (p'jan'c).

Črka »ē« je široki **e** in je uporabljena na koncu besed, predvsem glagolov, ki se v knjižni slovenščini končujejo na **i**, npr. peti, jesti, peč*i*. V domačem govoru se pa izgovarjajo kot široki »ē«, npr. petē, jestē, pečē. V sredini besed ta »ē« zamenjuje navadni **e** in samo, če se uporablja poudarjeni **e**, npr. daleč (dēl'č), dan (dēn), stegno (bēd'r).

Ravno tako se uporabljajo z vodoravno črtico vsi naglašeni samoglasniki, kot so **i, ū, ō, ā**, npr. (lonec) pískr, (ubil) ubū, (dolgo) dogō, (stara mati) mātlja.

Črka »ê« se uporablja, ko ne gre za pravi **e**, niti za pravi **a**, npr. (ženske so se zmerjale) babê sá sê zmerjalê.

Črko »ć« sem uporabil povsod, kjer se v našem govoru uporablja mehki **ć**, npr. (katerega) ćērga, (veriga) ćetna, klet (ćēvd'r), ćisu, itd.

Ustna izročila

K' jê tâp'rv' c'h, ũ nāša dālína pr'pēljáv.

Zímav ōča sa prājlē kakū sa b'li lj'di leta 1870 zbēganē, k' j' m'v pa štrēcē ũ dālína ta prv' c'h pr'p'ljatē. Vse sa b'lí ferbčne, kakū zglēda tista reč, k' grē ki sāma pa šínah 'n já vižvat' ni trēbā.

Tist dēn, zāpōna, sva kak'r pā navādē z brātam Jòkčam, na štālē, za krāvē rēzánca pr'št'mvāva. Brát j' mē s'nu al' svāma u tist' stāv za fòt'r rēzatē dajāv, j' s s'm pa kōsa gōnù s t'm, pá nā krātk' rēzāv.

K' j' sē c'h zášlišāv, j' pa nā dvòrō nèhtē zavpū » **že grē** «. Takrāt j' pa brát, ná vēm za kagā, rōka s sēnām, māv' pr'dēl'č parínū. J's s'm kōsa pr'tísnu pá nj'mō, ān kōs prsta adrēzav. Pòb'č jê sē zád'rv pá ũ kūhnja k žēnē lētu. J's s'm pá nā nj'ga pázābu, pa nā glíh pròt' rāmpē pr'd štrēka s'm jā ubrāv.

Na vēm, kakū nāūmnō s'm mògu zjātē, da j' mē tíst' ná m'sinē, k' sā mō m'sínfèrār prājlē, z rākō na čēvō kázav, kakū s'm náūm'n. Pā s'j tò j' bū m'nē vs' glíh, tadrūjē, k' sá z bāgōnāv skòz vōknē glēdalē, sā mē pa māhalē.

Brat 'n mōja žēna, k' sta mèvā s prstām aprājte, cūga nísta vídva. Kakū j' sē mō prst br'z dòhtārijá zrāju, s'm pazābu, kāj j' mō gá mēnkavō pa tūdē.

S to napravo so mu Zg. Zimov oča odrezali prst

Ko je v našo dolino prvi vlak pripeljal

Zimov oče so povedali, da so bili krajani leta 1870 čisto iz sebe, ko so čakal prihod prvega vlaka v to dolino. Bili so radovedni, kako izgleda ta zadeva, ki gre po tračnicah brez krmarja.

Dopoldne, ko naj bi se to zgodilo, sva z mlajšim bratom na štali pripravljala mešanico sena in slame (**rezanco**), za krmljenje živine. Brat mi je eno in drugo izmenično polagal v za te namene prirejeno napravo, ki se ji je reklo **stol za rezanje sena in slame**, jaz sem pa z rezilom imenovanim kosa, rezal.

Ko se je vlak približeval, je nekdo na dvorišču zakričal **prihaja**. Brat je v naglici porinil slamo in roko malo predaleč naprej, jaz sem tisti hip zarezal in mu odrezal del prsta. Fantič je zakričal in se pognal čez dvorišče naravnost v kuhinjo k ženi.

Jaz sem nanj kar pozabil pa ubral sem jo proti progi, do zapornice. Še danes ne vem, kako sem izgledal, oziroma kako neumno sem se obnašal, da mi je človek na lokomotivi s pestjo na čelu kazal, da sem neumen. Tega seveda nisem vzel zares, saj so mi vsi ostali skozi odprta okna vagonov navdušeno mahali.

Moja žena in brat mimo vozečega prvega vlaka seveda nista videla. Preveč sta imela z odrezanim prstom opraviti. Kako se mu je prst brez zdravnika zdravil in koliko mu ga je manjkalo, sem pa pozabil.

Pām't'n ādgòvar změšánga čvāvěka

Da j' bív m'j ōča ājz'npōnarsć' vāhtar s'm nècê že pisav. Pa slāvènsć'm j' s' vāhtarjam rēkvo **čuvajē**, č'prav tud' to ni slāvènskō. Tud' ān j' biv ád'n tist'h, k' **nisa** nècê kāk'r saldātē stālē pa k'j vāhtalē. Zmèram na ānmō štāntō z rděča fānca u rocē j' mōgu státē, ki k'dr sā cūjē mēm' vázilē.

Dr'gáčē j' bva dužnòst vsāć'ga vāhtarja, štrēka 'n vārnast na njē. Vsak j' m'v na skrbē neki nájbližnj'h ājz'npōnarsć'h rāmp. Blē s ā na vs'h cèstn'h 'n poljsć'h pr'hod'h č'z glājzē. Vsē sa melē zgōncē, k' sa zgānilē, 'n na tā sōrta spon'lē tistē, k' sā mel' māj'ngá čēz, dá bō kmāv' c'h pr'pēljav.

Da j'h jē vāhtar v'hko z āngá mēsta, tj. spr'd dinst cimrā zapèrāv 'n ádpèrāv, sā blē z ána hērríht'nga, vinta 'n kalěšcē pá t'l'grāf štāngah z drōtam pāvēzanē. To j' bva ādnō ad nj'h dūžnastē.

Ta drūga j' bvá p'gèg'nga. Vsak vāhtar j' mògu vsak dēn āb ist' urē ábhādītē s'j štik'lc štrečē. Da j'ê to rēs'n narēdu, j' mògù na mējē s ta drūj'm vāhtarjām abrnitē ána táb'lca, k' j' visva na l'sēnmō st'brō. Rēkvo j' s' mō mēj'n štēmp'lj.

Sasèd'nj vāhtar, k' j'ê pr'su z naspròtnē strani, j' já pá nazāj zášrāvbav. To j' sē dēvavō pa cel' štrēcē 'n kāntrōla vāhtarjāv j' bvá na tā sōrta zāgvīšaná.

'N ná kágá j' mògū vāhtar m'd p'gèg'nga mērkatē. U prv' vrstē, da ni bvā káka šina pōč'na, zvòmlj'na 'n dā sa b'li vsē šrāubē na lōšnah zatēgnj'nē. Pa tūd' to, da sá blē šinē na mēra, adnō ad drūjē. Gvīšnō pa š' na t'ò, dā na štrēcē, al' pa ab njē, ni bū k'j, kár ni smèv' bitē.

Da j' vāhtar vs' to zmògu, j' m'v m'd p'gèg'nga kvādu, 'n ključ za šrāvbē pr'vijatē na dòjmō štiljō, z s'bō. Vmès včas'h tud' glājz lēra. Zmèram pa s'gnál mit'lj.

To j' bvá pa rdēča fānca, 'n škātva s knāl kaps'ljnē. Abòjnō j' bū ù lèdrāst'h zaščitáh. Kāps'ljnē, j' sm'v vāhtár na šina nastājtē, č' j' bū navārno za c'h, tò j' bvā pa zvòmlj'na al' pōč'na šina. S'veda j' biv' dēvō vāhtarjāv palètē tud' plētu štrečē, pazimē pa adc'dvānjē rámp.

Zd'j s'm pá pr'sū za t'gā, dá pāvēm, ná kagā j'ê m'j ōča m'd p'gèg'nga narājmāv. Pr'st'mvāva j' sē návihta. Sāsèdavē sa h'tèlē na gūn' s trānē štrečē suh s'nū na voz básatē. Māv' pr'č ad nj'h j' ná šinē damáč' sin Lojz, k' sā mō Lòjznj'k prájlē, sēdu. U gvāvē j' s' mō

nèki sfr'nljāvō. Biv jê, kāk'r sê t'mō rēcê, **zmèšán** pā n'č žl'ht, sa gā mël' pá ki dāma.

N'č ni zglēdavō, da bō šū k'j kmávō s štrēcê. Oča b' a biv rād na lēpa sōrta do sprāju, j' mō pa reku: A vid'š, Lojz, nāvihtá sê pr'st'mūjê, ujēvo j'h bō. Sūh' s'nū māja, a b' j'm nā šū māv' pāmāgat.

Pa v'stê, kagā jê z'vō šlōgfērtig ádgāvòrù. »*Nak, na bōm šu, dèvajā hōlb trot'ljnē, ta pám'tnē pa tá zmèšanē na dèvamā*«. Oča j' rēku, kágā s'm t'v, pūstu s'm gā. Za t á prv'gá cūga j' bū š' pār ūr, za takrāt gā bō pa pvōha do pr'gnāva.

Moder odgovor neuravnovešenega človeka

Da je bil moj oče železniški čuvaj, sem že pisal. Bil je eden tistih, ki bi se jim bolj slovensko reklo stražarji, (**se jim pa ne vem zakaj, ni**). Niso stali kot vojaki na nekem kraju in kaj stražili. So pa morali vseeno stati na odrejenem kraju z rdečo zastavico v roki, ob vseh mimo vozečih vlakih.

Sicer pa je bila njihova skrb železniška proga. Vsak je je imel nekaj kilometrov na skrbi. Povsod, kjer je križala cesto ali poljske poti, so bile nameščene zapornice. (**rampe**). Bile so opremljene s signalnimi zvonci, ki so opozarjali uporabnike prehodov, da se bodo zaradi bližajočega se vlaka začele vsak čas zapirati.

Da so jih čuvaji lahko z enega mesta zapirali in odpirali, so bile z žico prek kolesčkov na telefonskih drogovih povezane z vitlom in gonilom ob čuvajevem službenem prostoru. To je bila ena njihovih nalog.

Nič manj pomembni so bili redni obhodi in pregledi proge. Vsak čuvaj je moral obiti svoj del, vsak dan, ob določenem času. Da je to storil, je dokazal s tem, da je obrnil na mejnem stebru s sosednjim čuvajem kontrolno ploščico.

Sosednji čuvaj, ki je prišel pozneje in iz nasprotnne smeri, jo je obrnil nazaj in tudi on dokazal, da je opravil dolžnost. To se je dogajalo po vsej progi in kontrola vestnosti čuvajev je bila popolna.

Med obhodom je moral čuvaj paziti, da ja ni bila počena, oz. zlomljena kaka tračnica. Tudi to, da je bil razmak med tračnicama v predpisanih mejah in še da so bili priviti vijaki na spojkah. Samo po sebi je bilo razumljivo, da na progi in ob njej ni bilo česa, kar tja ni spadalo.

Da je čuvaj vse naštetu zmogel, je imel pri sebi kladivo na dolgem ročaju in ključ za privijanje vijakov. Po glasu, ki je prihajal ob udarcu s kladivom po tračnici, je ugotavljal, je cela ali ne. S ključem je privijal zrahljane vijake na sponkah.

Namesto kladiva in ključa je smel čuvaj po lastni presoji vzeti na obhod merilo za razpone med tračnicama. Vselej je moral imeti pri sebi signalno opremo, tj. tulec z rdečo zastavico in kovinsko škatlico s signalnimi razpočniki. Uporabiti jih je smel samo, če je pretila nevarnost za iztirjenje prihajajočega vlaka, kar je bila nedvomno počena, oz. zlomljena tračnica.

Poleti je bilo delo čuvajev še pletev proge, pozimi pa odkidavanje zapornic.

In zdaj ustno izročilo mojega očeta. Ob nekem obhodu proge je našel na njej sosedovega Alojza, ki so mu domači rekli Lojznj'k. V glavi se mu je zvrtelo. Bil je, kot se temu reče, **zmešan**, ker pa ni bil napadalen, so ga imeli domači doma.

Sedel je na tračnici in ni kazalo, da se bo umaknil. Bilo je vroče popoldne in napovedovala se je nevihta. Nedaleč od proge so njegovi domači nalagali suho krmo na voz.

Oče, ki ga ni smel pustiti na progi, je izkoristil priložnost in rekel: Glej Lojz, nevihta bo, seno jim bo zmočilo, bi jim ne šel še ti malo pomagat. Njegov odgovor je bil: »Ne, ne bom šel, delajo pol neumni, pametni in zmešani ne delamo«!

Oče je obupal nad njim, pustil ga je na progi. Do prvega vlaka je bilo še nekaj ur, do takrat ga bo pa nevihta spravila s proge, si je mislil.

Māv' pr'hdū sta špāráva

M'j āta, k' j' mògu ū ž'vljēnjo ki neki krāt s fāmīlja bāndratē, j' takrát k' smá br'z māmē pr' star'h starš'h ž'velē, náma s sēstra rèku: Tud' č' b' b'li u barācē, da b' mel' l' sōja streha. To j' ga bū trēba zastòp'tē. Pr' vsācmō bāndránjō j' sē neki zgūb'vō, zāda astāvō al' pa j' sē pavāmivō, da j' nam pōtlē mēnkavō. Š' hùjš' kak'r to, j' bū pa to, dá j' vídū, kakū pá kágá mòr'va s sēstrá dēvatē. Smíl'va sva s' mō, pa n'č s' ni mògu pāmāgatē. An j' biv kak'r j's, ni sē krègav.

To kar j' gávòrū, jē tūd' míslū. Ki sām j' sē hišē vōtu. D'nārja ni m'v. Kar jē zacājta Austrijē pr'špārav j' zgūbu, k' jē gāldinar pādu. Pavèdav jē, da jē kāj dābiv zá tò, kār j' m'v zá hiš'ca pr'špārāngá, kár jē ān žāk'lj sērka kaštāv.

Pōtlē j' b'vā pa v'lik' l et māma bōvna, na kōnc' pá š'lē smrt. Nō nèki māl'ga d'nārja j' že mògu mètē, da jē ād Rābícá,

na žājē, neki č'z šter'stò kvádratn'h mētrav sv'tá kūpu.

Ad krāja bōv'n, pōtlē pa inválidskō p'nz'nērán, j' sē dēva sām vōtu. Jāma za cēvd'r pād kūhnja j' kōpav na rōka, māt'rijāl v'n vōzu j' pa s šājtr'ga. Tlē j' m'v māv' srēčē. Nabrāvō j' sē káj pēska, da j' ga bū dāv'lj za zūnanjē tri stēnē, k' sá blē zídanē s kāmna. D'nārja za cēgu, kákr' s'm pāvèdáv, ní m'v.

Kāmna za zūnanj' zíd pr'tlíčjá jē bū pavsōd dāv'lj, nájv'č pa ná prōdō. S šājtr'ga, nēki pa tūd' s strícáv'm kōnjam, **Šbōrcam**, j' gā nafūrāv. Vōknē pá dūrē j' mō Sm'rinj'káv Pet'r narēdū. Tistē tri stenē s kāmna pá z'dārsć mōjst'r Rēgavc z J's'nic.

Ad tlē naprēj stá pā nastōpva mōjstra za p'tōn, áta pa Jōnat s Krānjscē Gōrē. Ad'n j' bív vēc fōhmán kak'r tá drūjē. To j' sē pōtlē pakāzavō. Jōnat jē mōgu že nēki znātē, áta j' bív pá návín'c, abā pá pr'v'č š pārav'ná. Taprvō sta sē pr'dèlnē stenē vātíva. Sēgavá jē z vrhá z'dū ū cēvdrāv pòd'n.

Zaf'ršōlavá 'n zap'tnēravā sta j ā, za njēj'n pōj'm, ki ' dōbrō. Kāš'n j' biv razmèrjē pè'ska pa c'mēnta, bōma kmāv' vidlē.

Zato k' j' bvā stēna nāsílna, jā kí nēki cājta, nísta āzf'ršōlavá. No, k' sta jā pa, sta mōgva pa fl'nk ādskačítē, da njējo mēšāncá z njē, k' j' bvā ták svāba, da j' sē z'sūva, ni pād s'bō pákapāva.

Pr' t'm j' vrèdno pāvedátē, da j' sē stēna ták zdrābíva, da s ta jā drūga rājža z dāv'lj c'mēnta šē ánkrāt panūcava. To j' bvā njējna šōva za náprēj

Preveč sta varčevala

Moj oče se je moral v življenju večkrat seliti. Vsakič je moral na kaj pozabiti, ker se je izgubilo ali polomilo, nam pa je potem manjkalo.

Ko smo se priselili po mamini smrti k njegovim staršem, točneje povedano k njegovemu mlajšemu bratu, je nama s sestro s solzami v očeh rekel: Tudi če bi morali živeti v baraki, samo da bi bila naša in da bi bili na svojem.

Željo, ki jo je izrekel, je tudi gojil. Gotovo zato, ker sva se mu smilila. Vedel je kaj in kako morava delati, bil pa je brez moči. S preprirom bi bil stanje poslabšal, pa tudi njegov značaj mu tega ni dopuščal.

Kar je takrat izrekel, je pozneje uresničeval. Lotil se je zidave hiše brez denarja. Prihranek, ki ga je imel v banki, mu je izničil padec vrednosti goldinarja. Rekel je: »Imel sem prihranjenega toliko, da sem razmišljal o zidavi lastnega doma. Za prihranek sem pa dobil toliko, kot je stala vreča koruze.«

Temu je sledila večletna bolezen in na koncu smrt najine mame. Denarja je imel ravno toliko, da je kupil od Robiča nekaj nad štiristo kvadratih metrov pašnika, imenovanega **»Na žagi«**.

Še bolan, pozneje pa invalidsko upokojen, se je lotil izkopa kleti pod bodočo kuhinjo. S samokolnico je izvozil na kup toliko peska, kot ga je potreboval za zidavo treh zunanjih sten.

Zanje je prišlo v poštev samo kamenje. Tega je bilo nekaj v okolici, največ pa na produ. Za opeko ni imel denarja, kamenje je bilo zastonj. Iz okolice ga je navozil s samokolnico, s proda pa s stričevim konjem.

Stene je pozidal zidarski mojster Regavc z Jesenic. Okna mu je naredil mizarski mojster Jakelj Peter iz Kranjske Gore. Četrte zunanje stene, ki je segala v dno kleti, sta se lotila z Jonatom iz Kranjske Gore. Bil naj bi tega posla vaje, oče seveda ne. Pozneje se je izkazalo, da sta si bila glede vedenja o razmerju cement/pesek na isti ravni.

Kako je izgledal zunanji opaz stene, si lahko mislimo. Oče je povedal, da ga nista odstranjevala kar nekaj časa, ker je bila stena zunanja in še nosilna povrhu. Ko sta ga pa, sta morala pa zelo hitro odskočiti, da ju mešanica iz stene ni pokopala pod sabo. Z dodatkom nekaj cementa je bila uporabna še enkrat. **Izkušnja dela mojstra, glasi star pregovor.**

Kakū sa šlē Tinč, Jāka pa Jērn'j na vòka

A sā ta stār' Zímáv ōča pavèdalē tòlê Rádk'tō al' nj'ga fōtrō Jōkò, ná vèm. Tākrāt k' sá b'li tlē pa gmājnē š' vācí, sá b'li ōča š' mvādi.

Nèhtē j' mògū Rūtaršč'm jāgram: Tínčō, Jákō 'n J'rnejō pāvèdatē, ée sē ān vòk zádržūjê, dá sā b'lí parājt j'tē, ná nj'ga. Gbèrāv ná patrōnê, takrāt abēd'n ni paznāv. Mèlē sā tācê, kak'r takrāt vsē, dā sā sē ád prèda lādalē. Rēkvō j' s' j'm fōrd'r lādarcê.

Dā sā šlē na nj'ga, sā zbrālē tāk dēn, k' j' nèki fríš'ngá sn'gá zapādvō. Šlē sā u vrh' Vágā, ū Zímavê Bvācê, ād'n za drūj'm, pā pátiš'm s'veda. Ki kmāvō sā b'li ná slēdē.

Z g'bèrē ū rōkah, k' j' s' j'm pa dāmāč'm flíntê rēkvō, sā šlē š's p'rāj̃t, s' prājē z nalādanmê, ū gōša. Ki kmāvō sā b'li na fríšnē slèdē. P'ljāva j'h jê d'rēkt ū č'šmínjāv pa sm'rínjāv grmòvjê.

Ki ná ánrāt j' pā vòk 'spād ángā grmá skōču pā náglíh ū Tínča, k' j' bív tá prvē, j' sê zakādū. Tínč ni m'v cājta strèljatē, j' pā jēv s flínta tā pa s'm māhatē. Vok jê zagrābū za lāuf. Zrāv'n k' stā sê za njō rūkáva, jê pròt' ròcē nā kòljbē pr'pr'jèmāv. Tínč jê flínta spūstù, pā s kvābūkam j' jēv uplètātē. Na vēm, cēre, ād gūn'h dvēh jê bív takō nágū, dā j' mēmō Tínčāvê gvāvê, č'z nj'ga rāmê, abrāčūnāv z vòkām.

Ki kāj, da sê vè, mòr'm pāvedatē, da sā b'lí vāci pa m'dvedē, ū nāš'h gmājnah nèkda ādv'č, zātò sá j'h strèblē. Ta zādnj'ga vākā jê ūstrèlu Kavōr'č, k' j' bív prá prá ōča zd'jš'njgá Kávaríčá.

Kako so šli Tinč, Jaka in Jernej na lov volka

So povedali Zimov oče dogodek sinu Joku ali že vnuku Radku, ni bistveno. Meni ga je vnuk. Oča so bili še otrok, mogoče mladenič, ko so se po tukajšnjih gozdovih podili volkovi.

Nekdo je moral enega videti, da je takratnim rutarškim lovcem Tinču, Jaku in Jerneju povedal, kje se zadržuje. Na osnovi tega so se odločili za skupen lov nanj. Izbrali so dan, ko je zapadlo nekaj novega snega.

S poti so skrenili vrh Zimovega Lōga in šli v smeri Bvācē. Že na začetku so mu bili na sledi. Z nabitimi puškami, kakršne so bile, ker takih na naboje nihče ni poznal, so se postavili v zaporedje. Sled jih je vodila čez pašnik v gosto češminjovo in brinjevo grmičevje.

Kmalu je nepričakovano skočil izpod grma volk. Pognal se je naravnost v Tinča, ki je bil prvi, s tako hitrostjo, da ni imel časa streljati. V situaciji, v kakršni se je znašel, se je branil tako, da je začel mahati pred sabo s puško.

Volk je zgrabil za cev in začel poprijemati proti puškinemu kopitu, kjer so bile Tinčeve roke. Tinč je puško izpustil in začel mahati s klobukom. Tisti hip je eden od njiju, ne vem kateri, pomeril ob Tinčevi glavi, čez njegovo ramo in opravil z volkom.

Samo kot zanimivost povem, da so bili volkovi in medvedi nekdam v naših gozdovih neželjeni in obsojeni na iztrebljenje. Zadnjega volka je ustrelil Kovorč, prapraded zdajšnjega Kovariča Marjana.

Pāsterjē sá mēšt'ca jèdlē

U stār'h cājt'h sā b'li pastèrjē, č' sá necê ād dōma nā krēs'n dēn ž'vina paslē, **pr' kōštē** nèkí ēkstra. Nājbrž' zato, k' j' bvā tāka navāda, kāk'ršn'h j' bū nèkda ki nèki. Zá njē sá gāspādinjē, ánē pāsebnē sōrtē smēt'nāva mēšt'cá skūhálē.

M'j stār' ōča, Zg. Zímáv'c, sã nãm atrōkam rādí sōjê dágādívš'nê pr'páv'd'vālê. M'd vs'mê j' bvá tūd' tālê:

K' s'm biv š' mih'n frbāc, svā na krēs'n dēn s spòdnj'm Zímav'm Lòjzām, k' sã mō Lòjznj'k rēklē, na Sūšjo, ū Bèlmō pātōkō jāvāvcē pāsva. Zatò k' j' bvā tāka navāda, svā 'mèva na krēs'n dēn **mēšt'ca** z s'bō za jūžna. To pá ni bū ki takò, kak'r b' káš'n míslu. Práva dābròta j' b'vā, pa š' ki pāstèrjē smā jā smèl' jèstē.

K' j' b'va zvō mástna, sã já nāma pr' ābēh Zím'h, ū zanāvāš za tò nar'jēnê, l'sēnê škātlē nabāsalē.

Prav māv' prèd, kak'r pā navādē, sva b'vā tíst' dēn vāčna. Jèst sva ê sprājva na lāštrē, k' s' j'm **Na Pvātah** rēčē. Tam bliz' jê vōda c'rgljāvā pá dēl'č č'z zgrāb'n, cēr sa sē gāms' paslē, j' sē vídvo.

Tlē j' m'v pa Lòjznj'k smōva. K' j ê škāt'lca ādpèrav, jê mō 'z rōk zdrkn'vā, pā pa lāštrah j' sē pakálājsavā. Mājčk'nō v'n z ríht'nžê j' zavívā, ū štōr udārva pa vsā mēštca j' sē ázl'tèva.

N'č h'd'gā nís'm míslu, tūd' prvōšu mō nis'm. K' jê pá » **ti pjíkjēta mēšt'ca** « rēku, s'm sē mō pá zasm'jāv. Z b'sēda **pjíkjēta**, jê míslū prēklēta. K' pā pòštābāv **r** pa **l** ní mògu zgavarjatē, j' pa namèst' njejō, »**j**« nūcav.

M'j smèh, pa tò, dā j' biv āb mēšt'ca, stá gā kāj pr'zadjāvā, dá mōjê mēšt'cē, tūd' pakūst' ni t'v. Tūd' gāvòrva tíst' dēn, n'č nísva. Drūj' dēn j' bū pa, kák'r, dā sē mō prēšnj' dēn, n'č ní ùkšēgavò.

Pastirji so meštico jedli

Moj stari oča so nam otrokom kaj radi lastna doživetja pripovedovali. Med njimi je bilo tudi tole: Ko sem bil še fantič, sva s sosedovim Alojzom, ki so mu domači Lojznej'k rekli, na kresni dan, **na Sušju** jalo vo govedo pasla.

Na ta dan smo imeli pastirji po takratni navadi v kisli smetani kuhano polento (**meštico**) za kosilo. Dali so nama jo s sabo v nalašč za to narejenih lesenih škatlah, kar je bilo za naju nekaj posebnega.

Tisti dan sva bila verjetno prav zaradi meštice malo prej kot po navadi lačna. Izbrala sva prostor na poti, ki je vodila prek kamnitih plošč, ki se jim po naše reče **Pvatê**. Čeznje je curljal potoček pa lepo se je videlo pobočje na drugi strani grabna, kjer so se pasli gamsi.

Tako skrbno izbrano mesto je bilo za Lojznej'ka usodno. Lesena škatlica mu je pri odpiranju zdrsnila iz rok in kotalila se je po gladkem terenu navzdol. Skrenila malo iz smeri, udarila v nek panj in dragocena meštica se je razletela.

Lojznej'k je imel govorno napako, da ni mogel izgovarjati **r** in **l**, ju je pa nadomeščal z **j**. V jezi je zakričal »**ti pjikjeta meštca**«. Nisem ga hotel užaliti, tudi privoščil mu nisem, ampak zasmejal sem se njegovi posrečeni kletvi.

To ga je tako prizadelo, da moje polovice meštice, ki sem mu jo ponudil, niti pokusiti ni hotel. Še več, tisti dan nisva govorila. Na srečo je bilo naslednji dan med nama kot da se ni nič zgodilo.

Br'z srājcé j' āstáv

Tūd' tòlê sã nám átrōkám Zímáv ōča pāvedālê. Tākūlê sá začelê: An čvōv'k z d'žēlê j' mē fēhtáv, č' b' sm'v ū mōj' sn'žētē (**ū jāmē**), pr' tūmfò, (k' ni bív dob'r za pitē), kōpa kūháte. Tākūlê sã nám pāvèdalē:

Da s'm za tíst' māv' vred'n kášūtjē ū Vázò, pā ná pròdò, nèki māl'gá sōldáv dābív, s'm mō ukāzáv, da j' gā žíh'r pasèkáv, ki tām ū jāmē kōpa pastāju pā vōgljē kūháv. Gārèva jē ki nèki cājta, č' glíh j' m'v tistē vrbávê pā vòsavê príg'ljnê, tām naprāvlj'nê že ād prēš'nj'gá leta.

Dāmò ni mògù lèč hādítē, k' j' bív z d'žēlê damā. Dá j' m'v pā cé l'žātē, j' sē pa z štāng 'n frišn'h brínáv'h skòrij ānā ājnfòh bājta pástājù. U njē pā š' pògrad 'n j'gnjišē naredu.

K' sã sē pā tām ākolē mōj' jāvavcē, m'd njēmē tūd' krāva Cíka, k' j' mèva kmāv' strítē, pāslē, s'm mō pā pāmāgáv pr'f'zòr's pvòt nār'dítē. Kār j' s' mō pa pōtlē ūkšēgavō, j' bū pā takrāt, k' j' kōpa že gārèva. Tāklē j' bū:

An lep sònč'n dēn jē čvōv'k, tám u tūmfò, tá pr'sbícaná srājca pr'pvāknù. S'sít j' jā pá na pvòt ābèsu. Kōpa j' pačās' gārèva, nj'mō ni bū trēba cev cājť zrāv'n njē bitē, j' sē pá ū bājta pr'd sòncám um'knù.

K' jē v'n pr'sšū, l'ki š' párājtav ni, k' j' vídu, da nā gūn' strānē pvātá krāva nèki číka. Dá j' bvā tò nj'ga srājca, jē pā págrüntāv š'lê, k' j' šū tá, da jā bō pášvātav, č' j' že sùha 'n vzēv. Tak' j' já mō sčíkavā, dā j' zglēdavā kak'r mōkrá pām'vāvka.

Očá sá rēklē: Mōž j' bív v's sùzēn, k' j' jā mē pákāzav. Ki tā j' m'v, dāmò ní mògū, k' kōpē ni sm'v p'stītē, nāči, š' pasèbnō č' j' bív d'ž, sā b'lê pá mrzlê. Kagā s'm t'v. Aná mōja s'm mō pr'nèsu. Zvō j' bív gmètn, k' s'm mō ja dāv. Samū, j'z s'm míh'n pá drōb'n, ān j' bív pa cèv hrúst.

K' j' já āblèku, j' zglēdāv kak'r tā nájvēč rèvč'k. Takrāt pā smèha nis'm zdržāv, pá nā v's gvās s'm s' mō zarēžáv. An j' mē pā kí ābjēv, n'č rèkù pā zāvēkav jê. N'č mē ni zamèru.

K' srēčē j' bvā kōpa č'z nèki dní kūhaná, da j' šū, kak'r hítrò j' sē káj ahvādívá, da j' ja v'hkō pūstù, dāmò. Nazāj j' pr'sū z dvēmē sōj'mē. Mōja j' pá pāpègljāná vrnū.

Brez srajce je ostal

Tudi to so nam otrokom zgornji Zimov' oče povedali. Takole so začeli: Neki podeželski človek me je prosil, če bi smel v moji senožeti na kraju, ki se mu reče v Jami, ob nepitnem izviru (**bajerju**), kopo postaviti in oglje kuhati.

Da sem za skoraj nič vredno grmičevje na parceli Vaz in ob njem na produ, nekaj iztržil, sem mu dovolil posek, naslednje leto pa iz nasekanih okroglic kopo kuhati.

Zaradi oddaljenosti ni mogel hoditi domov spat. Ker pa je moral nekje bivati, si je iz okroglic in smrekovega lubja tik ob nepitnem bajerju zasilno bivališče postavil. V njem pa zasilno ležišče in ognjišče naredil.

Da moja jalova živina, med njimi breja krava Cika, ki se je tam pasla, ni silila zraven, sem mu pomagal zasilno ograjo narediti. Ko je kopa gorela, mu ni bilo treba stati ob njej, se je za nekaj časa umaknil v bivališče. Še prej je slekel preznojeno srajco, jo v bajerju opral in obesil sušit na ograjo.

Ko je prišel iz zaklonišča, sprva ni bil pozoren, kaj počne krava na drugi strani ograje. Da je žvečila njegovo srajco, je spoznal, čim je prišel tja da ugotovi, če je že suha. Tako je bila prežvečena, da je izgledala kot mokra pomivalka.

Oče so rekli: Človek je bil solzen, ko mi jo je prinesel pokazat. Edina je bila, ki jo je vzel s sabo. Domov po drugo ni mogel, ker je kopa gorela. Noči in deževni dnevi so bili prehladni, da bi zdržal brez nje.

Kaj sem hotel. Domov sem šel in mojo sem mu prinesel. Zelo vesel in hvaležen je bil. Nerodnost je bila v tem, da sem jaz majhen in droban, on je bil pa v primerjavi z mano prava gorila.

Ko jo je s težavo navlekel nase, je izgledal kot berač. Takrat pa nisem mogel zadržati smeha in na glas sem se mu zasmel. On me je objel, nič rekel in zajokal. Nič mi ni zameril.

Na srečo je bila kopa v nekaj dneh kuhana, da jo je smel čim se je primerno ohladila, zapustiti in oditi domov. Vrnil se je z dvema svojima srajcama, mojo je lepo zlikano vrnil.

Māv' abívno ver'n j' biv

T'žkō j' v'rjētē, kákū z'vō sá b'lí ádní pr'd sto 'n v'č letē vernē. Tolē kár bōm zd'j zapísáv, j' sē ùkšēgavō tām nēcē pr'd sto letē. Zrāv'n j' bvā mōja māma.

Njē žvāht'nea, stāra ž'níčkā, j' bvā na t'm, da s' bō trēba ád sv'tá pásvāvitē. Tá dāmācē sā s pr'žgāna krstná svēča ū rōcē ž'brálē āb njē post'ljē. Tāka j' bvā, takrāt navāda. Káš'n ábcūt'k j' mēva ž'níca, k' j' jē bū vs' to namènj'nō, s' nā znám pr'dstāvljatē. Njē j' bū pā gvíšnō ū távāžba, zá ná pōt ū vēc'nást. Kar hòč'm pāvèdatē j' pa tòlê:

Ná vēm na cēra sōrtá j' pakāzavá, dá j' žèj'ná. J' jē pa ádnō ad sēst'r māv' ángā čāja pit' dāvá. S'rōta gā ní v'č pr'nēsvá, āl pá j' s' jē zāl'tèvō, da j' gā nazāj vrgvā. Takrāt j' s' pā njē mōž, k' j' bív nājbrž' prāv māv pr'v'č ver'n, skāzáv 'n rèku: Tōja nāzmāsnást, t' bō vāzívá pā p'klènsć'mō brēznō!

Dèd'c gvíšnō ni zástōpù zá kagā j' tò nārdíva j' pā l'ki ná sèd'm pāglávítn'h grèháv pāmíslù. Ad'n ād nj'h jē **nāzmāsnást**, pá nāš'm, **pažrèsnást**. Táčē tavāžbē za ròmanjē ū vēc'nást j' b'va s'rōta d'lēžna ád zākònsć'gá māža.

Malo preveč je bil veren

Zanimivo, kako verni so bili krajani pred sto in več leti. Dogodku, o katerem pišem, je bila priča moja pokojna mama.

Njeni, zelo stari sorodnici se je iztekalo življenje. Domači so stali ob njeni postelji s prižgano krstno svečo v roki in molili. To je bilo za tiste čase povsem normalno. Kako je sprejemala dogajanje umirajoča, si ne znam predstavljati, Zanje je bilo to tolažba. Zanimivost, ki jo hočem v povezavi s tem povedati, je:

Ne vem kako je umirajoča pokazala, da je žejna. Ena od sester ji je dala v usta malenkost čaja. Sirota ga ni prenesla in ga je zato izbruhnila.

Takrat je nastopil njen kar preveč verni mož z opozorilom: **Tvoja požrešnost te bo vodila po peklenskem breznu.** Možak očitno ni dojel vzroka za dogodek, je pa takoj uporabil kot svarilo enega od sedmih poglavitnih grehov, »**požrešnost**«. S temi tolažilnimi besedami se je poslovil mož od umirajoče žene.

Kākù sā nèkda pòšta vāzilē

Kar bōm zd'j zāpísáv j' ùst'n zračívō stār'h lj'di. Nèki j' pā pr'písánō s p'pèráv, ād pāk'lcáv fājf'ngá tabāká. Napísálē sá j'h m'j stār ōča, tā gārè'nj Zímāvc. Hrán'm j'h, nášrībālē sā pá ták'lē:

Dāvnò t'gā sá pòšta vāzilē mōščē z rōčn'm vázíckām (**karēta**), pá cēv cājt sā mòglē l'tetē. S cājtám j' sē to zrihtāvo, dā sá jā začēlē vázítē s kònjē pā z vòzām, k' j' s' mō ājl'bōg'n rēkvō. Zglēdáv jē kak'r ān záprt ājz'npōnārsć bāgōn. V's j' bív ū lèd'r āblèč'n. Nā tá zādnjē strānē j' m'v ān mīh'n vōk'nč, ná ābēh strānēh pá dūrē. Prèdā, zgōrá j' bív zíc za fūrmaná, k' j' s' mō rēkvō **pāstaljōn**. Znōtrá ū bagōnō j' pá sēdu gāspòd, k' j' s' mō rēkvō **kānd'ktēr**.

Pāstaljōn zgōrá ná zícō, j' bív áblèč'n ū sív gvánt, ná gvāvē j' pā nōsu sív kvōb'k z bèvá žnūrā. Č'z rāmē j' m'v pr'pēt šrāk bèv pás, s kāk'ršn'm stā b'lē ábrōblj'nē tūd' ābē kárāč'ncē. Na rām'nò j' mō vísvá, kāk'r ānā māvhá, mēs'ngāsta trāmpēta.

U vòz j' m'v ū lèpmō vr'mēnō ùprēž'nē trí, č' j' bív pá snèg pā tūd' štèr' kōnjē. Gājžvá j' m'v ták' dòga, dā j' zasēgu tūd' tistē kōnjē prèdá. Mòglē sā skòz' pá māl'm l'tetē. Prāv kí ū tá nājvēč'h kvānc'h sá šlē v'hkō ū šrít.

K' j' sē ājlbōg'n bližáv pòštē, j' pāstaljōn nā vòzō jēv trōbtē, dā sá sē v'hkō tá práv cajt pr'stimalē. Nákšèralē sā kōnjē pā tūd' pāstaljōn j' mògū bit' párājt. Kāk'r hítrō j' pòšta p'svā, sá pr'prēglē kōnjē, ázvòžlē pr'p'ljāná 'n nāvòžlē zā nāprēj pr'stímāná pòšta, 'n ājlbōg'n jē ádpēljáv nāprēj.

Tá stār' pāstaljōn j' ūprēgù kōnjē ū vòz, k' sā mō rēklē **štáfēta**. Vrnū j' sē nā pòšta, čer jē pr'd pár ūrámē pr'vzēv 'n adpēljáv ājlbōg'n zá tūka s'm.

K' stá ājlbōgná s pòštá vāzivá, ad'n s'm, tā drūjē tá, j' sē tò panāvljávō z dněvá ū dēn. K' jē pā lèta 1870 začēv pa dálínē c'g, vāzitē j' bū pa vòžnjē pòštē s kōnjē kōn'c.

Pòštē, čer j' sē pr'prégávō sā b'lē: ū B'ljākō, Šmōhárjō, Pādkòr'nám, ná J's'nícáh, ū Atòkō, ū Kránjō pā ū Lj'bljánē. Zčētnē dvè stá b'lē B'ljak 'n Lj'bljana.

Kako so nekdanj pošto vozili

Davnotega so vozili pošto moški z ročnim vozičkom imenovanim **koreta**. Vso pot so morali po malo teči. Sočasno so jo začeli voziti s konji in posebnim vozom, ki se mu je reklo **ajlbog'n**. Vozilo je imelo obliko zaprtega železniškega voza (vagona) in je bilo v celoti oblečeno v usnje. V zadnji steni je imelo okence, na obeh straneh pa vrata. Zgoraj, na sprednji strani je bil sedež za voznika, ki se mu je reklo **postiljon**. V vozu je sedel gospod, imenovan **kondukter**.

Postiljon na zgornjem sedežu je bil oblečen v sivo obleko, siv je bil tudi njegov klobuk, obrobljen z belim trakom. Čez rame je nosil širok bel trak, z enakim sta bili obrobljeni tudi njegovi hlačnici. Čez ramo mu je viselo, kot nekakšna torba, medeninasto trobilo (**trompeta**).

V lepem vremenu so bili v vozilo zapreženi trije, če je bil sneg pa dva para konj. Postiljon je imel bič, s katerim je dosegal tudi prvi par konj, ki so morali neprestano teči. V korak so smeli iti le v največjih klancih.

Čim se je ajlbogen bližal pošti, je postiljon začel trobiti, da so se čakajoči lahko pripravili na prevzem. Oprtali so konje, tudi novi postiljon je moral biti pripravljen. Kolikor mogoče hitro so prepregli, odložili dospelo, naložili pripravljeno pošto in ajlbogen je oddrvel naprej.

Stari postiljon je zapregel konje v vozilo, imenovano **štafeta** in se je vrnil na pošto, kjer je pred nekaj urami prevzel ajlbogen, ki ga je do tja pripeljal drugi postiljon.

Ker je potekal promet s pošto v obe smeri, se je to ponavljalo na vseh vmesnih poštah z dneva v dan.

Ajlbogna in kondukterja sta bila izjemi. Na relaciji Ljubljana – Beljak in obratno sta bila vedno ista.

Čim je leta 1870 začel voziti po dolini vlak, je bilo konec prevažanja pošte s konji.

Pošte kjer so prepregali so bile: v Beljaku, Šmohorju, Podkorenem, na Jesenicah, v Otoku, Kranju in v Ljubljani. Začetni pošti sta bili Ljubljana in Beljak.

Sā b'li cājtē, k' damá ni bū dèva

Sā b'lí cājtē, k' ū Rūt'h zá mār's'kágá ní bū ánga štēnd'k dèva. Takrát s'm bív šē atrāk, zāto s'm tolē zvèdu ád stár'h lj'di. Pāvèdalē sā, da sá b'li nèkdá zā zmèrām gōr' ūzētē, kí ājz'npōnárjē pā án cèstar. Vsē tá drūjē sá dèvalē, cēr j' k'j bū, pá tūd' vsē sōrtē.

Tist'm, k' sá mèlē māv' sōj'gá grūntá āl' pā ū štānt, dá sá v'hkō krāv'ca āl' pā kázē r'dílē, j' ki švō. Glíh takō tíst'm, k' sá mèlē ān s'j āntvrh. Vsē tá drūjē sá mòglē pá vāvitē šíhtē, zrāv'n pá š' k'j tác'gá pācētē, kār b' ná b'lí smèlē.

M'd njēmē j' bū nèki rāvbšícáv, k' sá tò pācēlē zāv'lj pr'ž'vètjā, nā zāv'lj bāhārjē, káku vliçē rājē j' m'v arēh āl pá gāms pōrt.

Č' j' bū pā ū vēsē nèki tác'h grēš'nkāv, ná pāmènē, da sā b'lí rāvbšícē práv vsē Rùtarjānē, kár j' trdū držāv'n jāg'r. Nj'ga j'mēna, kāk'r š' cēr'ga, nā bōm pānāvljav.

V'stē, nèkdá ní bū ābūtvē z gūmijāst'mē pádpvātē, kák'r dōn's. Vsē sá nāsílē lèdrástē čèvljē, š' v'č pá kí còklē.

Da s' nísá pr'hítrō ábnūcalē, sā mēlē pá zvō f'ršídánō nákvānē. Vsāk pá sōjēm j'h jē, pa tūd' vsácmō dr'gāčē sá ž'bljē v'n pādalē. Glíh to j' pa pr'svō práv t'mō, māv' žl'ht jāgrō . Zá vsē Rūtarjānē j' vèdu kagā nòsjā, kákū mājá k'j nákvānò, cē j'm kāk ž'b'lj mēnká, kāj vėl'k šrít mā htē, kákū nájē pastávljā, pā gvíšnò š' k'j.

Kāj j' m'v tē čvōv'k z nj'gá pr'jāvljanjám srēčē ná vēm. Z'vō dōbro pa tò, da sā tā adrāš'nē m'd s'bō gāvòr'lē, dá sā zāv'lj nj'ga ū mār's'čēr' híšē, v'z'tèralē. Zákágā s'm sē tòlē sprājù pisát, pá prídē.

An zvō pr'frígán krājan, k' j' bív ābòjnō, s' prājē šòštār 'n rāvbšic, j' sē pa s't'm jāgrám ná pr'fínj'ná sōrta j'gráv. Pádpvātē sōj'h grífarjāv, k' j'h j' m'v ki zá ná jāga, j' tākō nákvāv, da sā blē p'tē prēda, špícē pá zāda. Pá š' kvānjē spōdá ni bív zmèrám glíh. Jāgrá, j' slèd zmèrām v'n z gmājnē, ná kášná pōt al' pā ná cèsta, cēr ní vèdū kām, pr'p'ljāva. A j' sē k'j zrājtv, da sē nèhtē 'z nj'gá nōrcá dēva, abèd'n ní gāvòru, pā nājbrž' tūd' vèdū nā.

Zanimivost za lovca.

Ko za marsikoga ni bilo dela

Tudi to je bilo, da za vse ni bilo redne zaposlitve. Sam tega ne pomnim, zvedel sem od starejših. Za nedoločen čas so bili v Rut'h zaposleni železničarji in en sam državni cestar. Vsi ostali so se preživljali, kakor pač kdo.

Nekmetom, ki so bili lastniki nekaj zemljišča ali so ga imeli v najem, da so redili kravico ali koze, je za silo šlo. Kot njim tudi skromnim obrtnikom. Vsi ostali so pa lovili zaslužke, kot sem rekel, kjerkoli, vmes pa nekateri počeli, kar ne bi smeli.

Mednje so sodili divji lovci ali po naše **ravbšici**. Divjad so uplenjali zaradi preživljanja, ne zaradi razkazovanja trofej. Če pa je bilo v vasi tudi nekaj teh, ni pomenilo, da so bili divji lovci (**ravbšici**) vsi Rutarjani, kar je trdil državni lovec, katerega ime tu ni pomembno.

Da bom lahko opisal zanimiv dogodek, je treba vedeti, da nekdanj ni bilo obutve z gumijastimi podplati, kot danes. Krajanj so nosili usnjene čevlje, nekateri celo cikle. Oboje je bilo na podplatih nakovano z žebliji več vrst, oblik in velikosti, da se podplati niso prekmalu obrabili. Vsak po svoje jih je nakoval, vsak tudi uporabil drugačno obliko. Čisto normalno je bilo, da žebliji niso vsem enako izpadali in zato v podplatih manjkali.

Sledi obutve moških, ki so hodili po gozdovih, se bile nadvse pomembne za nezaupljivega poklicnega kranjskogorskega lovca. Za vse Rutarjane je vedel, kaj nosijo, kako imajo nakovane podplate, kje komu kak žebelj manjka, kako postavlja posameznik noge, kolikšen je njegov korak in tako naprej.

Koliko mu je vohljanje in prijavljanje koristilo, ne vem. Se pa spomnim, da se je govorilo o nepotrebnih hišnih pregledih (**v'z'tèránj'h**), ki so bili posledica njegovih prijavljanj.

Kar nameravam kot zanimivost povedati, je tole Med krajanj je živel nekdo, ki ni bil samo divji lovec ampak tudi iznajdljivi čevljar. Podplate čevljev, ki jih je imel samo za lov, je z žebliji preoblikoval, da so bile pete spredaj in prsti zadaj. Tudi nakovani niso bili vedno enako. Njegova sled je pripeljala lovca iz gozda v dolino, kjer se je na gozdni poti ali cesti izgubila.

Ali je spoznal, da ga nekdo vodi za nos, se ni zvedelo.

Dvā farāna ū Bosnē

Da ū damāčmō krājō 'nklē ni bū táčga dēva, k' b' biv vs'm pāsav, s'm že písav. Sa s pa ādni, k' j'h n'č ná dòm ní vēzavō, s tr'būhām za krūhām pa svētō padájālē. Ná tā sōrta, stá sē zá cājtá Austríjē, tūd' nāšá dvā fārāna. Švá stá ū Bòsna.

Cèrē j' šū tá prvē, s'm pazābū, vēm pā, da nístá švá ábā nā ánkriāt, č' stá vsāk ū sōj' barācē stán'vāva. To vēm s pr'páv'dvānjá t'ga, k' j' bív Rūtarjān. Tòlê j' pāvèdav: Abā svá b'vā cimp'rmāná. J's nèki ānê sōrtê fōrārbājtár āl' pā mājst'r. S' dèvō ū rūdníkò sāli, ní biv n'č cimp'rmānsć'mō pādòb'n, pvāčaná svá pá b'vā māv' bòljē.

Ankrāt pālètē, smá pā nèki án' knāpávsc' prāz'nk ū mēnzē (**trp'zārjē**) práz'nvālē. N'č pāsèb'ngā ní bū. An k'p prāzn'h mār'nj, nèki t ā bāsān'sc'h pèsmē sā zápelē, ādní sá nèki ānê pr'znānjê dābílē, pōtlē j' b'vā pá pāž'rtíjā. Tūd' to j' bū skrōmnò, dāv'lj j' pa bū. Z zās'ká nā d'bēvò namāzán' kōsē krūha, ná vrh' pá nā d'bēvò pr'sūta. Za pitē j' bív pá tā črn' dālmātinsć' vīnō.

J's, k' sē nís'm nābòlj' páčūtù, pā š' pr'd dèvāvcē nís'm t'v pitē, s'm já ki kmāvō lèč pabrāv. Tē m'j rāják, k' sē t'gá kār j' bū zāstōj'm, ni ádrèkāv, j' pá ástāv. Gvīšnō, dá j' māv' pr'v'č páh't'v, pá māgōč' zāto tūd' māv' pr'stj'n grātáv, j' mō pa nèhtē k'j zā l'ksèránjê ū p'jāčā strēsū. Kākù j' sē abnāšáv, pá kdā j' šū lèč, nís'm vèdū. Dā j' mògù bit' pá pānōč' p'ján, s'm pá ūmèrkáv zjūtrá pr'ápēljō, k' j' sē začēv ná pvācō. Ni bív taprāv cājt tāma.

Šiht'nšrājbar s kānclíjê j' bív š ki ū ūnifōrmē, pa 'zglédáv jê pr'cē klāv'rnō. Gvīšnò j' m'v tūd' ān t'ska nòč za s'bō. K' j' m'v tist' nj'gá spís'k nārj'n pá āb'cèdē, j' bív pāgrèšan'c pr' tā prv'h na vrstē. Ni sē ágvāsù, šiht'nšrājbar j' māv' rām'nê pr'zīgñū pa brāv náprēj. Ki kmāvō j' sē, tá pāgrèšanē pr'kázáv, pá ki ū vrstá j' stōpū.

K' j' bū pr'zívánjā kōnc, j' gá pá šiht'nšrājbar k sēb' pāklícáv. Ta drūjē, k' j'h n'č ni brígávō zā kágā j' gá

klicáv, sã áðšlê, kám'r sá pãč mòglê. M'dvá s pá š n'č vídvá nísvá, s'm pá māv' pr'č stāv pá čakav, dá gã bõm bārāv, kakū j' bū panõčê. Glíh káj pr'č s'm bív, da nis'm šlíšáv, kágã sta gāvòrvá. Pá abnãšánjõ s'm pá sòdù, da grê zàrès'n.

M'j kálēgá j' nèki ũ gmāhō stāv, pa z rakāmē fèst māhāv. Ki na ánkrāt j' pá šíht'nšrājbar šājkačá dò vzēv pã tá pr'd nj'ga j' já pāmòlū. Kalēgō sá hvāčê tíst' mām'nt dò pādlê, ākòl' j' sê zašrāvbāv, māv' j' s' pr'kvònū, šíht'nšrājbar jê šājkačá nã tlê spūstù, rōka átrēsū pã d'rēkt ù kānclíjã j' lētū. Kalēgá j' hvāčê gōr' pātēgnū pá vídnō c'fríd'n jê k m'nē pr'sū.

Takrāt nísvá ā t'm, n'č gāvòrvá. Dèv' j' nājō čakáv'. Š'lê k' svá b'vã sãmã, j' mē pāvèdav, dá j' s' gã pānõčê māv' ábívnō nácūzu. Tãklê j' rēku: Sãm s'm bív ũrž'h, dã j' mē nèhtê to narēdu. Kāk'r j' mē tē čvōv'k zd'j pāvèdav, s'm bív fèst nāròd'n.

Kākū s'm ũ bārāka pr'sū, pã kágã j' bū prèd, n'č ná vem. Vèm pá, dã s'm bív pānõčê h'dū bōv'n. Kāzváv 'n srāv, vsê ābádn'm s'm. Gnāvō j' mē, dã s'm sê ki vrāčav. Ki br'z gāt s'm lègav ũ pòst'lj, da s'm ta prāv cājt ũ lātrínã trōfū. Š'lê pròt' jūtrō s'm māv' zadrēmāv. S' s' vídu, dá b' bív kmāv' ápēl zámūdu. Gātê nís'm m'v cājtã āblèčê, ki br'z nj'h s'm pr'lētū ná pvāc.

K' s'm t'v vèd'tē, za kágã j' gã tē čvōv'k pr'č ād tá drūj'h pāklicáv pá kágã stá sê tāk' dògō pr'pèravã, j' pá pāvèdāv: Māv' j' mē āštèljāv, s' tò j' m'v prāv, sámū jènjāt' ni

znāv. Ki sōja j' trōbū, č'prāv s'm mō prājū, da s'm nòč nā skrètō pr'čèpū. Š' tò j' pr'šlīšāv, dá mē spēt zavíjā 'n dá s' mē m'dí.

Kak'r hitrō s'm mō pa māv' b'lj gvāsnō rèku, da mē bō glíh zd'j ùšvō, j' pā š'lê rèku. Jēli čōvjēčē, ti nè vōliš čūti ístinū, bēžíš od njē, āko je tāko, **ēvo tí sēri**. Pá tísta nj'gā tá párādna šājkačá j' nástājù pr'd mē. M'nē j' tò ki prāv pr'švō, s'j dr'gāč' b' s' bív ū hvāčē. Gāt nis'm m'v ná sēbē, hvāčē sā víslē ná m'nē ki ná ān ábrām'ncē, skōr' sámē sā mē dōl' pādlê. Pācíljav s'm, pá š' māv' s'm sē nápēv, j' pá dābív, kár j' t'v mètē.

Dva farana v Bosni

Da v domačem kraju nekdaj ni bilo dela na izbiro, sem že zapisal. Zato so se nekateri, ki niso bili na nič vezani, podajali s trebihom za kruhom. Za ta korak sta se odločila tudi dva naša farana.

Odšla sta v Bosno in se zaposlila v rudniku soli Jajce. Kateri od njiju je šel prvi, ne vem. Da nista šla hkrati vem po tem, da nista stanovala v isti baraki. Ta, ki je bil Rutarjan, je povedal tole: Oba sva bila tesarja. Jaz celo nekakšen preddelavec, oz. mojster. Sicer pa v rudniku pravega tesarskega dela ni bilo, bila sva pa vseeno malo bolje plačana od drugih.

Sredi poletja smo praznovali, ne spomnim se kakšen, rudarski praznik. Nič posebnega ni bilo. Dogajalo se je v rudniški menzi, ki se ji je po rudarsko reklo **trpezarija**. Začelo se je z običajnimi

dolgoveznimi govorancami. Njim je sledilo nekaj bosanskih pesmi. Nekaterim so bila podeljena nekakšna priznanja in to je bilo vse.

Sledila je pogostitev in najpomembnejši del, prosta zabava. Tudi ta je bila skromna. Za jedačo so bili na debelo z zaseko namazani in s šunko obloženi kosi kruha, za pijačo pa črno dalmatinsko vino.

Jaz se nisem najbolje počutil pa še z delavci nisem hotel piti, sem se kar kmalu poslovil. Moj sodelavec, ki se temu, kar je bilo zastonj, ni odrekal, je ostal. Kaj je počel in kakšnega se je predstavil kameradom ponoči, da mu je nekdo nekaj za odvajanje v pijačo natresel, si lahko mislim.

Drugi dan je bil delovni. Zjutraj smo se zbrali na prostoru, kjer je sledilo »prezivanje«. Rudniški pisar, ki je bil videti utrujen, je bil še kar v paradni uniformi. Ker je imel izpisek sestavljen po abecednem vrstnem redu, je bil moj sodelavec, katerega priimek se je začel s črko »a«, med prvimi na vrsti. Ga pa ni bilo med nami. Pisar je malo počakal, skomignil z rameni in nadaljeval. Kmalu se je pogršani pojavil. Bil je pomanjkljivo oblečen in kar na začetek vrste se je postavil.

Ko je bilo prezivanja konec, ga je pisar poklical k sebi. Vsi, ki jim je bilo malo mar zakaj je pisar to storil, so odšli na delovna mesta. Jaz, ki ga od prejšnjega večera nisem videl, sem ostal in čakal, da mi bo kaj povedal.

Bil sem ravno toliko stran, da nisem slišal o čem sta govorila. Videl sem pa, da stoji kolega nekam vzravnano, in da oba krilita z rokami. Kar naenkrat je pisar snel z glave šajkačo in jo pomolil pred sogovornika.

Morali bi videti, kako hitro se je »A« zavrtel. Hlače so mu

kar padle do pet, niti se ni dosti nagnil in že je pisar izpustil šajkačo, otresel roko in jo ubral naravnost v upravno poslopje. Sodelavec, vidno razburjen, je prišel k meni in nič ni rekel. Tudi jaz ne. Takrat nisva mogla govoriti. Delo naju je čakalo. Ko sva bila pa sama, mi je povedal tole:

Veš, ponoči sem se ga nalezal in tisti, ki mi je to storil, je imel najbrž prav. Kako je bilo in kako sem prišel v barako, ne vem. Spomnim se, da sem bil več v latrini kot v postelji. Istočasno sem bruhal in še vse drugo. Brez spodnjic sem tekal sem in tja, tak legal v posteljo, da sem uspeval priti, kadar me je pognalo v latrino. Danilo se je, ko sem zadremal in skoraj bi bil zaspal apel, to si videl. Niti spodnjic nisem imel časa obleči.

Ko mi je pisar, ki ponoči ni bil boljši od mene, skušal po apelu pamet soliti, sem mu hotel najprej povedati, kako je bilo z mano ponoči. Me pa ni pustil do besede, ni me hotel poslušati pa vedno isto je ponavljal. Rekel sem mu, da me prav ta hip zopet zvija in bi bilo prav, če neha, on pa nič.

Ko je šlo že zares, sem ga na to še enkrat opozoril, in veš, kaj mi je rekel: Ti nočeš slišati resnice, delaš se, kot da se ti nekam mudi in da bo vsak čas prepozno. Če je tako, **evo ti, seri**, pa šajkačo mi je nastavil. Ponudba je prišla kot naročena. Bil sem brez spodnjic, s hlačami, ki so mi visele na eni naramnici, ni bilo težav. Samo še cilj sem izbral, pospešil in dobil je, kar je hotel.

*Jermanov slap v normalnih razmerah.
Prek njega je prišla l. 1916 v dolino vsa Poharjeva notranjost.*

Jèrman j' pānòru

Tolê ād pātòkō Jèrman, k' jê lèta 1916 panōrù, jê ùst'n izráčívō g'n'rāc'jê pr'd nāmē, ná kōncò bō pá tud' nèki mōj'gá pòn'njā.

Kdūr' j' šū s Srèdnj'gā Vrhá mèm' sn'žētē Hūdē hlèvé ū Ž'lèz'ncá āl' pá kām náprèj, r'cimá nā Trūpíjāv pònê, j' šū pād Mūravā bliz' Ž'lèz'ncê mèm' tak' nādòž'ngā izvírá pātòčká, dá gá ní vzēv zārès'n. Pásèbnō zatò nā, k' pániknê 'n prètēčē na dèn ù Vāvčarjávmo Vōgvō, bliz'

nj'h Hūd'h hlèv. Tām š' ánrāt pānīknê 'n v'n prídê ná Gròmčávmō kápišō. Nāprèj pròt' Srèd'njmō Vrhō s' mō pr'drūž'tá šê ízvirá: tā prv' pr' L'sícjē pēčē, tā drūjē pa ū Dōličō.

Ajāčán s pr'tòcē j' pr'tèkù ū Srèd'nj Vrh kāj vėl'k, dá jê págānjáv m'd vásjō Hlèbánjāva žāga, ū vēsē pá Hlèbánjāv, Smōlijáv, Kácjānáv 'n Vāháv mlin. Pá č' s' nā mōt'm, nēki cājta tūd' Smōlijávā žāga.

Nōrmāln' pr'tēčē ū Rūtê kák'r zvō lèp, s cèstê víd'n Jèrmānāv svāp. Č' j' d'žèvjê, māv' narāstê, 'nklē pa kāj, dá b' ū rāvn'm kágā āgròžāv āl' mō škòdá dèvāv. Kágā j' sê tíst'ga lèta ū Káravānkah dágājavō, dá jê ād ízvirá zā Sred'njgá Vrhá kāj narāstū, da jê Pōhárjavá híša pábrāv pa u dālina pr'nèsū āgrōmnò māt'rjāla 'n vsá nōtranjāst Pōhārjavê hišê.

U J'zèrc'h j' sê ná š'rōko āzljív, prāv zá cestê, k' j' švā takrát mèm' Brínjárjā. Tām j' grātav jèz'r, vōda z nj'ga jê pá ādtèkavá skòz' kánāv pād cèsta, ād tám č'z Brínjárjāv poljê, skòz' tá drūj' kánāv pād štrèka pā naprèj ū Sāva. Lj''di sā vèd'lē pavèdātē, dá jê Pōharjāvā ājnrišt'ngá l'žāvā āzbítá pā azd'jāna pa cel'h J'zèrc'h, tūd' ū jèz'rō. Tām j' b'va tūd' skrínjā, k' sā já ādní c'vō víd'lē, kákū j' jā vōda pr'nèsvá č'z svāp.

K' pā v'má, dá j' bvá ājz'npōnarská štrèka zgrājēná lèta 1870 'n dā j' bū tíst'm k' sá jā dèvalē gvíšnō r'čēnō, dá mòrê bit' pād njō kánāv, pá misl'm, da sā stār' lj'di ā t'm, dá sê tò ni zgòdvō ū prvá, č' n'č drūj'ga, pā sāj šlišálē žè.

Č' s'm tò zápisāv, ná misl'm tistê, k' māja zd'j ná t'mō t'rēno hišê, strāš'tē. Grāb'n jê, sāj misl'm tákō, ū'rij'n. N'č pā ná bō narōbê, č' nèki ā t'm tūd' zv'jā.

Zd'j pa š' tò k' s'm na začētkō rèkū. U J'zerc'h j' bū leta 1927, k' s'm hòdù tlē mēm' ū šòva, š' kāj na d'bevō šòdrā, dá sá gá ādni, nā vēm zá čērga kūpca, naprāvljālē. Tò s'm tak' zvō zāmērkav zāto, k' j' b'va m'd njēmē mōja tēta Mina, paznāná pā uzdevko »**Kájžōnka**«. S'jāva j' gā za pr'dāja.

German je ponorel

To o potoku German, ki je leta 1916 ponorel, je ustno izročilo generacije pred nami, nekaj malega bo pa celo moje osebno pomnenje.

Kdor je že šel iz Srednjega Vrha mimo srenških senožeti Hude hleve v planino železnica in naprej v Karavanke, npr. na Trupejevo poldne ali kam drugam, se gotovo spomni, da je videl na kraju pod Murovo blizu Železnice, ob stezi komaj zaznaven izvir, ki kmalu ponikne. Se pa zopet pojavi na kraju Vavčarjev Vogu, blizu njihovih Hudih hlev, kjer še enkrat ponikne. Zares privre na dan šele na Gromčevem kopišču. Od tam naprej se mu pridružita izvira pri Lisičji peči in pri Doliču.

Tako ojačan in na tem mestu že German, je postal do Srednjega Vrha tolikšen, da je poganjal Hlebanjevo žago nad vasjo, v vasi pa Hlebanjev, Smolejev, Kocjanov in Vahov mlin. Baje, da krajši čas tudi Smolejevo žago. Razmeroma krotek potok priteče v Rute v obliki lepega, s ceste vidnega Germanovega slapu.

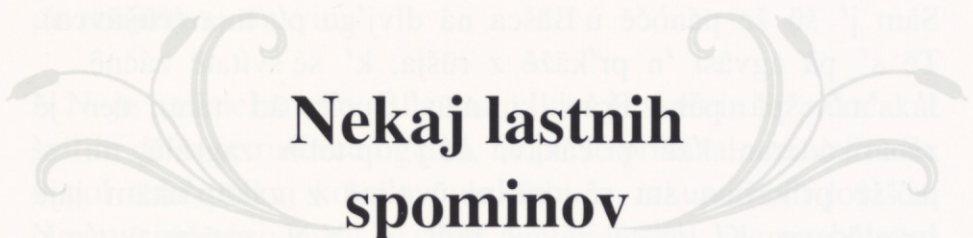
Kaj se je tistega leta dogajalo nad Karavankami, da je toliko narasel in ponorel, da je v Srednjem Vrhju porušil Poharjevo hišo, se nihče ne spominja. Od nje je ostalo samo nekaj zunanjih zidov, notranjost se je pa znašla uničena spodaj v Rut'hi. Njeni kosi so ležali razstreseni po sveže nastalem produ, od začetka Jermanovega kota po Jezercih, do državne ceste, ki je vodila mimo Brinjarjeve hiše.

Med razbitim pohištvom je bila tudi skrinja, za katero je bilo rečeno, da so jo nekateri videli padati prek slapu v dolino. Najdena je bila v nastalem jezeru tik za cesto, v Jezercih. Voda iz njega je odtekala skozi podcestni kanal, od tam čez Brinjarjevo polje, na njegovi drugi strani pa z njega skozi kanal pod železniško progo naprej v reko Savo.

Oba kanala še obstajata. Kdaj in zakaj sta bila zgrajena, nisem izvedel. Da je moralo biti davno, sklepam po tem, da so krajani za podoben primer slišali, če ne celo vedeli. Sicer bi ne bili davnega leta 1870 opozorili graditeljev železniške proge na potrebo po odvodnem kanalu.

Z mojimi predvidevanji seveda nočem zastražovati lastnike naselja Jezerci. Struga je zdaj, vsaj upam, več ali manj urejena, Prav nič jim pa ne more škodovati, če o tem nekaj vedo.

In zdaj napovedano moje pomnenje. Ko sem hodil enajst let po poplavi, tj. leta 1927, tod mimo v kranjskogorsko šolo, so domačini še vedno sejali na tem produ zase, ali kdo ve za koga pesek. Med njimi je bila moja teta Mina, vulgo **Kajžonka**, ki ga je sejala za prodajo.

Nekaj lastnih spominov

Hitròst'n r'kòrd

Z átròšč'h let pòm'n'm r'kòrd, k' sê ā nj'mō tákrāt, pá š' dògō pòtlē, ni smèvō gvásnō gāvarítē. Pásrēčū j' sê krájānō N.N, k' j' bív ājz'npōnárs'ć vāhtar.

Dá j' bív zāpèranjê pā ādpèranjê ājz'npōnársć'h cèstn'h pá pòljsc'h rāmp dèvō vāhtarjáv, s'm māv' pred písáv. Zāto k' j' bív tē čvōv'k tíst' dèn na vāhtárcē ū dínstō, sa blē rāmpê pr'd nj'gá vāhtárcá, nj'ga skrb. J' sē pa vs'glih nèki zgòdnj'h jūtránj'h ūr fr'j cājta pr'vōšū.

Pr' tāprv'h cūj'h zjūtra n'j b' gā b'vá ki žēna áblēzvāvá. Sām j' šū že pánòčē ū Bāšca ná dív'ga p't'lína (**rūšāvca**). Tē s' pā ágvāsi 'n pr'kāžē z rūšja, k' sē svítatē zácnē. J' 'm'v pá pèh. Práv ki māv' pr'č ād tám, cer jē zābārikádèran l'žē pr'čākáv, dá j' p'tēl'n zagrūlū, ni s' pa šē pr'kázáv, stá sē nā pò ū t'mē z zakūp'nkām jājē spāglēdava. K' jē tē závpū **hōlt**, j' N.N. skōčū ū t'má, vrgū flíntá ū rūšjē, pa ū lāufáv, kār sá gā nájē nēslē, d'rēkt ū dinst cīm'r.

Pr'lētū jē gl'h tíst' cājta, k' j bū trēba pr'd tā prv'm cūgam, k' j' s Krānsćē Gorē ādpēljav māv' pá pēt' urē zjūtra, rāmpê záprètē. Zāpèráv j'h jē **sām**. To stá vid'vá dāmāčiná, k' stá švā còfēl'h, vsák pāsebē tám mēmō.

Zākūpnj'k j' gá ū mrākò pr'pāznáv pā tūd' áncājgáv. Ni pá mògū dákāzatē, dá j' bív tò ān, k' stá dāmāčina pr'sēgvá, dá sta gā tíst' dēn, āb tē urē vidva rāmpê zāpèrátē. Cājta m'd srēčánjām ná vrh' Bāšcē 'n zāpèranjām rāmp j' bív pá tūd' tāk, dá j' bív zá vsē nāv'rijēt'n.

Hitrostni rekord

Iz otroških let mi je ostal v spomninu rekord, o katerem se takrat in še dolgo potem, ni na glas govorilo. Dosegel ga je krajan N.N., po poklicu železniški čuvaj.

Da so bile cestne in poljske zapornice skrb železniških čuvajev, sem malo prej pisal. Ker je bil ta naš N.N. tisti dan v službi, so bile pač zapornice, ki so se od tam zapirale, njegova skrb.

Neglede na to si je privoščil nekaj ur jutranje odsotnosti. Pri zapiranju in odpiranju zapornic pri jutranjih vlakih naj bi ga nadomeščala njegova žena. Sam se je že ponoči odpravil v Bašco na divjega petelina, **ruševca**. Ta se oglasi in prikaže ob prvem jutranjem svitu.

N.N. je pa imel smolo. Blizu tam, kjer je skrit in leže dočakal svit in da se je ruševca oglasil, ne pa še prikazal, sta se znašla v pol temi, nekaj korakov vsaksebi, z zakupnikom lovišča. Njegovemu pozivu stoj, je sledil N.N.-jev skok v temo, odvrigel je puško v ruševje in tekel z vrha Bašce do delovnega mesta. To se mu je posrečilo v času, ki je bil za vsakogar neverjeten.

Na delovno mesto je pritekel ravno takrat, ko je bil čas za zapiranje zapornic (**ramp**) pred prvim vlakom, ki je odpeljal iz Kranjske Gore nekaj po peti uri zjutraj. Imel je srečo, da sta ga videla pri zapiranju domačina, ki sta vsak posebej šla takrat mimo.

Zakupnik lovišča ga je v poltemi prepoznal in prijavil. Ni pa mogel dokazati, da je bil to prav on, ker sta priči pod prisego povedali, da sta ga videli tisto jutro zapirati zapornice pred prihodom prvega jutranjega vlaka. In še nekaj je bilo.

Čas med srečanjem vrh Bašce in zapiranjem zapornic je bil tako kratek, da je bil za vsakogar nemogoč.

Š' ánrāt ád rāubšícav

Tūd' to j' bū ták' dávno, da ki māv' pòn'm. Tūd' tā rājža ni švō kí za pātrēba pá mēsō. Abēd'n ād dvēh rāubšícav ni bív vāč'n. Gvīšnō j' švō za jāg'rska strāst, māv' m'sā pa abēn'mō ní bū ā'dv'č.

Na āga stá švā za Ak. Gvīšno stá bvā izdānā, dā j' bvá ták' nā hítrō ōrgānizēr'na ākc'ja krānskágōrsč'h jāgrāv 'n ž'ndārmāv. Pr'čākalē sá njèjō ū zāsèdē.

Abēdn ād rāubšícav b' j'm na bív rád pr'sù ū rōcē, sta sē pá r'svāvā z lāufánjām 'n skrívánjām pa x hōstē. Jāgrē pā s'vēda zá njēma. Nástāva (**gratava**) j' tá prāva jāgicá, tūd' za strèljánjā j' pr'svō. Rāubšícá pá ž'ndārmē sa mēl' g'berē nā kūglē, ū lj'dí nisa cíljālē. Jāgrē sá mēl' pa tòpljārcē, sá pá strèljālē ū njèjō s šrēk'ljnē. Tūd' č' b' nā b'li smèlē.

U zapěstjē 'n ū mōšnja j'h jē nèki ád'n ād njèjō fāsáv. Rānj'ngá sá ùjēlē. Záčēv j' sē pr't'p 'n práv ki pām't'n ž'ndār'm, jē pr'prēcū, dā rāvbšic ní ki tám kōn'c ūzēv. K' jē nj'gá pājdáš tò vídū, j' gā pr'pūstū jāgrám, sām j' já pá stísnu. Rānj'n'ga, k' jē hòdū, sá ù dālína pa k' dòhtarjō pr'p'ljālē jāgrē. An j'm j' mògu pāvedátē, da j' rāna ù mōšnjē ād šrēk'ljnav, nā tò, kār sá āni trd'lē.

Pā zrāvlj'njō j' mògu pr'd sādника. Tūd' č' j' gā, n'čvrèdn's pūstū takrát ū nēmílastē, gá ān pr' zášl'svānjō pād pr'tískām 'n ābljúbámē ni zdáv.

Naspròtnō ād nj'ga, j' s' pá pāf'rdērbán'c š' ánrāt skāzāv br'z kārāktarjá, k' s' ū silē z dēvām ni biv p'rājť áddūžitē.

Kār j' s' zgòdvō j' bū za nèkāga dāgòd'k, zā tá drū'jga ná, zāpisáv s'm pá zāto, dá pāvēm m'j glēdanjē ná karāktārjē vs'h, ū tā zgòdba ùpl'tēn'h.

1). Divjáč'na b' b'vā n'kòg'ršnjā lāst, č' b' bāgatāš, jāgá nā m'v u štānt. Nā tā sōrta j' biv pá rāūbšícānjē glēdanō skòz' zākòné 'n mārāla krāja! Z vèsčē strāni pā grēh.

2). Dá j' b'vā ōrgānizèránā ták' nāgva ākc'ja, j' mògù rāūbšica nèhtē, k' gā prāv n'č ni brīgāvo zātōž'tē. Špēc kāhlē sā pā zā mē,đ lj'di, br'z karāktārja.

3). Acēna, kāš'n kārāktár jē, kdūr j' párājt zāv'lj āngā bāgatāšō ūplēnj'n'ga gāmsā ū čvāvēka strēljatē, n'j vsāk sām pr'sōdē.

4). Dā j' bív dōbr'ga kārāktārja ž'ndār'm, k' j' pr'prēčū nájhūjšē, ni trēba pāūdārjatē.

5). Br'z vsāc'ga kārāktārja j' sē 'skāzav tā drūj' rāūbšíc dvākkrát. U prvā, k' j' pr'pūstū rānj'n'gā sōtrpinā jāgrām 'n pābègnū. U drūgā pā k' mō hvālēžnāstē ū pātrèbē š' z dēvām ni ād'dòžū.

Še enkrat o divjih lovcih

Tako davno je bilo, da se komaj še spominjam. Za Ak nad gamse sta se odpravila dva krajana. Nobeden od njiju ne zaradi potrebe po mesu. Šlo je za lovsko strast, kak kos mesa pa tudi ni bil odveč.

Lovila sta kot rečeno za Akom. Biti pa sta morala izdana, sicer bi ne mogla biti organizirana v takem času akcija kranjskogorskih lovcev in orožnikov. Pričakali so ju v zasedi. Ker jim nista želela priti v roke, sta se reševala z begom in skrivanjem po terenu.

Začel je lov na njiju in prišlo je celo do streljanja.

Divja lovca in orožniki, ki so imeli puške s krogli, v ljudi niso merili. Lovci so bili oboroženi z dvocevkami in so streljali vanju s šibrikami.

Zadet z njimi v zapestje in modo, je obležal en divji lovec. Znašel se je v rokah razjarjenih poklicnih lovcev. Prišlo je do fizičnega obračunavanja in samo odločen nastop orožnika je rešil divjega lovca najhujšega.

Neznačajni sokrivec, ki je bil temu priča je prepustil ranjenca razjarjenim lovcem in pobegnil. Lovci so ranjenega v modo, ki je moral sam hoditi, prignali v dolino in k zdravniku. Povedal jim je, da so rano v modi povzročile šibre in ne to, kar so oni trdili.

Po ozdravljenju se je znašel divji lovec na sodišču, kjer navkljub pritiskom in obljubam ni izdal sokrivca. Celó nekaj več je moral odsedeti na račun njegove trmaste molčečnosti.

Pravo nasprotje od njegovega značaja je bil sokrivec, ki se mu kot sovaščan v dolгих letih niti s fizičnim delom ni poskušal oddolžiti.

Dogodek kot dogodek, bi se temu reklo. Za marsikoga zanimiv, za drugega ne. Napisal sem ga, da lahko na koncu prevoda povem svoje gledanje na zelo različne značaje v njem. Takole je:

1). Divjačina bi bila nikogaršnja last, če bi lova ne imel neki premožneš v zakupu. Za plačilo seveda in bi ne imel namenoma in zato, tudi zaposlene čuvaje. Z moralnega in verskega stališča je bilo raubšicanje svojevrstna **kraja**. Za vse, v katoliškem in

poštenem duhu vzgojene, je bil divji lov kazenski in verski prekršek.

2). Kdor prijavlja, če ni osebno prizadet ali če ni za to najet in plačan, je zame **neznačaje**n. V tem dogodku je nekdo moral biti, sicer bi ne moglo priti do tako hitro pripravljene akcije. Takrat ni bilo mobijev in hitrih prevoznih sredstev tudi ne.

3). **Vprašljivih značajev** so bili lovci, ki so, zaradi enega ali dveh zakupnikovih gamsov ostro streljali v človeka.

4). **Plemenitega značaja** je bil orožnik, ki je preprečil najhujše. **Takega značaja** se je izkazal tudi ranjeni in kaznovani divji lovec, ki niti na sodišču **neznačajnega** sokrivca ni izdal.

5). **Brezznačajnega** se je izkazal drugi divji lovec prvič, ko je prepustil ranjenega tovariša podivjanim lovcem, drugič ker se mu v življenju niti s fizičnim delom ni oddolžil.

Z dājēnčkám nā Trigláv

Lètncê kdā j' to bū, s' na spòn'm, vem pā, da takrát, k' j' bvā Bloudkáva tā prva skākál'n'ca ū Pvánícē tísta, kām'r smā hādílē glēdat skakálcē, m'd njēmē Mòjstrānčana Jan'za Pòlda, kakū dēl'č pa l'pū j' skākáv.

J's k' s'm zmèram rād hòdu, s'm šū vsāk' letō s tā prv'm cūgam za Rāt'č, ad tām pā knōgam ū Tāmar. Zāpōna pá ād tām l'pū pačāsò na skakālnê tekmê.

Na spòn'm sê, cērga leta j' to bū, pā s'j tò tūd' ní āklj'h, vem pā, da jê panōčē za kalèna friš'n'gā sn'gā pádvō. Za skakāl'ncē j' bū shòj'nō āl' z'arānō, naprèj pròt' Tāmarjō j' bvā pa gāz ángā čvāvèka. Bòljē kák'r nā cèvō j' pā, s'm s' rèku.

Da s'm šū hitr'sē, kak'r tíst', k' j' šū pr'd m'nō na cèvō, s zastōpē. Ki kmāv' s'm gā zatèku pā zvō pr'jāz'n j' bív. Ki kmāvō svā sê pr' gāž'njō na cèvō bēksljāva. U Tāmarjō svá švá na čāj, s'j ū tíst'h cājt'h drūj'gā za dābít' ni bū. J's z s'bō nís'm ' m'v n'č, ān pá sèrkāv kr'h pa zās'ka. S'vèda s' nís'm brānū t'gā, kār že dògō nís'm jèdu.

Takō pr'jāz'n pá zgávōr'n j' bív, dā svā sê že pr' māl'cē začēvá tíkatē. Pā māv' spādv'dvāva ād'n drūj'mō, svā sê tūdē. Pr'dstājù j' s' mē kak'r pr'kmürsč' kmètič. Prāv'ga jmēná mē tākrát ní pāvēdav. J' pa rèku, n'j mō ki Dim'k rēč'm. Pád t'm jmēnám gā ū vs'h kōčah pā tūd' dāmá ū Bèltinc'h paznājá.

Rèku jê, dāv'lj cājtá bōva mèva, da t' bōm pāvēdav, kakū s'm zá t'gā j'mēna pr'sū. Pa rès'n jê tākò tūd' bū. M'd hòjà

pròt' skakāl'ncē svá hādíva zá ād'n drūj'm 'n nísva v'lik' gavòrvá. Spròstù j' sê pā pr'd tèkmá. Tak'lē jê začēv:

Veš m'nê māja ādní za māv' pr'smājēn'ga. S' magōč' tūd' s'm, al' pā nā, to bōš tí pāvèdáv. Vēl'k pr'jātu garā, pāsèbnō Triglāvá, s'm. Nājm'nj ānkrát nā lètō s'm na nj'mō. Zaklèd'r s'm bív sám, mē n'sčē ni ān vzēv. Z'vō zarès'n sā mē pā ādni, k' s'm mōj'gá tā prv'gā atrōka zā nj'gá táprv' rōjst'n dèn, ū rŭkzōkò na Trígláv nèsū.

S p'cík'ljnām s'm gá pr'pēljáv z Bēltincav za Mòjstranē. Pr' ān stār', zvō pr'jāznē gáspē, k' mē že páznā, svá pr'nòčvá. Zgòda zjūtrá svá pr' njē pāfròstkavā pā š' nèki zā z s'bō svá dābívá.

Š' tíst' dèn svá bvā nā Triglávō 'n nazāj nā Krēdar'cē. Bū jê pròt' v'čērō, k' svá pr'svā ū kōča. Ni bū v'lik' lj'dí, kār j'h j' bū, sā pá glíh ū mē glēdalē, k' s'm sê z ātrōkám ū kròšnjē pr'kázáv. Vídu s'm, dā sá začūd'nē.

U kūh'njē sā páskrbèlē, da jê tūd' atrāk taprāv' tòpù abrāk pr'd spānjám dábív. K' jê zaspāv, s'm šū pā māv' m'd njē. Ad krājá vsē sa mē māv' pástrān' glēdalē, k' nísá vèdlē, č' s'm pr' tá prāvè.

Ki kmāvò smā pá damāčē grátalē, kák'r jê ū pvānínsč'h kōčáh navāda. Vsē sá b'lí fèrbčnē, ad kōd s'm, kdū s'm, kakù s'm na Krēdar'ca pr'sšū pá, č' rājtam z atrōkám na Trigláv. K' s'm j'm pāvèdav, dā s'm glíh zd'j ād tám pr'sšū, sá pā kí z gvámāmē mājālē. Nísá mōglē vrjètē, dá j' tò mòžnō.

Da b' tí šlišáv nj'h pr'pòmbê. Adní sā sê čūd'lē, da s'm

tò zmògū, tā drūj'm ní švō ū gvāva zákágā to pāčn'm, spēt trètjē nisa mōglē mísl'tē, kákū s'm atrōka tlē gor' pr'nēsū. Vsē pa tò, kagā bō m'v átrāk ād t'gā. Pā tūd' v 'lík' b'lj rēsne s'm mògū pažrètē.

K' j' bív tíst' f'rĥēranjē mēmō, smā zácēlē a drūj'h r'čēh gāvar'tē. K' sē nísmā páznālē, sma sē pr'dstājlē. M'd nāmē zá miza j' bív tūd' ān dòhtar, nā vēm káš'n. K' s'm pavēdāv m'j jmē, pā dá s'm pr'kmürsć' kmētič, j' mē án cājt glēdāv pā rēku: A vēs kagā, s'j tí s' pa māv' zádímlj'n, j's t' bōm ki dímk rēkū. T ākrāt, s'm biv zā vsē tò, n'č drūj'ga, pā nā ki takrāt pā tām ū kōčē . Kákū pá za kagā j' mē tē čvōv'k krstū, sā ástrōb'lē pā vs'h kōčah.

Sām s'm pā hēc pavēdav ū nāš'mō pvānínsć'mō društvo. K' mē pa páznāja, s'm tud' zá njē, Dimāk grātav. Č' mē nā v'rijēm's j' rēkū, ānā kār't'ca mē píšē, nā ántr's »Dimek Beltinci« n'č drūj'ga, j's jā bōm dábív, pā ādpísáv t' bōm.

Dim'k j' biv zvō zagnān pvānín'c 'n jē tò pačēv tūd' pōtlē v'č let, Tūd' sr'čvāva sva sē pa tud' pr'spáv jē pr' nas. Vsēlē, j' sē pr'pēljav s p'čík'ljnām, práv 'z Bēltincav. Ankrāt c'vō s táć'm, k' j' 'm'v mōnt'lj nā ta prv'mō kálēso s špāga pavít. Tūd' písav s'm mō z garā pār ánsihts kār't. Zmèram nā ántr's »**Dimek Beltinci**«, pa vsēlē j' mē ádgávòru, kar pamènē, da j' bū vsē, kar j' pavēdav, rēs'n.

Z dojenčkom na Triglav

Ne spomnim se leta, vem pa, da je bilo takrat, ko je bila aktualna stara Bloudkova skakalnica. Vsako leto smo hodili občudovat vrle skakalce, med njimi Janeza Polda iz Mojstrane, Slovenca, ki je lepo in daleč skakal.

Ker sem bil od nekdaj rad zjutraj v naravi, sem se na te tekme vozil do Rateč s prvim jutranjim vlakom, od tam pa mimo skakalnice v Tamar peš. Na tekme, ki so se začenjale okrog desete ure, sem se vračal. Tako je bilo tudi to leto.

Enkratno doživetje, čeprav je ponoči zapadlo do kolen svežega snega. Do skakalnice je bila cesta očiščena, od tam naprej je bila pa gaz enega človeka. Mislil sem si, bolje je biti drugi kot prvi, pa sem zagazil vanjo. Da sem imel prednost pred tistim, ki je gazil sneg pred mano, je bilo razumljivo. Kar kmalu sem ga imel priložnost pozdraviti. Bil je prijazen in ni trajalo dolgo, da sva začela menjavati zaporedje. Enako zadihana sva prišla v Tamar.

Razen s čajem in žganjem, ki ga nisva želela, v koči niso imeli s čim postreči. Jaz nisem imel s sabo nič, on pa koruzni kruh in zaseko. Ker sem se bal, da ponudba ni le vljudnostna in ker je zaseka moja specialiteta, sem se mu na prvo ponudbo pridružil.

Tako prijazen in prijeten je bil, da sva se že ob malici začela tikati. Predstavil se je kot prekmurski kmetič, Dimek iz Beltincev. Pravega imena mi ni povedal. Rekel je, naj ga tako kličem, ker ga pod tem imenom vsi povsod poznajo. Še dosti

časa bova imela, da ti bom povedal kako sem do tega imena prišel, je še pripomnil.

Med hojo proti skakalnici nisva veliko govorila. Hodila sva eden za drugim, ker sva bila še vedno edina, ki sva ga ta dan, do te ure gazila. Sprostil se je ob skakalnici, ki je ob najinem prihodu čakala na skakalce. Takole je začel: Veš, mene imajo nekateri za malo prismuknjjenega. Mogoče celo sem, ali pa tudi ne, **to boš povedal ti**. In veš zakaj?

Velik oboževalec gora sem. Še posebno Triglava in vsaj enkrat letno se moram povzpeti nanj. Dokler sem hodil sam, sem bil za vse nezanimiv. Zelo zares so me pa vzeli, ko sem se prvič pojavil na Kredarici, oz. Triglavu, z dojenčkom v krošnji in to prav za njegov prvi rojstni dan.

S kolesom, kot vsakič prej, sva se pripeljala tokrat iz Beltincev v Mojstrano zdaj dva. Pri zelo prijazni starejši gospe, ki me je že poznala, sva prenočila. Zgodaj zjutraj nama je pripravila primeren zajtrk in še marsičesa za na pot sva bila deležna.

Nesel sem ga še isti dan na Triglav ter nazaj na Kredarico. Bilo je proti večeru, ko sva se pojavila v domu. Ni bilo veliko ljudi, vsi ki so bili, so me gledali kot neko čudo z otrokom v krošnji na hrbtu.

Oskrbnik koč je dal na razpolago prostor, kjer sem otroka bolj temeljito kot čez dan umil, previl in pripravil za spanje. V kuhinji so poskrbeli za najino večerjo, še posebej za otroka, ki je dobil topli mlečen obrok. Za nama je bil naporen dan in ko sem ga položil na pograd, je takoj zaspal.

Čim sem bil brez skrbi, sem odšel med družbo, ki me je ob prihodu v koč tako začudeno opazovala. Ni jih bilo veliko.

Morda kakšen več kot prej. Zbrani so bili ob eni mizi in nič niso bili proti, če sem se jim pridružil. Sprva so bili malo previdni, ker me nihče ni poznal, kmalu smo pa postali domači, kot je v planinskih kočah v navadi.

Bili so radovedni, kdo in kaj sem, odkod prihajam, kako sem prišel na Kredarico in seveda, če nameravam z otrokom tudi na Triglav. Ko sem jim povedal, da sem se od tam ravnokar vrnil, so vsi majali z glavami. Verjeti niso mogli, da je to mogoče.

Ti bi moral slišati nadaljevanje naših razprav. Predvsem zanimive so bile njihove izjave. Eni so se čudili, kako sem to zmozel, drugi niso razumeli, zakaj to počnem, tretji kako sem poskrbel za otročiča med potjo, vsi so se pa spraševali, kaj bo imel dojenček od tega. Pa še veliko bolj resnih sem moral požreti.

Ko se je zasliševanje končalo, smo se začeli pogovarjati o drugih rečeh. Ker se pa nekateri med sabo niso poznali, jaz pa z nikomer, je sledilo predstavljanje. Med nami, na drugi strani mize, je sedel neki doktor, kakšen ne vem. Ko sem povedal svoje ime in da sem po poklicu prekmurski kmetič, se je zagledal vame in rekel: **Ti si pa malo zadimljen, jaz ti bom kar Dimek rekel.** Vsi smo se zasmejali in od tega trenutka naprej sem bil tisti večer za vse Dimek.

Pa ne samo tisti večer in samo tam. To so raztrobili po vseh planinskih kočah v Sloveniji. Sam sem povedal doživetje v našem planinskem društvu in zdaj sem tudi v Beltincih za vse Dimek. Rekel je: Če ne verjameš, piši mi kartico z naslovom«Dimek Beltinci» in nič drugega, jaz jo bom dobil in ti odgovoril.

Tako je bilo in ne samo za preizkus, temveč vsakič, ko sem bil v gorah. To je potrditev, da je bilo vse, o čemer je govoril, res.

Dimek, katerega pravo ime sem na žalost nekam založil in pozabil, je bil pravi planinec. S podobnimi podvigi je nadaljeval vsako leto in še sva se srečala. Celo prenočil je pri nas, kar za tu ni pomembno.

Tu se je zgodilo.

Atrāk jê ū štērna pádu

Ajz'npōnársčē vāhtārcē, čer sá stán'vālē vāhtarjē z dr'žínámē, sá b'lē zgrājēnē leta 1870, glíh tist' cājt, kāk'r štrēka .

Int'r'sátnō za njē j' bū, da nísá melē vāšc'h hišn'h nūmar, pāč pā sōjē ājz'npōnársčē, k' sá sē začēnjálē z ēna nā Trbížō. U Rūt'h, k' sá sēgalē nēkdā' za Bēlcē, j'h j' bū sed'm, z nūmārāmē ād sēd'mn'st zá dvā'ndvājstē.

Tísta z òsmn'st j' mēvā vk'p z Rābíčávmē vōdavōd, vsē

tá drŭjê sâ pā vāclê vōda s ċib'ljnê v'n s štēr'n. Štērnê sâ b'lê nārjēnê vsê pá ān'mō kápītō, brvōcê pá ād pēt zā sèd'mn'st mētrāv. Pā glíh pr' tē, tā nājb'rváčēšē, j' sê ūkšēgavō tolê

:

Ná vēm cēr cājt, pa cērga lēta j' bū, k' jê k sāsèdō pr'l'tèva vāhtárjāvā dèk'lcá prāj't, dá j' njē brát ū štērna pādū. Kí ná glíh č'z pòljê stā já ūcv'rvá s sāsèdáv'm sínám pròt' štērnē, k' j' b'vā kí bliz' vāhtárcē. Sām j' pāvèdáv tolê: Táprvō s'm gá pāklícáv, dá s'm vídū, č' j' š živ pá āgvāsū j' sē. Bārāv s'm ga, č' k'j mōrê, pá č' b' bív párājt, da mō pāmāgām v'n prítē. Zdèvò j' s' mē, dá j' rekū jā.

S'm pā závpū: zd'j bōm začēv z vintá ċib'lj, k' gá mātē za vōda v'n vāzítē, dōtā spūšatē. Mērki, dā tē ná gvāvā nā udārē. K' bō za vōdē pr'sū, pāskūši z ábēm' nágāmē ū nj'gá stōp'tē, z rakāmē s' pá fèst zá drōtzājlá prímē, j's t' bōm pá z vintánjām gōr' pátēgnū. K' bōš zūna pā pácāki, dá t' bōm pamāgāv na rōb štērnē stōp'tē, pā ná tlē zlè'ztē.

Akc'já jê ki ūspèva. Pòbō ni bū n'č drŭj'ga, kāk'r pá rām'nō j' bív áprāskan. Vsē smá b'lí zādávòljnē, dā j' sê ták' srēčnò 'stēkvō. Č' j' bív pòb' tùdē pá nis'm bív gviš'n.

Spòn'm sê, dā j' sê ād srēcê ū nāsrēcê z'vō v'lik' gāvòrvō. Č' sá b'li pá ū tō, da j' švō rēs'n zá nāsrēcā, gvišnē pòbāv' stār'sē, z njēmē pa š' htē, s'm s' pá bārāv! Pòb, žè stār's šòvār, j' bív t'žkō nāáz'rāvljívō t'lèsno páhāblj'n. T'ga j' sê h'du zāvēdav, bív jê nāsrēc'n pá nā cājtē tūd' scāgán.

Dá sâ mèl' tístē prāv, k' sâ ū tò, dā j' švō rēs'n zā nāsrēča māv' cvíbválē, j' sê skāzavō pá ná vēm kāj cājtò, k' sá zvèd'lē, dā sá dābíl' pòbá pāvòž'n'gá nā glājz'h.

Otrok v vodnjaku

Železniške stražnice, ki se jim je uradno reklo čuvajnice, po domače pa vāhtarcê, so bile zgrajene leta 1870, istočasno z železniško progo. V njih so živeli železniški čuvaji družinami.

Njihova zanimivost je bila, da niso imele vaških hišnih številk, temveč svoje železniške, ki so se začenjale s številko ena na Trbižu. Ob progi skozi takratne Rute jih je bilo sedem s številkami od sedemnajst do dvaindvajset.

Vse, z izjemo številke osemnajst, ki je imela sosedov (Robičev) vodovod, so se oskrbovale z vodo iz povsem enakih, vendar zelo različno globokih vodnjakov (**šter'n**). Najgloblji je bil, z okrog sedemnajstimi metri. In prav na tem se je zgodilo tole.

Ni mi znana letnica, še manj dnevni čas, ko naj bi pritekla v vas s čuvajnice deklica z novico, da je padel njen brat v vodnjak. Ko sta z mojim sošolcem prisopla do vodnjaka, je najprej ugotavljal, če je otrok še živ. Nerazločen odziv iz globine je bil pozitiven.

Navkljub težko razumljivim odgovorom, ki so prihajali iz dna vodnjaka, je ugotovil, da je fant priseben in da je pripravljen sodelovati. Rešitelj je zavpil: Zdaj bom spuščal z vitlom proti tebi leseno vedro, s katerim izvlačite vodo. Pazi, da te ne udari po glavi. Ko se bo dotaknilo vode, poizkušaj stopiti z obema nogama vanj, z rokami se dobro primi za žično vrv in ko boš pripravljen povej. Z vitlom te bom pripeljal na vrh. Tu zgoraj ostani v čebru, dokler ti ne bom pomagal stopiti na rob vodnjaka in naprej na tla.

Tako se je zgodilo in akcija je uspela. Nesrečni fant je bil samo nekoliko odrgnjen po rami, sicer pa nepoškodovan. Vsi, z izjemo fanta, katerega mnjenja nisem poznal, smo bili zadovoljni, da se

je vse srečno izteklo.

O nesrečnem padcu v vodnjak se je veliko govorilo. Sem pa radoveden, če je bil padec fanta v vodnjak za starše in še za koga nesreča, ali namerni skok.

Fant je bil starejši osnovnošolec, ki se je svoje težke in neozdravljive telesne hibe krepko zavedal. Bil je prizadet in najbrž občasno tudi obupan.

Da so imeli prav tisti, ki so dvomili v nesrečo, se je izkazalo po ne vem kolikem času, ko je bil najden povožen na železniških tirih.

Tako skromen je Hladnik, ko je normalen.

Tá rājža j' padūjav Hvádník

Pādòbnō, kár jê ū Srèd'njmō Vrhō pá ū Rūt'h lèta 1916 pačēv Jèrman, jê pētd'sēt lèt pāznēšē, 1.11. lèta 1966, Hvādník.

U Srèdnj'mō Vrhō ní narēdū v'licē škòdē. Pād'rv pá ád strūjē ādrēzāv jê záp'sēná Vāvčárjavā žāga 'n mlín. U Rut'h j' bū pā hūjšē. Kák'r hítrō j' pr'd'rvēva ū rāv'n mēšáncā l'sā, šòdrā 'n vòdē, j' pábrāvō mòst, k' j' sē švō č'z nj'gá z vòzám mēm' vòdn'h mlínáv ná Rábíčāv Vāž'č.

L'ki za tm, j' sē pōtāk āzšēru pá zāčēv tēčē pā pōtō skòz' zd'jš'nj' Finžgārjav' nasèljē pròt' cèstē. Tò sá mō rūtáršć' fājárbērkarjē pá dāmācínē ūbrān'lē. Nísá mō pa mōglē, da b' nā bív pādrv grūntn'h stèn dr. Gròb'lníkávē pāčít'nsčē hišē pā sprāznū klētn'gā prástòrā.

Glíh pā tē strānē pròda jê zāv'lj z s'bō' pr'n'sèngā māt'rijālā pādrv ráčē bívšē zgòrnjē Rabičavē žajē, pā ádnēsū tā spòdnjá. Njē r'z'rvār 'n nèkdánjā Rábíčāvā - Kāváricāva l'ktrárná j' pā ū vòr'nž' zāsū. Ki māv náprēj ād tám š' tēm'ljnē Dòmā zvēzē bōrcáv, 'n cēvdrávē prástòrē Pātòč'n'kāvē híšē.

Ná dēsne strānē jê zāv'lj v'sòkō nāsùt'gá māt'rijāla ū krādc'mō cājto skōr' ná ānkrāt pādrv 'n z vs'm ù k'p ādnēsū, Lèsarjavā pa P'tròvčícāva pāčít'n'ská hišā.

Zāv'lj āgrōmnō nápvāvlj'ngá māt'rijāla j' sē pròd kāj vzígnū, dá j' Hvadnik ki nèki māl'gā pād cèstn'm mòstām tèku. Prástāvòljn'm fājárbērkarjām z vsē dālínē, pvācán'm fājárbērkarjā'm z J's'nic, dēvāvcām, būldūžiristám Grādb'ngá pādjetja Sāva z J's'nic, dāmācínám 'n akòlíšcm l'jdēm j' s' bū trēba záhvāl'tē, dá ní držāvna cèstā ádnēsvo.

Nèki pāseb'nga pr' abēh pāvòdnj'h j' bū, dá pātòká izvèrātá ū Kārāvānkáh, ki nèkí stò mètráv ázrāz'n. U Srèd'njmō Vrhō stā že pò m'nj, ū Rūt'h s' pá c'vō zdrūž'ta. Stá pá ābá pānarèvá tíst' cājt, k' j' sē tá drūjē ād njèjō, kí māv' ūmāzán, n' pāvēcán zdrūž'váv s tā pādūján'm.

Tokrat je ponorel Hladnik

Podobno, kot je leta 1916 počel v Srednjem Vrhū in Rut'h ponoreli potok Jerman, je 1.11.1966, tj. petdeset let pozneje, narasli potok Hladnik.

V Srednjem Vrhū ni povzročil večje škode. Samo delno je poškodoval in od vode ločil odpisano Vavčarjevo žago in mlin. Čim pa je pridrvel v dolino in s sabo prinesel ogromne količine materiala, je odnesel leseni most, prek katerega je vodila vozna pot mimo mlinov na Robičev travnik, imenovan Važ'č.

Nato se je razširil in si začel utirati pot skozi sedanje Finžgarjevo naselje proti glavni cesti. To so mu preprečili rutarški gasilci in krajanj, niso mu pa mogli rušitve temeljev dr. Grobelnikove počitniške hiše in izpraznitve kletnega prostora.

Na isti strani proda je odnesel leseno korito (**raćê**) zgornje Robičeve žage in njihovo spodnjo žago v celoti. Z naplavljenim materialom je zasul zbiralnik (**r'z'rvār**) spodnje Robičeve žage in opuščeno Robičevo, Kovaričevo elektrarno.

Nedaleč od nje je zasul s peskom vhod v kletne prostore Počitniškega doma Združenja zveze borcev in nedaleč od tam še do pod oken Potočnikovo stanovanjsko hišo.

Na desni strani je na očeh krajanov v nekaj minutah porušil

in odnesel eno za drugo Lesarjevo in Petrovčičevo počitniško hišo. Z njima je šla v Savo vsa notranjost.

Zaradi ogromnih količin naplavljenega materiala se je prod tako dvignil, da je drvel potok tik pod cestnim mostom. Samo požrtvovalnim prostovoljnim gasilcem iz doline, poklicnim gasilcem z Jesenic, delavcem, in buldužeristom Gradbenega podjetja Sava Jesenice, prebivalcem zgornjesavske doline se je bilo treba zahvaliti, da ni prišlo do porušenja in prekinitve edine mednarodne ceste.

Zanimivo za obe povodnji je bilo, da sta izvira Jermana in Hladnika v Karavankah oddaljena drug od drugega le nekaj sto metrov zračne linije. V Srednjem Vrhu samo še polovico, v dolini se pa že združita. Sta pa podivjala vsak zase, ko se je drugi zlival v ponorelega le nekoliko umazan in povečan.

Kágā n'j rēč'm

U ž'vljēnjō s' nam dagājāja r'či, k' j'h kūmá al' pa j'h 'nklē na bōma zāstòp'lē. Tùd' m'nē sa sē k' j'h š' zmèram nā mòr'm.

M'j āta j' 'm'v žè ad nèkda u tá zgòrnj'mō pridávō tā niz'égá kōstna m'd krāf'ljnám an stār, zārjávèt, páf'rdērbān rābòlbār ná pāsèbnê sòrtê pātrōnáv. Vs'glíh j' biv pa š' zmèram ārōžjê. T'gā s' gvišnò ni zavèdáv. Č' b' s' biv, b' gā biv gvišnò u Sāva, k' j' nèkda mèm' nās tēkvá, vrgù āl' pá sāj pr'd m'nō, mūl'cām, skrū.

Kāk'r s'm rèku, zá nùcātē ni biv, pātrōnáv za nj'gá ni bū, āta š' parājtv ni, dá s'm gā m'v j's za j'grāčā. Nō, k' j' bū pá tākō, s'm gā pá ánrāt s s'bō' ū šōva vzēv pā m'd tá drùj'mē ātròcē s'm sē vāžičáv.

M'd njemē j' biv tūd' učēn'c, k' j' m'v dāmá, kák'r j's, rābòlbár, ān áná pāf'rdērbánā p'stòvá nā flòb'rtávê pātrōnē. Že ki drūj' dēn svā shōndljāva, pā vsák s'ōjō dāmò nēsivā. J's s'm p'stòva mōj'mō āto pākāzav, á j' tūd' učēn'c rābòlbár nj'gòv'mō, na vēm.

Mōj'mō j' s' p'stòva zdēva māv' f'rdēhtig, j' jā mē pá vzēv pā za sāsēdāva kāvāč'ncá nōt'r m'd rēna pārinu. M'nē pā t'gá s'vèda ni pávèdāv. J's s'm ki tò vidu, dá jē u pridávō ni bū.

Učēncáv oča, k' j' nā vēm ná kašná sōrta zā tist'gá rābòlbārjā pr'sū, ni narēdu nèk'j pādòb'n'ga kāk'r m'j, j' gá pā nēsù ná ž'ndārmārija pā mōj'gá āta āncājgav.

Ná māva gāspòd'ncá, ōsm'gā s'ptēmbra, k' j bív c'rkvèn' prāz'nk, stā pa dvā ž'ndārmā pr'svā pā tista p'stòvá. J's k' s'm biv sām damā, nis'm vèdu, kām j' já āta d'āv, stā pa nārōč'vá, dā já mòrē l'ki drūj' dēn u Kranjska Gora ná ž'ndārmārija pr'nēstē.

Z ātam svā drūj' dēn zjūtra v's k'p rēnē pr'm'tāva, dā svā zā p'stòlê pr'svā. Pōtlē j' já pā ná ž'ndārmārija, kāk'r j' bū nārāčēno, nēsu. K' j' dāmò pr'sū, j' pá rèkū: 'nklē ū ž'vljēnjō nis'm m'v z ablāstmi áprāj'tē, zd'j 'mām pá zāv'lj tebé tòlê. Srām t' bōdē. Pā sūzē sá mō pr'teklē z āči. Prāv tò j' bū tò, kár s'm ták' zvō zámērkāv.

Kāj j' bív štrāfān, ni pávèdāv pā tūd' t'ga ná, ā j' bív zāto, k' j' bív tist' rābòlbār nj'gá, āl' zāto, k' ni nārēdu t'gá, kār j' tādrūj'ga učēnca oča. 'N č' gr'm nāzāj na začēt'k, mòrm pr'znātē, dá š' zmèráam nā zástōp'm t'gālê: Tá prvō, kākū j' m'j oča, k' árōžja ni lājdáv, pā š' k' sáldāt ni bív, za rābòlbārja pr'sū? Tá drūgō, kāga j' m'v sášòlcāv oča ād t'ga, k' j' mōj'mō āčētō to nārēdu? Ná kōnc' pā zākágā b' j's rād to vèdu š'lê zd'j?

Kaj naj rečem

Dogajajo se stvari, ki jih včasih težko ali sploh ne razumemo. Še danes ne razumem, kar se mi je zgodilo, ko sem bil še osnovnošolec.

Moj oče je imel od nekdaj v nezaklenjenem zgornjem predalu starega predalnika med nepomembnimi stvarmi tudi nek star, zarjavel, neuporaben revolver na zobni udar, ki je bil, ne glede na povedano, orožje. Tega se oče očitno ni zavedal, sicer bi ga bil že davno vrigel v mimo deročo Savo ali ga vsaj pred mano, otrokom, skril.

Ker je bil neuporaben in ker tudi streliva zanj več ni bilo, oče ni imel nič proti, če je postal moja igrača. Ker je bilo tako, sem ga enkrat vzel s sabo v šolo in se šopiril med sošolci.

Med njimi je bil sošolec, ki je imel doma, podobno kot jaz, revolver, neko pokvarjeno in nerabno pištolo na flobertove naboje. Že drugi dan sva zamenjala in vsak svoje odnesla domov.

Jaz sem pištolo svojemu očetu pokazal, ali je tudi sošolec njegovemu revolver, nisem vedel. Mojemu je bila pištola sumljiva, mi jo je pa vzel in na skrivaj porinil med staro železo za sosedovo kovačnico. Tega mi seveda ni povedal, v predalniku je zato ni bilo.

Sošolcev oče, ki je ne vem kako staknil sinov revolver, ni storil podobno kot moj, ampak je revolver odnesel na orožniško postajo in mojega očeta prijavil.

Na mali šmaren, cerkveni praznik, ko sem bil slučajno sam doma, sta prišla dva orožnika po sošolčevo pištolo. Nisem

vedel, kam jo je oče dal, sta pa naročila, naj jo prinese takoj drugi dan na orožniško postajo v Kranjsko Goro.

Zočetom sva naslednji dan zgodaj zjutraj premetala za kovačnico kup starega železa, da sva našla pištolo. Odneseš jo je, kot je bilo naročeno. Ko se je vrnil, je rekel: "Nikoli v življenju nisem imel opraviti z oblastjo, zdaj imam pa zaradi tebe tole, sram te bodi." In solze so mu pritekale. To sem si posebno zapomnil.

Koliko je bil kaznovan in ali je bil zato, ker je bil lastnik neprijavljenega nič vrednega revolverja ali zato, ker ni storil koraka, ki ga je sošolčev oče, tega nikoli nisem izvedel.

Če se vrnem na začetek, priznam, da mi še vedno ni jasno, kako je postal oče, ki ni bil prijatelj orožja in nikoli vojak, lastnik tistega revolverja? Drugo, kaj je imel sošolčev oče od tega, ko je po neporebnem prijavil mojega očeta? In končno, zakaj me to zanima šele zdaj.

Tūd' ta rājža j' bvā vèra ūrž'h

Začènjám s pr'p'tljājám, k' s'm ga sām záž'v pr'd dāvn'mē os'md'sětmē lètē. Takrāt smā pr' tá zgòrnj'h Zim'h žvelē. Ad tám s'm hōdù ū šòvá.

Kākù svá z Zímāv'm ōčám knōgám ná Brèzjê pa nazāj ròmāva, s'm nècê že pisāv. Tòlê, kar mām pá tlē māj'ngá pā š' n'cēr nis'm, j' biv pa tūd' tá rājža urž'h māv' pr'h'dū zārès'n zastōpl'jn pāglávít'n greh.

Nā vēm, kágā sā mèl' ōča ū Rādò'lj'c' ná glávārstvō áprājtē, pá zā kágā s'm mògù j'tē z njèmē. Tūd' t'gā s' nā spòn'm, zā kágā svá švá, k' sá b'li fērtík, ū Lèctārjáva štāríjā. Ōča nísá mèl' navādē pá štāríjáh hāditē. Gvísno s'm bív j's tistē, da sá mòglē.

Bū jē srèd' zāpòna, k' svá nōt'r pr'svā. Tām zā ānā miza jē án mōšcē sēdu pá nèki jèdu. Kūma svā k' tá drūj' mizē dò' sèdva, sá ōča ūstālē, m'nē nā ušēt rēklē: hítrō p'jvá, tlē nōt'r v'hkō vsāk cājt strévā ūdārē. Adšvá svá, prèd'nj j' nājo htē utēgnù pábāratē, kágā b' rádā.

Š'lē zūna sá mē b'lj pā tís'm rēklē: A s' vídù, tē čvōv'k j' kvábāsa jèdu pá pēt'k jē. J's s'm j'm s'vèda pr'címāv, ā s'm m'v pā tò, kák'r ōča, zā vėl'k grèh, pā v'rij'mítē mē, dá na v'rijèm'm. Vedu s'm, da j' bív tákrāt ū pēt'cē pāst za vsē, nā kí za dēvāvcē. Nèki lèt pāznēšē sa gā b'li ādni fr'j. M'd njèmē sa b'lí tūd' držāvnē ūrād'nécē.

Č'mū sva sē mògvā zāv'lj t'gá čvāvēka adrēče, nā vēm v'č. Nājbrž' káš'n'mō čājō al' pá žūpē. S'krètō gvíšnō nā, tò b' bív b'lj zámērkáv.

Tudi tokrat je bila kriva vera

Da sva romala pred osemdesetimi leti z Zimovim starim očetom na Brezje in nazaj peš, sem nekje že pisal. Tudi to se je zgodilo v obdobju, ko smo pri njih živeli. Tega kar zdaj pišem, še nisem zapisal, je pa zanimivo, da je bil tudi tokrat vzrok preresno vzet verski prekršek.

Kaj so imeli oča tokrat opraviti na glavarstvu v Radovljici in zakaj sem moral z njimi, ne vem, kot tudi ne, zakaj sva šla v Lectarjevo gostilno. Oča niso imeli navade hoditi po gostilnah. Skoraj zagotovo sem bil vzrok jaz.

In kaj se nama je zgodilo. Ko sva stopila v lokal, je bil v njem en sam gost. Sedel je za mizo in nekaj jedel, Komaj sva se vsedla k drugi mizi, so oča vstali in mi na uho rekli: "Pojdiva hitro ven, sem lahko vsak trenutek strela udari." Odšla sva, preden naju je imel kdo priložnost vprašati kaj želiva.

Šele na cesti so mi rekli: "Si videl tistega človeka za mizo? Klobaso je jedel, pa petek je."

Kako sem gledal jaz na dogodek, se ne spomnim. Sem pa vedel, da je bil petek post za vse, ne samo za delavce. Nekaj let zatem so postali nekateri izjeme, med njimi tudi državni uradniki.

Čemu sva se morala zaradi tega grešnika odreči, se ne spomnim. Zelo verjetno kakemu čaju ali juhi. WC -ju gotovo ne, to bi si bil bolj zapomil.

Ni nāma grātavō

Ná vēm kāj let jê ād tákrāt, k' svá sê s pākòjn'm dr. Andrèjám Rābičam pāskūšáva z zā Aká na glíh gōrtá na Kòk sp'vāz'tē. J's s'm bív vėl'k pr'jātù gārā, pā ná tá prāv' ālpiníst. J' mē pá včas'h prāv rád z s'bō vzēv, tūd', č' j' mē mōgù nā štr'k pr'vēzátē.

Že sām náslāv pāvê, dá nāma tá rājžá ní grātavō. An kl'n j' náma zmènkāv, pá zāv'lj' m'nê, svá mōgvá názāj. Š' nísvá b'vā v'n s skálê, k' j' nājō nòč ūjēva. Ki pr' vūnē, svá sê pvāzvā skòz' rūsĵê, pá Vān'žāv'mō rōbō pròt' rūtāršč'mo Vršičō.

Zmātráná svā b'vā glíh prāv, pā cèr svā tèva māv' páčítē,
sá nāj' mrávljē žrlē.

Zjūtrá svá z Vršícá tāprv' c'g, k' jē dèvāvcê ná J's'nicê
ná š'ht pēljāv, glēdávā. Vsê j' nāj' pēkvō pá srbèvō. Vs'glíh
svá sê pā ād'n drūj'mō sm'jāvā. Ták' s'm bív āpíkán, dá
j' mē dòhtār r ēkū: » **Č' b' ti táklē, k m'nē ū rdínác'já pr'sū,**
b' tê gvíšnō pròt' rdēčkām zrājū. « Ták' nā gástū s'm bív
āpíkán, dá zá ān pāv'c pvācá ní bū m'd pícé. Dòhtár j' šū
č'z štèr'n'st dní tá tūra plèzát sām.

Nisva uspela

Ne vem koliko let je minilo, odkar sva s pokojnim dr. Andrejem Robičem nameravala priti izza Aka naravnost na Kok. Gore sem imel sicer rad, nisem pa bil pravi alpinist. Me je pa jemal s sabo, čeprav me je moral privezovati včasih na vrv.

Sam naslov pove, da nama tokrat ni uspelo. Zaradi manjkajočega klina sva se morala vrniti. Nisva še izstopila, že naju je ujela noč. Pri lunini svetlobi sva se pomikala skozi rušje po Vaneževem robu proti rutarškemu Vršiču. Bila sva utrujena, čim pa sva se usedla, že so naju žrle mravlje.

V jutranjem svitu sva opazovala z Vršiča prvi jutranji vlak, ki je peljal delavce na delo v železarno Jesenice. Čeprav naju je vse srbelo in peklo, sva se drug drugemu na glas smejala. Doktor je v šali rekel: »Če bi se pojavil takle v moji ordinaciji, bi te za rdečkami zdravil«. Bil sem opikan, da med piki ni bilo prostora za en prst.

Doktor je vzpon čez štirinajst dni ponovil sam in seveda uspel.

Ná pr'kvádišō – na rāmpē

To j' bū tist' cājt, k' s'm sê ná glājz'h krāmpá pa vapātē znèbù pā ná pástāj' J's'nicê pr'kvádiš'n dèvāv'c grātáv.

Tūd' ná pr'kvádišō (**rāmpē**) za nās nāvíncê ni bū vsê ki fānj. Fèst j' sê devávō pá dūrh smā mòglē tíst'gá tā stār'ga, zvíšāngá mágācinērja pāšljūšatē. Za nj'gá smā b'li tá mvādē š' ki mūlcē. Ni mògū víd'tē āngá ād nās stātē. Č' j' sê to ūrājmávō, j' m'v ná j'zíkō tòlê: **Mūl'c, č' nis' m'v māj'ngá dèvatē, b' bív šū pā zá fārjá št'dèrát. Pr' nās s' dèva.**

Kāk'r s'm rèku, dèvávō j' sê, prūhá pā ābēdn ād nās ní dábív. Tūd' k'j l èpš'gā pā smèš'n'gá j' sê učās'h ūrājmavō.

Nèki, čèm'r smā sê fèst násm'jalē, j' bū pā tòlê: Na **rāmpá** sá nám fršíbārjē ān zāprt »G« bāgōn pástājlē. Nā nj'mō sā trānzitērjē pr' pr'vzēmō m'dnārad'nga cūgá ùmērkalē, dā mō ná án strānē plōmbā mènkā. Tò j' bív ūrž'h za f'rdōht, dá j' bū ū nj'gā ūvòmlj'nō 'n dā v'hkō tūd' k'j mèn'kā.

Prèd'nj smā smèl' dèvāvcē bāgōn adprètē, jē māgácínēr pā dākámēnt'h pr'vèrū, kágā j' v'hkō frdēhtík ū bāgōnō. Rèkū j ē, dá j ē ùmès tūd' án fršlōg z ūramē.

K' smā ū bāgōn pr'šlē, smā že ad dēl'č ùmērkalē, dá jē fršlōg gōr' ùtrgān. To j' pāmènvō, dá j' bū zá nèkágá, že ū āūslōndō vābljívō.

Aná škātvá ū nj'mō j' b'vā vsá āstrgáná, ki míhnê, tūd' zā nās int'r'sāntnê bèkārč'cē, sā b'lē pā ázd'jānē pā njē 'n ākòl' njē. Kí fèst smā s' j'h nāglēdalē, māgōč' j' pā káš'n, h'tēra tūd' nāvív.

Na vrstē j' bív ūgátāvljánjē škòdē pā písānjē zāpís'nkā. Tò j'

bív pā dēvō māgācinērjā, š' āngā člānā s štāc'jōna 'n s'vēda
ūrādnē pr'shōnē Jūgāslavānsč'h ž'lèz'nc, D'r'kcījē Lj'bljānā.
Mí smā mō **r'klamānt** rēklē. Nām dēvāvcām ni bū trēbā
bit' cōlê. Nāš dēvō j' bív pā, pānōv'n zāvār'vánjē pāšlījē pā
plāmbērānjē bāgōnā.

Tácājt k' jē r'klāmānt ū māgācānērjavē kánclijē zāpísny'k
pisáv, s'm j's tām māgācínērjā čakáv, dá mē bō plōmbā pá
klēšē zā st'skvātē dáv. Vsē smā b'li tíhō, k' j' ū r'klāmāntávmō
vārž'tō bēkārcā záčēvá zgānītē. Z māgācinērjām svā sē
nārēdvā g'hā, ān j' já pā flēgmā z vārž'tā vzēv, prídáv ád
mizē ādprv pā nōt'r j' á pārinū. Kák'r dá nājō ní bū tām,
j' rēkū: »**Bodi no tiho**«.

J's s'm dābív ád māgācinērjā plōmba pā klēšē pā ta sōj'
narēdū.

Zā nás tá mvādē tò ni bū pr'v'č vzgòjnō. Pá nismā
skāríščālē, sm'jālē nā tē ráčūn pá v'líkō.

Na prekladišču - rampi

Bilo je, ko sem se z železniških tirov preselil na jeseniško
postajno prekladišče. Za novince nikjer, niti tam, ni bilo vse
samo lepo. Za starega skladiščnika smo bili vsi mladi, čeprav vsi
polnoletni, z odsluženim vojaškim rokom, še vedno mulci. Stati
nekoga od nas brez dela ni mogel videti. Čim se je to zgodilo, je
uporabil utečeno pripombo: "**Mulc, če nisi mislil delati, bi šel
za farja študirat, pri nas se pa dela.**"

Delalo se torej je, nobeden od nas si pa kile vseeno ni prislužil.
Celo zabavno je bilo včasih in veliko smo se smejali.

npr. temule:

Na železniški tir ob prekladišču, ki se mu reče **rampa**, so

premikači postavili zaprt železniški voz, po naše (**bagon**). Na njem so tranziterji ob prevzemu mednarodnega vlaka ugotovili, da mu na eni strani manjka (**plomba**) zalivka.

To je bil povod za sum vloma in tatvine pred uvozom vlaka na Jesenice. Prej kot smo smeli delavci zasilno zalivkan voz odpreti, je skladiščnik po spremnih listinah ugotavljal vsebino pošiljke. Povedal je, da je v vozu med drugim tudi oboj (**fršlog**) z urami.

Čim smo vstopili, smo od daleč videli, da je bil oboj poškodovan.

V njem je bila ena od škatel raztrgana. Nenavadno majhne budilke, tudi za nas zanimive, so ležale v njej in okrog nje. Z zanimanjem smo si jih ogledovali in najbrž je kdo kakšno tudi navil.

Sledil je komisijski ogled in pisanje zapisnika. To je bilo delo skladiščnika, tretjega slučajno izbranega postajnega uslužbenca in seveda Direkcije Ljubljana imenovanega reklamanta. Nas delavcev pri tem niso rabili. Naše delo je bilo zavarovanje poškodovane pošiljke in ponovno zalivkanje voza.

Medtem ko je reklamant v skladiščnikovi pisarni pisal zapisnik, sem jaz čakal skladiščnika, da mi bo dal zalivko in klešče za stiskanje. Bili smo tiho, ko je zazvonila v reklamantovem žepu budilka. Kot bi bila s skladiščnikom dogovorjena, sva se naredila gluha. Reklamant pa jo je čisto umirjeno vzel v roke, odprl predal mize, jo položil vanj in rekel: »**Bodi no tiho.**«

Jaz sem dobil zalivko in klešče, odšel iz pisarne in opravil svoje delo. Za nas tako imenovane mulce, dogodek ni bil ne vem kako vzgojen. Nismo izkoriščali, smo se pa na njegov račun počeno nasmejali.

Nāstrpnást

Lj'dí s sōjá gvāvá pā tístē, k' s' mòr'já tā prvō ū k'j zál'tetē, dá s' j'm pāsvètē, s' nā p'stējā ki ták' nahūjskātē, da b' nèkāgā, k' j'm n'č ni nārēdū, fāntālē.

Pāvēm vām: M'd vōjská s'm bív kāk'r ājz'npōnārsć' tíšljār ū zbāmbārdērān Leipzig pāsvān. Nís'm skrívāv, da s'm Slāvènc, z ákūpèrānē Jūgaslāvijē pā tūd' to nā, dá s'm kātōlik. V'rij'mítē mē, dá m'd m'nō 'n **c'viln'mē** Nèmcē, k' sá b'li v'čínāmā ēvāng'listē, nísm čūtū rāzlík. Dá j á bōm, s'm s'vèda pr'čákvāv. s' pá ní dágājāvō. Pā v'stē zākágā nā?

Zbūd'lē sā sē. Kūpē cègvā námèst' nj'h híš, pá tò, dá sā nj'h áčētē, máží 'n sínòvē, **ná vēm za čēr'gā**, pá frōntáh pādálē, j' j'm dāvò mísl'tē. Záčūd'njá vrèdno j' bū pa tò, dá c'vō devāvcāv z drūj'h, b'lj sávrāžn'h držāv, nísā fāntālē. Smíl'lē sá s' j'm c'vō Rūsē, k' sá j'h saldātē vāčnē ū grūpáh vāzilē dèvāt.

Kār s' pa vèrscē tál'rāncē tičē pa tòlē. K' s'm zūčèr ū pārkō z mvādā dèčvá sèdū, j' sē kí nā lèp'm začēvá gvāsnō smējātē. K' s'm t'v vèd'tē, zākagā zd'j tò, j' sē áprávičva pā pāvèdáva:

Nāš šēf »**Pōpa**«, k' j' vėl'k fōksnár, j' mē ū hēcō rèkù: J's b' ná ūpáv j'tē s katōlíkām zūčèr ū pārk. An tē v'hkō tám zadājē, zjūtrá s' pā spáve, j' pá fr'j.

Kágā s'm t'v? Rèkù s'm jē: Tē vāš Pōpa mā pá án strānē ki práv, sāmū m'dvá s' nísvá pr'švā tlē s'm dājt. Kagā mísl'š? Māv' j j ē bū nāròdnō, š' ánkřāt j' sē āprávič'va pā rēkvá, dá j' bív tò šēfav, ná njē hēc.

Nestrpnost

Ljudje z lastnim mišljenjem in tisti, ki jim je življenje odprlo oči, ne sovražijo po naročilu.

Povedal bom tole. Po poklicu mizar, kar seveda nisem bil, sicer pa železničar, sem bil premeščen v povsem zbombardirano nemško mesto Leipzig.

Kot Slovenec, državljani okupirane Jugoslavije, povrh pa še katolik, sem se znašel med Nemci. Zanimivost, ki jo hočem povedati je, da med njimi in mano nisem občutil razlike. Pričakoval sem, da me bodo gledali postrani pa me vseeno niso. Veste, zakaj ne?

Zbudili so se. Kupi ruševin, ki so nastali iz njihovih domov in dejstvo, da so se nekdanji nahujskani (**pa tudi ne**) očetje, možje in sinovi borili ter padali na frontah za ne vem koga, so jim odprle zaslepljene oči.

Zanimivo je bilo, da celo do delavcev iz drugih, bolj sovražnih držav od naše ter do raznih veroizpovedi niso bili sovražno nastrojeni. Celó uradno osovraženi Rusi, ki so jih stražarji vodili v skupinah na delo, so se jim smilili.

In primer verske strpnosti. Nekega večera sva sedela z mlado evangelistko v parku. Kar na enkrat se je glasno zasmejala. Na vrašanje zakaj zdaj to, se je v zadregi opravičila in povedala: Naš šef **Popa** je velik šaljivec. Zadnjič mi je v šali rekel: „Če bi bil na tvojem mestu, bi si zvečer ne upal iti s katolikom v park. On te lahko enostavno zadavi, se zjutraj spove in je prost.”

Kaj drugega kot tole sem ji rekel: „Veš, tisti vaš Popa ima po svoje celo prav, samo midva se nisva prišla sem davit, ali se ti ne zdi?” Malo ji je bilo nerodno, še enkrat se je opravičila in povedala, da to ni bila njena, temveč šefova šala.

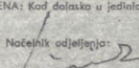
504/147

22.VI.59
(Naziv ustanove)

OTPUŠNICA

Br. gl. bol. protokola	Ime, prezime, pošto ili očinski rodno	Čin	Vojni pešak, br. i mesto	Kada je stupio na lice	Kada se otpušta	Diagnoza	Poslednje rešenje komisije i dr. uputstva	Silazak iz bolnice	Dnevi izostanka iz službe	Priloga
504/147	Košir Andreja Staniko	Učivil	ZS2 Ljubljana	15.VI.59.	22.VI.59.g.	Ulazno snodi	otpustiti se kući.			

NAPOMENA: Kod dolaska u jedinicu izvršiti u trihno prijemno odjeljenje.

Načelnik odjeljenja: Upravnici:

Zapisana in pri njih ne ugotovljena diagnoza.

Nājsr'čn's dēn ū ž'vljēnjō

Za vsāc'ga ād nās jē an dēn, k' mō nājsrē'čn'sē ū ž'vljēnjō prāj'ma. Tūd' za mē j' biv. J' pā tāk, dā ga br'z uvōda nā mōr'm āpisatē.

Nimām māj'ndjē sōj'h t'žāv pāv'čvātē pā tūd' nā dōhtarjāv tādvtātē, k' sā sē mūjalē, dā b' mē ū čūd'nmō pr'mērō pāmāgalē,. Zgōdu j' s' mē dāv'ngā leta 1948, m'd plēzānjām s škmi pā l'd'nikō pād Špikāv'm srcām. B'li smā: Kalārjāv Roman, Pājštvarjāv Vili, Čēkljāva Fric pā Pāvlē pā š' ad'n, k' s' nj'gā j'mena nā spōn'm. Kāšnē sā b'lē ški pā bind'ndjē ta drūj'h nā vem, mōjō j' bū ābōjnō svābō, tō s'm fēst zāmērkav.

Peljav s'm sē z vrhā l'd'nikā, k' s'm srečav tā drūjē, k' sā š'lē gōrta, s'm s' pā rājtav s kristjānja ustāj'tē, mē pa ni

grātavō. Pādū s'm. Záklèd'r s'm m'v nā nágāh ški, j' mē ki sūkavō pā pr'm'tvāvō, k' sā pá ād m'nē ādl'telē, s'm sē pá jēv pr'k'cvātē pā l'd'nikō, cēv zá šòdra. Gvišnō sá b'lē ūrž'h svābē bind'nžē.

Pávōmù s' nis'm nč, bālèvō j' mē pá vsē znōtra 'n zūna. Neki dni nis'm págrüntāv, kagā mē b'lj báli. Č'z cājt j' s' pā pákāzavō, dā mē nājb'lj žāvōd'c. Šū s'm k sōj'mō dòhtárjō, dābiv ārcnijē. K' pá ni tèvo bit' bòljē, j' mē pā pásvav ná J's'nicē ū šp'tāv na rentg'n. Prèd pā šē ná pr'gl'd krvi 'n žāvōdčne kisline. Pāgrüntālē sā pá, da 'mām rāna ná dvān'stēr'nkō.

Záto k' s'm sē ū s'dē nājbòlj' pāčūtū, s'm d'sc'pl'nèranō jèdu ārcnijē, pánōčē pr' štēr'h pòštr'h s'dē spāv, mārāderáv nis'm, pā ná š'ht s'm hōdū. K' sē pá zrāvjē ni páprājū, s'm hōdū ū šp'tāv nā pr'glèdē tūd' v'čkrát na letō 'n tò **tri'ndvājst' let**. Pāgrüntālē sā pá včas'h rāna ná dvān'stēr'nkō, včas'h pá tūd' vnētjē žāvōdca.

U t'h tri'ndvājst'h lèt'h sā mē pāsvālē trikrat ná zrāvlj'njē ūRāgāška slātina, sám s'm šū za s'j d'nār dvākrat k dr. Mārčičo, k' n'j b' biv fōhmán, pá š' rentg'n j' žè m'v. An j' tūd' págrüntav, dá 'mām rāná nā dvān'stēr'nkō.

U sáldāšć'mō šp'tāvo u Lj'bljánē na Zaloščē, kām'r s'm sē zrinù, sá mē pā, k' s'm šū dámo, reklē, dā **nisa** págrüntālē t'gā, kār sá ná J's'nicah nāpisalē. K' stē pá zā ápārác'ja pr'mvādi, smá pá tūd' mi tò nāpisalē.

Dá b' sē rešù t'žāv, s'm biv parājt pānūcatē v's ūrlāùb, zá apārácja nècē pr'vātnō, dá b' b'li sāj tò vid'lē, kagā

'mām. Záv'lj bāl'čin pr' jèdē pā š' tā drūj'h nis'm vrjēv, dá 'mām res'n to, kār sá mē letē 'n letē gāvorlē. S'vèda pa s tá ápārācja n'č ni bū.

J' mē pā sáj to grātavō, dá j' mē dòhtar nā rentg'nō pávōr'nž pr'glēdav. K' j' biv fērtik, j' mē rekū: Vi 'mātē pá nek'j pāsèbn'gá, kágā, bō vām pā pr'māri pāvèdav.

An j' sē pā pr' glēdanjō ū tist' p'pèr zāmisľ, pā pánòvū, kār s'm že šľišáv. Rekū jē pá šē, dá br'z áp'rāc'jē ná bō švō. Bārāv j' mē, č' b' šū? Ni mògū skritē, kākū j' biv pāf, k s'm ták' šľōgfērtik rekū **jā**, to s'm čakav.

Š' tist' dēn s'm zvèdū, dá hòd' zā tá tēžē ápārāc'jē u j's'nišč' šp'tāv z Lj'bljānē ānā pr'māri Uršičáva, pā dá j' bvá glih tist' cājt t ūka. Že ki drūj' dēn zjùtra, pā v'zitē, s'm já páj'skáv pā prōsū, č' b' mē tevá u rōcē vzetē. Rekvá jē, dā bō prāv ki māv' cājta š' tlē 'n č' s' na bōm pr'mislū, b' mògū ki kmāv' pritē, z nāpōt'ncá s'veda. J's s'm rekū, tlē s'm 'n v'hkō ki ástān'm. Rekva jē: prvámājsć' prāz'ncē sá, tūd' č' b' vás spr'jelē, b' na vās n'č ná dèválē. Dāmo bèž'tē, pa prāz'nc'h s' pá v'hkō vid'mā.

Spr'jet s'm biv tretj'ga māja 1971, nā m'j štèr'npētd'setē rōjst'n dēn, ápārèran pā sēdm'ga māja ná m'j gòd, 'n tò j' biv **m'j najsrčn's dēn u ž'vljenjō**. Ki nèki cājta j' bū trēba čakátē, da s'm vam gā 'zdāv.

Pā tri'ndvājst'h let'h s'm biv fr'j mōj'h t'žāv. S' mòr'te misľ'te, kágā j' tò m'nē, pāmèn'vō. K' j' biv pā pr'zád'jān tūd' žavōdc, mē pá ārcnijē, pāsèbno š' Ult'r táblētē, k' s'm j'h kāj let d'sc'pl'nèráno jèdu, nísá škòdválē.

Za kōn'c pá dve r'či, k' j'h j' vrèdnō zāpisatê. Pr' ta prvê s'm sê dòhtarjām čūdū. Abēd'n ád tist'h, k' sâ mê zrājlē 'n nisa vedlē zā kāgá, sê pā áp'rācjē ni brigáv za tē m''j J's'niščē, tā prv' pr'mèr. Stā s' pā vsê zápisáva pr'māri Uršičáva pā ān g. Strlič, stážist, k' š' ni biv dòhtar.

Tā drūga j' mê pāvēdav, nēki let zā t'm, ān ki ná pāgl'd páznān dòhtár z j's'niščē bōlnicē. K' s'm mō tò pāvēdav, j' mê bārav, č' s'm žè kdá lēžáv pr' nj'h. K' s'm mō pāvēdav, dá že, j' t'v vèd'te, zāv'lj kāgā. K' s'm mō pāvēdāv, dá zāv'lj Hiatus hērnijê, j' mê bāráv: »A stê vi tovāriš Košir?«

K' s'm mō pācímáv, j' pa rekù. T ūd' j's vás ná pāznám, z'vō dōbrō pá vaš pr'mèr. Ap'rèrávā j' vás primarij Uršičáva. V'stê, tò j' biv táp'rv pr'mèr, ádkrit 'n áp'rèrán u nāš' bōlnicē. Č' s' nā mōt'm, j' biv cvō zá pr'mārij Uršičáva, k' j' mēndá že nēki krát ās'stèrávā pr' t'h áp'rācjáh, zūna, č' prāv vēm, ū Anglijê.

M'j najsrèčnèš dēn ū ž'vljēnjō j biv sēd'm māj, leta ántāvž'nt d'vētstòádnō'nsèd'md'sēt. Tíst' dēn s'm sê pā káj cājtō, ù prva zbūdu, z **ádn'm** pòštram pād gvāva.

Najsrečnejši dan v življenju

Za vsakim izmed nas je en dan, ki mu rečemo naj srečnejši v življenju. Tudi za mano je, ga pa brez uvoda ne znam opisati. Ne mislim poveličevati moje nekdanje zdravstvene težave, niti biti nehvaležen zdravniku, ki so mi v takratnih možnostih skušali lajšati neodkrite težave.

Zgodilo se je sredi poletja leta 1948, med smučanjem na ledeniku pod Špikovim srcem v družbi s Kolarjevim Romanom,

Pajštvarjevem Vilijem, Kekljevima Fricem in Pavlom ter še nekom, katerega imena se ne spomnim. Kakšne so bile njihove smuči in vezi, ne vem. Moje je bilo vse dokaj skromno. To sem si krepko zapomnil.

Med spustom po ledeniku in srečanju z ostalimi, ki so se vzpenjali proti vrhu, sem se jim hotel pridružiti. Naredil sem neuspelo krist'janijo in grdo sem padel. Dokler sem imel na nogah smuči, me je samo vrtelo in premetavalo, čim so mi pa odletele, sem se začel kotaliti po ledeniku prav do grušča pod njim. Najbrž so bile krive mlahavo pritrjene vezi.

Ničesar si nisem zlomil, le bolelo me je vse, od zunaj in od znotraj. Nekaj dni enostavno nisem vedel, kaj me bolji, potem pa se je izločil želodec. Obiskal sem svojega zdravnika in dobil ustrezna zdravila.

Ker ni hotelo biti bolje, je sledil rentgenski pregled v bolnišnici Jesenice, pred tem pa seveda odvzem krvi in želodčne kisline na takratni klasični način. Ugotovljena diagnoza je bila rana na dvanajsterniku.

Zato, ker sem se v sedečem položaju, kakršnega sem imel v službi, kolikor toliko znosno počutil, sem ponoči ob štirih blazinah sede spal, disciplirano požiral zdravila, nisem pa koristil bolniške.

In ker se moje bolezensko stanje ni in ni izboljšalo, so se pregledi ponavljali iz leta v leto. Diagnozi ulkus duodeni in gastritis, sta se izmenjavali polnih triindvajset let.

Vmes sem bil trikrat na zdravljenju v Rogaški slatini. Dvakrat sem obiskal na lastne stroške dr. Marčiča, ki je slovel kot dober diagnostik in je imel celo rentgenski aparat. Tudi njegova diagnoza je bila rana na dvanajsterniku.

V vojni bolnici, na Zaloški ulici v Ljubljani, kamor mi je uspelo priti, so mi ob odpustu rekli: Naši pregledi niso potrdili diagnoze, ki ste jo prinesli z Jesenic. Ker pa ste za operacijo premladi, smo jo zapisali tudi mi.

Da bi se rešil težav, sem bil pripravljen koristiti namesto bolniške redni letni dopust in se podvreči operaciji nekako izven? To samo zato, da bi se ugotovilo kaj je z mano narobe. Moram priznati, da sem ob bolečinah, ki sem jih imel ob prvih požirkih hrane in sicer, močno dvomil v točnost ugotovljenih diagnoz. Priti do operacije, ki sem si jo zamislil, mi seveda ni uspelo. Preprosil pa sem dr. rentgenologa, da je opravil kolikor je bilo možno natančen pregled. To je bilo konec aprila leta 1971. Takrat mi je po pregledu rekel: „Vi imate nekaj posebnega, kaj, vam bo povedal g. primarij.”

On se je pa ob čitanju izvida in tej ugotovitvi zamislil ter po premisleku samo ponovil, kar sem že slišal. Rekel je še, da brez operacije ne bo šlo. Vprašal me je, če se nameravam odločiti zanj. Zdi se mi, da je bil nemalo presenečen nad mojim odločnim **ja**, to sem čakal.

Še isti dan sem zvedel, da prihaja iz Ljubljane v jeseniško bolnišnico opravljat zahtevnejše operacije primarij dr. Uršičeva in da je bila prav tiste dni tu. Poiskal sem jo že naslednji dan po viziti. Vprašal sem jo, če bi me bila pripravljena sprejeti in seveda operirati.

Povedala je, da bo na Jesenicah samo še kratek čas in če se ne bom premislil, bi se moral zglasiti z napotnico čimprej. Rekel sem, da sem tu in lahko kar ostanem. Rekla je: »Pred nami so prvomajski prazniki, tudi če bi vas sprejeli, bi na vas nič ne delali. Pojdite domov, po praznikih se pa lahko vidimo.«

Sprejet sem bil že tretjega maja, leta 1971, na moj štiriinpetdeseti rojstni dan, operiran pa sedmega maja, na moj god. **To je bil moj najsrečnejši dan v življenju.** Kar nekaj časa je trajalo, da sem vam ga izdal.

Po triindvajsetih letih sem bil rešen težav, ki so bile posledica tzv. Hiatus hernije. Ker je bil zaradi nje prizadet tudi želodec, so mi koristila zdravila, predvsem Ulter tablete, ki sem jih v tem obdobju pogoltal kar nekaj.

In za konec še dve zanimivosti. Prva, da se od vseh zdravnikov, ki so imeli v tako dolgem obdobju opravka z mano in niso vedeli, kaj mi sploh je, se po operaciji niti eden ni zanimal za moj, do takrat vsem nepoznan primer. Častni izjemi sta bila primarij dr. Uršičeva in neki g. Strlič, vojaški stažist, ki ne vem, če je bil že doktor.

Druga zanimivost, ki mi jo je povedal na pogled poznani zdravnik Bolnice Jesenice. Že več let po dogodku sva se srečala v službi pri meni. Med pogovorom sem mu povedal, da ga poznam samo kot doktorja Bolnice Jesenice. Vprašal me je, če sem kdaj ležal pri njih. Potrdil sem mu in povedal, da zaradi Hiatus hernije, Vprašal me je: »Ste vi tovariš Košir?« Na moj ja, je nadaljeval: »Tudi jaz vas ne poznam, spomnim se pa vašega primera. Operirala vas je primarij Uršičeva. Veste, to je bil prvi tovrstni primer, ki je bil ugotovljen v bolnici Jesenice. Prva je bila tudi vaša operacija. Še posebej zanimivo, da je bila baje prva celo za primarij Uršičevo. Je pa nekajkrat asistirala pri takih operacijah v inozemstvu. Zdi se mi, da v Angliji«. Sedmi maj, leta 1971, je bil torej moj najsrečnejši dan v življenju. Tega dne sem se zbudil iz narkoze, po triindvajsetih letih, na enem vzglavniku pod glavo.

Prva kapelica (brez bivalnega prostora).

Cerk'vca ū Jās'njah

Māgòč' v'va, prāv ki Citrārjāv Jan'z, pa j's, dá cèrkv'ca Marije Sněžnê ū Jās'njáh prāznùjê lètas osm'd'sèt lèt'nca. Leta 1928, sá já pástāj'lē ū Kōt'nkāv'h jās'njáh bōgāslòvcē: Remc, Nátlāč'n, Orážen, Omahen, Košir, Fājdiga 'n Milònik, kāk'r Kāpēlca nā cèrku. Da bō z njē kdá cèrk'vca grātáva, ābēd'n ni mislu.

Ad nj'h, k' s'm j'h nášt'v, ābēd'n ni mēšē brāv. B'li sa št'dentē, nā d'hòvnē. Č' j' ja pa kāk duhov'n z Bōgāslòvscē kōčē, j' já pā vēžē pr'd njō, kāk'r u njē. Ták' mihna j' b'vā.

Bogáslòvska kōča, j' b'vā vēčē kāk'r kápel'ca. U njē sá stán'vālē bogáslòvcē 'n nj'h vōdstvō. Stāva j', nā ta prāv' strānē, ná začētkō Citrārv' h Jās'nj, glēdanō pròt' Špikō.

Kdā' pa kdū j' brāv ū kapēlce tá prva mēša, ná vēm. Z'vō dōbrō pā, dá já m'd ákupāc'ja ni ābēd'n. N'šcē, tūd' d'hòvnē, nisá mēlē cē pr'spātē. Nemcē sá pažgālē nj'h Bōgáslòvska, zrāv'n njē pā š' F'rdērbārv' h Jās'nj, k' j' s Citrārv' h zasilnē kùh'njē grātavá.

Pá drūj' sv'tòvnē vōscē j' s' pā zá pr'cē pr'zād'jāna kāpēl'ca dùhòv'nk g. Finžgar zāzvēv. Kāj j' já pāvēčav, da j' ū njē' skrōmnō ž'v'v, gvišnò pá tud' m's'vāv. Ni bū pā u Jās'njáh pásēb'ngā f'rkērv' h, zatò j' dābiva kāpēl'ca jmē pa nj'mō » **Finžgārv' h kōča**«. To j' bva š' nèki cājta pá nj'gā smrtē.

Pāč káj dògō, zaklèd'r ni jēv hādītē u Jās'njē ná pāčit'ncē, 'n ū n'dèljē mēša brāt, nèkdánj' p'nz'nèran bōgáslòv'c g. Oraž'n ali Omahen. Naslèdù j' gā g. Gril. Zd'j jē vsák' letò ū Jās'njáh ád začetka za pētnst'ga āvgùsta, k' jē prāz'nk Marijē Snežnē, pr' mēšē vsák dēn v'č vèrn'kāv kāk'r ū dālinē, ū sbòtē.

Nèkdánjā bogáslòvska kāpēlca, za njō **Finžgārv' h kōča**, j' pā zd'j » **cerku Marije Snežne u Jas'njah** «.

Dā sá Nemcē pažgālē ū Citrārv' h Jās'njáh ābē kōčē, s'm zāpisav, zd'j mòr'm pá šē, dā sá ū Rjāvcav' h, tūd' tistá skrōmna kōčca, ād vs'm páznānē Mile Kāčič. Stāva jē bliz' tam, cēr zd'j dōbrō āb'sk'vána Ingōtāvā brūnārca. Vk'p s cèrkv'jā, stā ki dōbrá vāba za āb'sk'vāvcē.

Nā dēl'č ad tām, ū hōstē, j' bvā Lipávčāva kōča, zd'jš'nj Mār'táv dōm. Njē Nēmce nisa pažgālē. Zgrādù j' já án pr'možn Lj'bljānčan za sōj'ga siná, k' jē z'vō v'likō pa nāš'h gārāh plēzāv. An, pá Jēs'háva Pavla, stā tá prva pr'plēzāvā Špikāva stena. Tò j' b'vā tákrāt nāvica, za nās vsē, tūd' zā álpinistē.

Vsē tri Jas'njē sā b'lē sn'žētē, **na rovtē**, pā tūd' nā **pvāninē**, č'práv sá sē na nj'h j'sènē jāváv' pāslē. Pa snažet'h j' s' sèkvo, sūh s'nū pā ná hlèvē, nā **na svislē** 'n ū šupē sprāvljāv. Pāzimē sa gā zvāzilē ād tām sámòt'ž, pā pōtō č'z Peč, ū dālína dāmo.

Ròvtē, pvāninē pá svislē, s'm zānāváš pādčrtáv, k' sē j'm pā nās'm, n'klē ni táko rēkvō. J's prāj'm »**n'j s' rēcē tāko, kāk'r j' sē zmèrām**«!

Rjāvcávē 'n Citrārjávē Jás'njē māja š' zmèrām stārē, hišnē gāspadārijē. Kōt'nkávē, cēr cèrkv'ca stāji, sā gā mēlē zā pr'd krādc'm tūdē, zd'j sá pā mēnda že c'rkvènē.

Na sēcē sá kmētē pūst'lē cèrbōdē kāk jās'n rāstē, da j' bū mòžnō zá krād'k cājt máv' ū strèha āl' pā, ū sēncā stōp'tē. K' pá nā abēdnē sn'žētē ni biv ki pá ād'n jās'n, v'č'm s pá pā nās'm, ū mnāžínē, jās'njē rēcē, sá ná tā sōrta vsē trí snžētē pr'šlē, za j'mēnav »**Jās'njē**«.

Ob odprtju Bogoslovske koče.

Cerkvica v Jasenjah

Mogoče sva s Citrarjevim Janezom edina, ki veva, da praznuje cerkvica v Jasenjah letos osemdeset letnico. Leta 1928 so jo postavili v Kotenkovih Jasenjah bogoslovci: Remc, Natlačen, Oražen, Omahen, Košir, Fajdiga in Milonik. **Kot kapelico, ne cerkvico.** Da bo iz nje nekoč postala cerkvica, verjetno nihče ni mislil.

V njej nobeden od imenovanih ni bral sv. maše. Bili so študentje, ne duhovniki. Če jo je bral kak duhovnik iz njihovega spremstva in Bogoslovske koče, jo je lažje pred njo, kot v njej, tako skromna je bila.

Bogoslovska koča je bila zgrajena nekaj let prej in je stala na začetku Citrarjevih Jasenj na desni strani, gledano proti proti Špiku. Bila je tolikšna, da so v njej bivali bogoslovci in duhovniki.

Kdaj in kdo je bral v kapelici prvo sv. mašo, ne vem. Vem pa, da je med okupacijo ni nihče. Nemci so namreč Bogoslovsko in Ferderbarjevo kočo, ki je stala tam blizu in je nastala iz Citrarjeve zasilne kuhinje, takoj po zasedbi požgali. V Jasenjah ni bilo več možno bivati.

Da so Nemci požgali v Citrarjevih Jasenjah obe koči, sem zapisal. Zdaj moram še, da so v Rjacovih Jasenjah tudi tisto skromno kočo, ki je bila last vsem poznane Mile Kačič. Stala je tam bizu, kjer je zdaj zelo obiskovana Ingotova brunarica. Skupaj s cerkvijo sta zdaj zelo uspešna vaba za obiskovalce.

Zdaj cerkev Marije snežne v Jasenjah.

Po drugi svetovni vojni se je za nekoliko zanemarjeno kapelico zavzel duhovnik g. Finžgar. Toliko jo je povečal, da je v njej bival in ob nedeljah maševal. Glede na to, da je postala svojevrsten stanovanjski objekt, si je prislužila ime »**Finžgarjeva koča.**«

To je ostala še nekaj let po njegovi smrti. Zdi se mi, da se ji je tako reklo celo še takrat, ko je prihajal vanjo na počitnice in začel v njej ob nedeljah maševati upokojeni, nekdanji bogoslovec g. Oražen ali Omahen.

Njega je nasledil med domačini lepo sprejet član našega planinskega društva, duhovnik g. Gril. Od takrat naprej je v Jasenjah vsako leto, od začetka do petnajstega avgusta, ki je praznik Marije Snežne, vsak dan ob desetih sv. maša. Udeležba pri njej je tolikšna, da je ni moč primerjati s tisto ob sobotah v vasi. Nekdanja Bogoslovska kapelica, nekaj časa tudi Finžgarjeva koča, je zdaj: **Cerkev Marije Snežne v Jasenjah.**

Nedaleč od tam v gozdu je bila že v stari Jugoslaviji Lipovčeva koča, zdajšnji Maretov dom, ki je Nemci niso požgali. Zgradil jo je premožni Ljubljčan za sina, ki je veliko plezal po naših gorah. Skupaj z Jesihovo Pavlo sta **prva** preplezala Špikovo steno. To je bil podvig o katerem se je govorilo pri nas po Sloveniji predvsem med alpinisti.

Vse tri so bile senožeti, (ne rovti ali planine), čeprav se je na njih paslo jeseni jalovo govedo. Besede; rovti, planine in svisle sem podčrtal, ker jih nekateri prišleki uporabljajo, nam domačinom so pa tuje. Menim, »naj se reče, kot se je«!

Po senožetih so kosili, nakošeno in posušeno seno pa skladiščili na hlevih in v šupah (ne svislih), do zime. Od tam so ga zvozili s samotajnimi sanmi po poti čez Peč, domov v dolino.

Rjavceve in Citrarjeve Jasenje imajo še zdaj iste hišne gospodarje. Kotenkove, na katerih stoji cerkvena, so ga imele do pred kratkim tudi, zdaj so pa baje cerkvene.

Lastniki senožeti so pustili tu in tam kak jesen rasti, da so se v sili pod njegovo krošnjo za kratek čas pred nevihto ali sončno pripeko umaknili. Ker pa v nobeni senožeti ni bil samo po en jesen, in ker se jim po naše v množini jas'njê reče, so dobile na ta način vse tri senožeti ime **Jās'njê**.

Č' j' hvāp'c gāspádár

Pāvédáv bōm ān māv' směš'n pr'p'tljāj, k gā vēm b'lj s pr'páv'd'vānja Zímāv'ga ōča, k' sā b'li sōs'd, kāk'r s sōj'ga pōn'njā. Bū j' tákrāt, k' sá Rūtaršč' kmētē rēs'n jèdlē tò, kār sá pr'dèvalē. Sádilē sā: čōmpê, serk, bāb, f'žòv, kápūs, s'jāl' pa ār's, jěčm'n, āv's, jèda, rèpa, prēja pá māgōc' š' k'j.

Hiša, cér j' sê tò pr'pēt'vō, j' b'vā br'z cévdra. Mēm' njē jê tēkva rōjca, k' b' bvā nōt'r udār'vā. Gāspadār pā gāspādinja nīsta 'mèva átròk, sā b'lê pá pr' hišē tūd' tri gāspadārijávê lèd'k sestrê, k' sā tētê ástālê. Vs' tri sá b'lê tām, b'lj zá cèr, kāk'r zá n'c. Adnō j' b'vā t'skō bōvna, tá drūga j' b'vā vèrskō kāj zāgnāna, dā j' s cèrklē ū ūKrānjsć' Gōrē, dāmo ki jèst hādiva. Tā trètja j' b'vā pá fāv'lj kāk'r krènc, zrāv'n t'gá pā š' žl'ht kāk'r sám tājf'lj.

Gāspadār, j' nā vēm zá čēm, š' mvād ūmr̄v. J' pá km'tijā žēnā fūrāva. Za dèvō j' 'mèva hvāpca pā dèkva, j' j'm

pa ki švō. Umlê stá tūd' tā bōv'na pá tā žl'ht tētē, tā pābōžna j' pā šv'drāva u Krānjska Gora k mēšē vsāk dēn, šê k' sām pòn'm.

K' j' pa š' gāspadinjá ūmrva, j' s' šū pā gāspádārja hvāp'c. Ki nā ānkrát j' mō jā pá, nā vēm zākágā, dēkva pādūrhāva tākō, dá j' ástāv za dēvō sām. J' pā s'jāv 'n sādīv kāj, pá tò kār j' nūcāv.

Záv'lj t'gā j' mō bū pā pr' hiš' mār's'k'j ādv'č. Mōt'lē stā gā tūd' dve kāj v'licē dēžē, zá císu kápūs pā ribānca, dá sā njěj' mòglē, kdū vè žè kdā', ū tist'mō pāmòž'n'mō čēvdrō z vōsc'mē dūrmē, āb címnātē, vk'p z'stājtē.

Dā j'h jê skòz' tē tā vōscē dūrē v'n sprāju, j' ná ābēh strānēh māngārjē, k' sā b'li s trā mav, ābsèkav. Smēšnō pr' t'm j' bū pā tò, dá j' ābè dēžē, l'ki zūna u vèžē, nāmèst' b' j'h biv žè nōtrē, ū drvē z'sèkāv.

Če hlapec gospodari

Povem vam dogodek, ki se ga bolj spomnim iz pripovedovanja Zimovega očeta, ki so bili sosed, kot iz lastnega pomnenja. Bilo je pred skoraj devetdesetimi leti. Takrat so Rutarški kmetje res jedli samo to, kar so sami pridelali. Da so bili pri tem uspešni, so sadili krompir, koruzo, bob, fižol in zelje, sejali pa rž, ječmen, oves, ajdo, repo, lan in mogoče še kaj, česar se ne spomnim.

Kraj, v katerem se je zgodilo, je bila kmečka hiša brez kleti. Tik ob njej je namreč teknel potoček, ki bi našel pot vanjo. Redka zanimivost tistih časov je bila, da gospodar in njegova žena nista imela otrok. So pa živele v družini tudi tri gospodarjeve

sestre, ki so ostale kot tete pri hiši. Vse so bile tam bolj za okras kot v korist. Ena je bila bolna, druga je bila versko blazna in je prihajala iz kranjskogorske cerkve domov samo jest. Tretja, ki bi lahko kaj koristila, je bila lena kot star pes, povrh tega pa še hudobna kot sam vrag.

Gospodar je, ne vem zakaj, mlad umrl. Povsem razumljivo je bilo, da je postala gospodarica njegova žena. Za delo je imela hlapca in deklo in kar šlo jim je. Umrli sta tudi bolna in hudobna gospodarjeva sestra. Tista pobožna je pa švedrala v Kranjsko Goro vsak dan k maši, kar sam pomnim.

Ko je umrla tudi gospodarica, sta ostala kot delovna sila pri hiši hlapec in dekla. Jasno je bilo, da je zdaj gospodaril hlapec. Ko ga je, ne vem zakaj, zapustila dekla, je ostal sam. Od takrat naprej je sadil in sejal to, kar je rabil. Naveličanemu vsega je postajalo marsikaj pri hiši odveč.

Tako sta ga motili v nadomestni kleti z ozkimi vrati dve veliki prazni deži za kisanje zelja in repe. Bili sta tolikšni, da so ju, kdo ve že kdaj, sestavili kar tam v prostoru.

Da ju je spravil skozi preozka vrata iz prostora, je na obeh straneh obsekal, na srečo masivne, podboje. Smešno pri tem je, da ju je v veži, namesto prej v prostoru, razbil.

Tābrê

Nèkda j' 'm'v vsak kōnčk zēmljê, á j' biv tò vrh, gmājnâ, sněž't al' poljê, s'j jmê. Pa nâ ki tò, vsák j' bív š' b'lj na drōbnò ástrānčèran. J's s'm biv r'címá rōj'n na dvājstê. Ná krādkō j' sê takō naš' váhtárcē rēkvō. Za námē j' bū ná

prōdō, ná lèv' strānē zá Vakām, ná dèsnē ū Vōgō, ná glíh
pā ná Tābráh. Tē sē pa š' zd'j, náprèj d'lējā.

K' s'm bív ná nj'h záčētkō rōj'n, s'm t'v ved'tē adkōd j'm
tē jmē, pā zá kágā sē tíst'mō zaráš'n'mō štík'lcō nā nj'h
záčētkō, pr' Kācján hišē rēcē.

Dā j' kr'j dábiv jmē pā Nápōl'ōnāv' vōjscē, k' jē ū
lèt'h 1808 za 1810 zā tūka s'm pr'sva, sē zá nèki cājta
zadrž'vāvā, tābāriva pá spēt vrnívā. To s'm zvèdu ād rèsn'h
lj'di. Ad nj'h pa š' tolē: Saldātē, k' sá tám tábārīlē n'j b'
b'li v'sōkō ù Hrāmcáh ùmērkālē Vāvčárjāvē ùcē. K' sā sē
nāglíh gōrta pròt' nj'm pá brēgō pvāz'lē, sā ná Brínjárjāv'mō
Abvāzō, na nj'h gāvēja ž'vina nātráfilē. Abòjnō sá pákvālē.
S' pa vè dá j' Napōl'òn škòda pāštēno pvāčáv.

Š' nèki ād Napōl'vōnav'h sáldātáv sā pá Zímáv oča pāvèdalē.
Kdū j' nj'm, nā vēm. Gvīšnō tūd' kāk stár čvōv'k. Rēklē
sá: Zá Zímāv'h ùlc, k' sá b'lē mēja m'd Zimāvā Vògr'ja pá
Jūrčāv'm Rūtám (**zd'j kūrèrska pot**), n'j b' b'vā frāncòsc
af'cèr pā án sáldāt pr'rājtavā. Afcèr n'j b' bív pātēgnu sābvā
z nòž'ncē, nārèdu z njō ù ljūftō križ pā v'rníva stā sē.

Tòlē j' mē pa nèht' drūj' pāvèdáv. K' sa S'rjanē vídlē,
kágā sā frāncòsc' sáldātē z Vāvčárjāva 'n Brínjárjāva ž'vina
narēdlē, pádní tūd' zákūrt' nísā ùpalē. Bālē sá sē, dā b'
d'm vēs nā bív 'zdāv.

Drūj', glíh ták' rès'n krajān, j' pā vèdu pāvèdatē, dá n'j b'
b'lí na t'mō kōncō Tāb'r ū pētn'st'mō stālètjō tábārīlē Tūrčē.
Ad tūkā' n'j b' b'li nāpādalē vāsi pá nāš' dālinē.

Abòjnō j' v'hkō bū. Abēn'mō nís'm dò pābíjāv. C'fríd'n
s'm pā s t'm, k' vem, dá sā Tābrē nāstālē z b'sèdē tabori,
tábārē, Tāb'rē.

Tistê, zākágā s' svètò ná záčētkò Tāb'r, pr' Kācjān hišē rēčē, pá š' zmèráam nā vèm.

Tabre

Nekdaj je imel sleherni košček zemljišča, naj je bil hrib, gozd, senožet ali polje, svoje ime. In ne samo to, vsak od njih je bil še naprej razčlenjen. Jaz sem se, npr. rodil na Dvajste. Tako se je reklo kraju, kjer je stala naša čuvajnica. Za nami se je reklo na Produ, na levi od nas za Vakam, na desni u Vogo, naravnost pa na Tabrah.

Ker se Tabre delijo še naprej in ker sem bil na njih začetku rojen, me je zanimalo dvojje: prvič, odkod jim to ime in drugič, zakaj se zemljišču na začetku reče »**pr' Kacjān hišē**«.

Da so Tabre nastale po Napoleonovem taboru, sta vedela kar dva krajana. Bilo naj bi takole. V obdobju 1808 do 1810, naj bi prišla do tu Napoleonova vojska. Na tem mestu naj bi se bila utaborila, nekaj časa ostala in se od tam tudi vrnila. Eden od sogovornikov je vedel celo to, da naj bi bili vojaki, ki so tam taborili, opazili v »**Hramcah**«. Vavčarjeve ovce.

Med vzpenjanjem v hrib naj bi bili v Brinjarjevi senožeti »**Obvazu**« odkrili njihovo govejo živino. Oboje so potem poklali. Pri tem je zanimivo, da je Napoleon baje škodo pošteno poravnal.

Še eno zanimivost v zvezi z Napoleonovo vojsko nam je povedal moj stari oče. Tudi njemu jo je moral kak starček. Bilo naj bi takole. Do kakih sto metrov od Zgornjih Zimov, kjer se začenjajo ul'ce, ki so meja med Zimovim in Jurčevim zemljiščem (**zdaj**

je to Kurirska pot), naj bi bila prijahala francoski oficir in en vojak. Ko sta se ustavila, naj bi oficir izвлеkel iz nožnice sabljo, naredil v zraku z njo križ in sta se vrnila.

Nekdo drug mi je pa povedal, da si S'rjani, ko so zvedeli, kaj so francoski vojaki z Vavčarjevo in Brinjarjevo živino naredili, podnevi niti kuriti niso upali. Bali so se, da bo dim izdal še neodkrito njihovo vas.

Po drugi varianti, ki jo je zopet povedal drug krajan, naj bi v petnajstem stoletju taborili na tem mestu Turki, ki so napadali vasi v Zgornjesavski dolini.

Zame sta bili sprejemljivi obe varianti in nikomur nisem ugovarjal. Sam sem se moral pa zadovoljiti s tem, da vsaj vem da so Tabre nastale iz besede tabori, taborē, po naše (**Tāb'rê**). Zakaj se začetnemu delu Taber reče »**pri Kacjan hiši**«, še vedno ne vem.

Upāštēvanjê dr'gāčnastē

Za bít' s páštēnjam skrègan, br'z mārālê pa z zākònē skrègán, ni mūs, dá s' **C'gan**. To rājtám, vsē v'ma. J' pā v'hkō nēhtē C'gan, mō pá n'č ád t'ga ní mòč āčitatē. Tāk' j' m'j glēdánjê nā vsê, k' sā m'd námē pá nísá sāmī ūrž'h, č' sá māv' dr'gáčē al' pā nēki drūj'ga, k' smā mí.

Dá s'm sê vōtū tòlê pisátē, sa mē spráj'lê smēšnē, č' nā trēpástē, afēre akòl' ānē, nājbrž' frderbane c'gáncē fāmíl'jē, k' mājē vsē páštēnē pa dēvávne C'gānē. Nā vēm, zá kágā s' j'm zd'j ki na ánrāt Rōmē prājē.

D'sēt l'èt pá tā prv' sv'tòvn' vōjscē smá b'li mi, z nāša bōrna stan'vānjská híšá, ād Ćeklja ū ta gārèdnj'h Rūt'h zá Zímav nā záčētkō tá spòdnj'h, pr'č ād cèstē sāmí. Ćèr sá zd'j nāseljē: Jezerci, Korzika, Finžgarjevo naselje, Naselje pod hribom, Gobela 'n Kurirska pot, sā b'li skōr' za drūjē svtòvnē vōjscē 'n nēmšcē akūpāc'jē: poljē, trāv'ncē 'n pāš'ncē. Nā nj'h pa, āb dvēh Rābičāv'h žāgáh, kāk'r s'm rèku, ki mí.

Žajē sta mèlê prāstòrê, k' j' s' j'm bājtê rēkvo. U nj'h j' sē žājm'št'r v'hkō māv' pāgr'v, āl' pá j' sē čāj pāgr'v. K' sá b'li pā žām'štrē dāmāč' al' pā sāsèdāv' mōščē, sá b'lē pa bājtê vēc' dèl fr'j. Nō, ū tā spòdnjá, k' j' b'vā práv ki blízō nās, sā sē pá z Rābičāv'm pr'vāljēnjām C'ganē (**Rājhartē**) ūsel'lē. Dabílē smā sasèdē ābēh spōlāv 'n vs'h stārastē.

Kár mām māj'nga pāvèdatē, j' pá tòlê: Nísmá sē drūž'lē z njemē pá tūd' āni nísā b'li vs'ljivē. Smā s' pá pāzrávjālē, 'n č' j' ták' nānēsvo, tūd' kāšna rēklē, pā abēdn'h ādrīj nísmā mèl' z nēmē. Melē smā: z'l'njāv'n vrt, drvē zūna pārávnānē, sp'shēnē kūrē, ná fr'j smā prānjē s'shilē pa n'č nām ni zmèn'kāvō. Pá nā ki tò, tūd' pā vēsē sē á nj'h svāb' ni gāvòr'vō.

B'li sá pāštēn' C'gānē, za to sā s' mèlē, da b' b'li Rōmē, pa š' šlísál n'smá. Pā č' b' b'li, ā b' bū k'j drgačē? Z Rūt sā sē ù Vōg (**na Pr'h**) s'lilē pā gvíšno tūd' tam dāmāčinē nísā mèl' t'žāv z njemē. Glíh kāj, dá nis'm pāzábū, j' pa tòlê:

U nj'h fāmil'jē j' bív ān stār dèd'c **Janko**. Č'prāv C'gán, j' z dvēmē dāmāčinē, k' j' ād'n rāmōníka vlèkù, tā drūj' bās j'grāv, na vāšc'h rājanj'h viōlina špíljav. Sōjē ni m'v,

j' pā k m'nē pa mōja hōdù. J' já pá vsēlē že drūj' dēn názāj pr'nēsu.

Priznavanje drugačnosti

Da si nepošten, nemoralen in z zakoni skregan, ni treba biti Cigan. To nam je, upam vsem jasno. Je pa lahko nekdo **Cigan**, ki mu nič od naštetega ni moč očitati.

Tako je moje gledanje na tiste, ki so po nikogar krivdi izjeme med nami.

Na to kar bom zdaj napisal, so me spomnile smešne, če ne nerazumljive, afere **z eno** v nekem smislu izredno cigansko (**romsko**) družino, ki meče senco na vse Cigane, ki jim po vedenju in ne vem čem še, niti podobni niso.

V Rut'h smo bili deset let po prvi svetovni vojni mi, z našo skromno stanovanjsko hiško, od Čeklja v Zgornjih Ruth do Zimov na začetku vasi, stran od državne ceste, ob Robičevih žagah edini naseljenci.

Zdajšnja naselja: Jezerci, Korzika, Finžgarjevo naselje, Naselje pod hribom, Gobela in Kurirska pot so bila polja, travniki in pašniki. Tako stanje je bilo do nekaj let pred nemško okupacijo, ki se je zgodila leta 1941. Bili smo, torej na teh površinah, sami.

Nedaleč od nas sta bili dve Robičevi žagi venecianki, (zgornja in spodnja). Imeli sta skromne lesene prostore, kjer se je žagar pozimi pogrel ali si je kaj malega skuhal. Ker so bili žagarji domači in sosedovi moški, sta bila skromna prostora, ki se jima je reklo v **bajti**, večinoma prosta.

V tega na spodnji žagi, približno petdeset metrov od nas, se je sporazumno z lastnikom (Robičem) vselila ciganska

(**Rajhartova**) družina. Dobili smo sosede obeh spolov in različnih starosti.

Kar hočem povedati je, da se nismo z njimi družili, pač pa pozdravljali in če je tako nanese, tudi kakšno rekli. Sicer pa se niso vsiljeval in z njimi nismo imeli nič skupnega, niti težav.

Imeli smo zelenjavni vrt, na prostem kurjavo, spuščene kokoši, zunaj smo sušili perilo in nič nam ni zmanjkalo. Mogoče bo kdo uporabil pregovor »lisica in cigan ne kradeta blizu brloga«, to v našem primeru ni bilo.

Tudi po vasi in pozneje v Rušju blizu Kranjske Gore, kamor so se preselili, ni bilo slišati pripomb na njihov račun. Res je, bili so **Cigani**, ampak kot najbrž še kateri, poštene. Za Cigane so se imeli, da bi bili Romi nismo mi niti oni govorili. Pa če bi, kaj bi se s tem spremenilo?

Skoraj bi pozabil povedati: Član njihove družine je bil starejši možakar, po imenu Janko. Čeprav Cigan, je igral z domačinoma (harmonikarjem in basistom) na vaških veselicah violino. Svoje ni imel in izposojal si je mojo. Jo je pa vselej naslednji dan vračal.

Kākū j' ū Rūt'h M'kvāvž nōsu

Svēt' M'kvāvž j' biv ād nēkda' pr' ātrōc'h 'n tā mvād'h z'vō ābrājtān sv'tnik. S'j n'č čud'nga ni, č' j' za nj'gā god, vs'm, k' sá mō p'hārjē nastājlē, m'd spānjām dārilē nōsū. Pā š' ná ki tò, m'd tēdnām zūčēr j' hodū ād hišē za hišē 'n vs'm atrōkām, k' sá gā za mizāmē pr'čākalē, dabrōtē tāljav.

Ná vèm, č' bōm znāv pāvèdatē, kaku j' bū, dā bōtê mōglē zastōp'tē. Sām mār's'k'j nis'm záz'v'v. S tri lètē stārš' sēstra svā b'vā br'z māmē, pá mār's'kj, tùd' m'kvāvžná ni b'vá glih tākā, kāk'r pr' tá drùj'h átròc'h. Ná trd'm, dá j nājō M'kvāvž ki ābšū. Mēva svā zvāt'gá āčeta, k' pá l' ni mògu bit' ōčá n māmá. To sē zástōpē. Pá š' to j' bu, dā svā b'vā pād Pêčkámē ād ātròk samā. Vsē tá drùjē sá b'li adrāš'nē. Nj'm M'kvāvž dāma ni nosu.

K' svā zāčevá ū šòva hāditē, svā vidva, dá j' bū u vs'h fámiljah pádobnō. Glih tākō pá vs'glih nā. M'kvāvž j' biv ád'n zā vsē, nōsù pā ni vs'm glih. J' pá pāvsōd, cèv' leto mērkáv, dā ni htēr' atrāk m'd letám k'j ušpiču, č' j' bogáv, č' j' s' učiv, č' jē m'd ž'brānjám drēmáv pā ták' naprej. Pr' učenjō svā b'vá s sēstra v'n vzētá. Cò k nj'mō nāj' n'ščē ni pr'gānjav, k' dēvō pá stric. M'kvāvž zá tò n'č ni vèdu.

Nèki dni pr'd M'kvāvžám svā bvā, kāk'r tā druj' atrōcē, z'vō pridná. Tá zād'nj v'čèr pr'd M'kvāvžam pā rājtam že ki māv' zbēganā. N'č čūdn'gá ni bū, č' j' bù pá nāma r'čēnō: pánōčē k' bōma vsē spālē, bō atrōkám 'n tùd' adrāšn'm M'kvāvž nōsù. Gvišnō pā ki tist'm k' sá m'd lètám to zasuz'lē. Č' j' pá káš'n ki pāl'ca zasùžū, mō bō pā tùd' ki njō pr'nēsū. Svā s' pá s sēstra bāva, č' nísva m'dvā tísta.

M'dvá s sestrā nisva mōgvá zástōp'tē, kākū bō M'kvāvž s t'm, kár mā māj'ngá táljatē, pr' záklènj'n'h dur'h ù hiša pr'sū. Gvišnō j' biv tē prāblēm š' cē.

Očā sá nāma zátájč'vālē, dá M'kvāvž ni čvōv'k, kāk'r j' šèlj'm, k' uvòmē, dā u hiša pridē. An jē sv'tnik, s prājē,

da j' dùh br'z žvōtá. Nōt'r pridē br'z mūjē, v'hkō skòz' rāvfñj'k al' skòz' vsāka šprānjā. Tùd' skòz' ključáv'ncá nā tá v'žèn'h dūr'h, z vs'm g'pèkám, tùd' s pāl'cá, č' já htē zasučē.

Nisma pr'slē vk'p. Sá sē pá mātē znājd'lē pá reklē. M'kvāvž j' sv'tnik, bō že vedu kākū bō pr'sū nōt'r. Mi zd'j pāž'br'jmā, pōtlē pá l'ki vsē ū pōst'ljē.

K' smá rōž'nkrān'c pāž'bralē, j' dábiv vsāk s'j pehar pā na kvōp āb pēčē, smā j'h nastājlē. Nā pō pātavāž'ná, kak'r gvišno š' kāk atrāk, j' nájo spān'c pábrāv. P'hārjē smā nastājlē m'dvá s sestrá pā mātē za oča 'n za sē. Tá ádrāš'nē stricē 'n teta m'd lètám nisa b'li kāj pridnē, da b' b'li smèlē p'hárjē nāstāvljatē.

Zjūtrá sta b'vā oča 'n mātē tāprva pākōncō. K' svá s sestrá ū hišā pr'svā, stá sē z'vō čud'vá kāku dòb'r j' tē svèt' M'kvāvž. Z očánāšam, k' smā gá gvásno ž'brālē, smā s' mō s srcá zahvāl'lē.

U nāj'n'h phārj'h sá b'li letō za letám: vōnās't, na rōka štrikān' štumfē, rāžicē, jābūcē, kōcē, kāk' svinčnj'k 'n zvezk, k' sá mō oča **tēka** reklē. Tò j' bū pá tùd' vsē. Pámarānčē pá cūkrārijē n i nōsu, s'j j'h ū rūtárš'c'h štācūnāh tùd' pr'dājal' nisá. U nāj'n'h p'hārj'h ni bū j'gráč pá tùd' dāmā s cūnj nár'jen'h pūn'c, zēcáv, psāv pā ū pēnca zāvit'h pāl'c ná.

Dā j' v'hko tē r'či tádrūj'm átrōkām pr'nēsu, sā páskrbèlē māmē, m'dvā já mèva nisva.

Stár' māmē, k' smá j'm **mātlja** reklē, j' pr'nēsu zrāv'n jābùkáv, ražícáv pa kōc, ānā vūnča tá prāv'ga kāfēta. Očō

pá ān pāk'lc šnòfávcá. Za njèjō j' sê pābrigáv nāj'n āta. Sām j' pá pāsáv k tist'm tá adrāš'n'm, k sā astālē br'z vs'ga.

H'dū dōbrō s'm pā zámērkav m'kvāvžnā, k' smā b'li táprv' leto ū sōj' hišē. Stár s'm biv d'sēt let. Pr'nèsu j' mē pá **klink** (pip'c) pā na vēm, č' nā glih tist' letō tūd' **m'šiná zā špiljátē** (org'lcê). Kágā j' sestrē pá ātō pr'nèsu, s'm pá pazābū.

Zd'j pā š' nēki á M'kvāvžō, k' jê u vēsē pā hišah hōdū pa nōsū. V's'lilē smá sê ga ātrōcē 'n mvādinā. Mi atrōcē māv' s strāhām, zato k' sá b'li z njēm pārk'ljnē. Tá mvādē 'n kāká náugnāna stārina pá kārāžnē zāv'lj dr'st'bē 'n p'jācē.

Hōdu ' zmèrām zùcèr 'n k' j' bū vsê pr'stimāno. Trèba j' bū zbrātē pā hišāh dārilē pa š' k'j pr'kuptē. S' pāgaváritē, kdū bō k'j, kdū bō vsê tā pr'stimānō nōsu, kdū tāl jāv, kdū bō ū k'j náprāvlj'n, pā ták' naprèj.

K' j' švō pá zárèsn, sá b'li pā náprāvlj'nē: M'kvāvž ū škōfa s škōfāvska pāl'ca u rōcē, dve dèclē ū bèl'h hāl jāh, z lārfāmē na ksiht'h 'n kronāmē ná gvavāh, ū āng'ljnē, vsāka s sōj'mē būkvāmē u rōkāh. Pārk'ljnē sá b'li ū nārōbē ābrnj'nē kāžušē, s t'šč'mē lārfamē z rājmi ná gvavāh, dōj'm rdēč'm j'zikām, z zgōncē ákòl' pāsù pá s cètnāmē u rākah. Pārk'ljnāv, k' sá b'li karāžnē, j' bū zmèrām māv' v'č, dā sá vmès kāká pr'vzētná jūmfricā ābdèvalē.

U hišē zā miza smá s'dèlē 'n M'kvāvžā čākalē: damācē, sásedāvē pá š' ád kád pr'p'ljānē ātrōcē. Pā kvápèh ākòl' p'či 'n āb zunānj'h stènah sá s'dèlē tā adrāš'n' dāmācē pá stár'sē ād pr'p'ljān'h átrok. M'd njēmē j' bū nēki mōžč'h,

k' sá nas ātrōcē brān'lē pr'd včas'h ki māv' pr'v'č hūd'mē
pārk'lnē. Č' sá b'li tācē, j' sē nj'h rjávènjē kilāmetrē dèl'č
šlišāv.

v'hkō

U hišá, tākō j' sē prāstōrō rēkvō, j'h jē spūstù gáspadār
āl' pá nèhtē ād tá damáč'h. K' sá sē pá dūrē ádprlē, j' sē
zāšlišāv āng'ljnāv zgōnč'k. Dá j' bvā't'siná, ni treba pāsebē
prāj'tē. M'kvāvž, k' j' tāprv' ustōpū, jē pázrājū z **hvāl'j'n
bod' Jēzus Kristus**. Kágā smá mi ádgāvōr'lē, s'm pazābu.
K' j' biv z ābēm' āng'ljnē pr' mizē, j' tāprv' pábārav »
ā sá ātrōcē k'j pridnē «? Káš'n j' biv ántvārt, s' vè. Vèd'tē
j' t'v tūd' to, č' k'j ž'brāt' znāma. Tūd' tē ántvārt j' biv
tāk, da smā v'hkō pōtlē z njēm vōčānāš ná gvās ž'brālē.
M'kvāvž j' biv pā š' ki náprēj fērbč'n. Anē pār j' nās
mògvō č'sēna Mārija páž'brātē, ád'n pá nek'j māl'gā zápetē.
Tist' cajt sá sē pā ū v'žē žē pārk'jnē s cētnámē 'n zgōncē
šlišālē.

M'kvāvž j' dāv vsāc'mō átrokō škōfāvská pālca ukūšn'tē
, āng'lčkō s tā zvāt'mē būkvámē j' pa zāpavēdāv, n'j nās
nōt'r zāpišē.

Pōtlē sá sē pá vs' tri tā k pēcē um'knilē. Cò k mizē sá pá
pr'slē dečlē s kōšám 'n dārilē. N'č nisa 'zbērālē, merkálē
pā, dá j' dābiv vsák nèki jābukāv, kōc, dve pámarāncē,
nèki rāžičav pá prēsta.

Že ki kmāvo sá sē pā skušál' cò k mizē tā nāb'lj sivnē
pārk'ljnē pr'rintē. Pá c'vō grātavō j' j'm. Ki skòz' mōščē,
k' sá nās brān'lē, sa pr'slē zá mizē. Grōznō sá tūl'lē, pá pā
mizē s cētnámē tlēklē. Pr'č ád nās sá já skušál' zvlēčē.
M'd nāmē, k smā b'li zá miza, j' bū ān k'p astrāš'n'h,
čisl'h frisáv. C'vō pād njō j' skušāv án'gāv Jòž'k zlèz'tē.

S'veda sá nās mōščē brān'lē 'n tūd' ùbrān'lē. K srēč' tò ní dòg' tāvraṽō. Pārk'ljnē sa pād kāžūšē šbícálē, j' s' j'm pā ná lj'ft m'divō.

Sāsēde 'n tā drujē, k' sá b'li z átrocé pr' nās, sá kmāv' áðšlē. Mi tri smā sē lèč sprājlē, ōča pa mātjlá stā pā pá tāveč'm pāsprājva.

Kar s'm pavēdāv, 'j sē pānāvljāvō štēr' letē, zāklēd'r smā pr' Zim'h ž'velē. K' smá sē pā ù sōja hišá pr'sèl'lē pa ná čākánjē M'kvāvžá nismá v'č hādilē.

Kako je v Rut'h Miklavž nosil

Sv. Miklavž je bil med otroki in mladino že od nekdaj najbolj cenjen svetnik. To ni neka posebnost, če se zavedamo, da jim je nosil vsako leto, prav za svoj god, med spanjem darila kar na dom.

Ne vem, če bom znal opisati dogajanje tako, da ga boste vsi razumeli. Vsega namreč niti sam nisem okusil. S tri leta starejšo sestrice sva namreč ostala že zgodaj brez mame in je šlo zaradi tega marsikaj, tako tudi miklavževanje, delno mimo naju. Ne trdim, da naju je Miklavž enostavno obšel, le da za naju ni moglo biti vse kot za sovrstnike, ki so imeli oba starša.

Imela sva sicer zatega očeta, ki ni mogel biti istočasno oče in mati. Pa še nekaj je bilo. Pod Pečkami, kamor smo se po mamini smrti priselili, sva bila midva edina otroka. Vsi ostali so bili odrasli, ki jim Miklavž ni nosil.

Šele ko sva začela hoditi v šolo, sva ugotavljala, da so bile navade glede miklavževanja sicer povsod podobne, ne pa čisto

enake. Miklavž je bil povsod isti, darila pa ne. Je pa povsod vse leto opazoval, da ja ni kak otrok kaj neprimernega počel, ali je zanemarjal učenje, če je rad delal in če je med molitvijo dremal.

Pri tem sva bila s sestro svojevrstni izjemi. K učenju naju nihče ni priganjal. Ni naju bilo treba. Zato naju je pa toliko bolj stric k delu. Miklavž si je zatiskal oči.

Ko se je bližal Miklavžev večer, smo bili vsi otroci zelo pridni. Zadnji večer pa midva kar malo zbegana. Kako tudi ne, če je bilo nama prvič v življenju rečeno, da nas bo ponoči, ko bomo vsi spali, obiskal pri zaprtih vratih sveti Miklavž z darili. Seveda samo tiste, ki so si darila med letom zaslužili. Če si je nekdo prislužil samo palico, mu bo pač prinesel samo njo. Bala sva se, da nisva to midva.

S sestrico nisva mogla razumeti, kako je mogoče priti v hišo pri zaklenjenih vratih. Stari oče, ki smo jim poenostavljeno rekli oča, so nama skušali dopovedati, da je Miklavž svetnik, kar pomeni, da je duh ne človek, kot je tisti vlomilec, ki pride v hišo na silo. Miklavž lahko pride v hišo kjerkoli, tudi skozi dimnik, najmanjšo razpoko pa celo skozi ključavnico na zaprtih vratih.

Niso naju še povsem prepričali, ko so nas prekinili stara mati (matlja) z izjavo: „Sveti Miklavž je svetnik, bo že vedel kako bo prišel. Mi zdaj pomolimo, potem pa takoj vsi v postelje.”

In res. Ko smo kleče zmolili rožni venec, smo dobili peharje in Miklavžu smo jih nastavili na klop ob peči. Midva s sestro vsak svojega, mati pa tudi za oča in zase. Strici, najin oče in teta so bili odrasli, ki si povrh tega, da si med letom pravice do Miklavževega darila niso prislužili, peharjev niso dobili. Čim

se je zgodilo, kar so rekli mati, je naju, še vedno ne povsem prepričana, premagal spanec.

Zutraj sta bila oča in mati prva na nogah. Ko sva prišla midva v hišo, kot se je prostoru reklo, sta se na glas čudila dobroti svetega Miklavža, ki nas je tako bogato obdaril. Z očenašem, ki smo ga na glas molili, smo se mu primerno zahvalili.

Prinesel nama je vsakemu po en par volnenih doma napletenih nogavic, kar nekaj jabolk in rožičev ter vsakemu en zvezek in svinčnik. Sladkarij in pomaranč, v najinih peharjih ni bilo. V najino veliko zadovoljstvo tudi v svileni papir zavitih palic ne. Miklavž vsega tega v rutarških trgovinah ni mogel kupiti.

To je bilo torej za naju vse. Drugim otrokom je gotovo prinesel še kake sladkarije, pomaranče, igrače in če nič drugega vsaj doma iz cunj narejene punčke, zajčke, pse itd. Za vse to so poskrbele njihove mame. Midva je nisva imela.

Stari mami je Miklavž prinesel eno vunčo (ne vem koliko dag.) nepražene prave kave, staremu očetu pa zavitek njuhanca. Za to je poskrbel najin oče.

Zelo dobro sem si zapomnil Miklavževo darilo leta 1927, ki ga je prinesel v naš novi dom. Namesto peharja na klopi, je bil tokrat na mizi nastavljen krožnik, v njem pa je bilo Miklavževo darilo, ob drugem pa zelo željeni pipec (**klink**). Nisem pa gotov, če ne že isto leto, tudi orglice (**m'šina za špiljate**).

Kaj je prinesel sestri in kaj očetu, verjemite mi, se več ne spomnim. Očetu, če nič drugega, nekaj zavitkov **fajf'nga** tobaka, gotovo.

In zdaj o Miklavžu, ki je hodil v spremstvu parkeljnov in sodelujočih po vasi z darili od hiše do hiše. Tudi njega smo

se veselili otroci in mladi. Otroci malo prituhnjeno zaradi parkeljnov, mladi in med njimi kak neugnani starejši samec pa odkrito zaradi druženja ob dobri kapljici.

Hodil je samo zvečer in šele, ko je bilo vse nared. Za tak obhod se je bilo namreč treba organizirati. Prvo je bilo na vrsti zbiranje daril med krajani. Temu je sledila organizacija dela. Treba se je bilo dogovoriti kdo bo kaj, kdo bo nosil in kdo delil darila in končno, kako naj se vedejo po hišah parkeljni.

In ko je šlo zares, so bili oblečeni: Miklavž v škofa s škofovsko kapo in palico v roki. Dve dekleti v belih haljah, z maskami na obrazih in kronami na glavah ter knjigami v rokah, v angelne. Parkeljni v kožuhe z navzven obrnjeno kosmačino, s težkimi rogatimi maskami z navzven štrlečim jezikom, z zvonci okrog pasu in z verigami v rokah. Parkeljnov je bilo običajno več, da so mogli med dogajanjem v hišah, izven njih kako skrito domišljavo deklino malo obdelati.

Sprevod je spustil v hišo gospodar, oz. nekdo od domačih. Ko so se odprla vrata, se je zaslišal angelčkov zvonček in med njimi se je prikazal sam sveti Miklavž. Pozdravil je s »**hvaljen bodi Jezus Kristus**«. Kakšen je bil naš odgovor, sem pozabil.

Ko je bil z angelčkoma ob mizi, je glasilo prvo njegovo vprašanje: „Ali so otroci kaj pridni?“

Na pozitivni odgovor odraslih je nadaljeval z vprašanjem, namenjenim nam otrokom: „Ali znate kaj moliti?“ Tudi naš odgovor je bil tak, da smo smeli skupaj z njim glasno zmoliti oče naš.

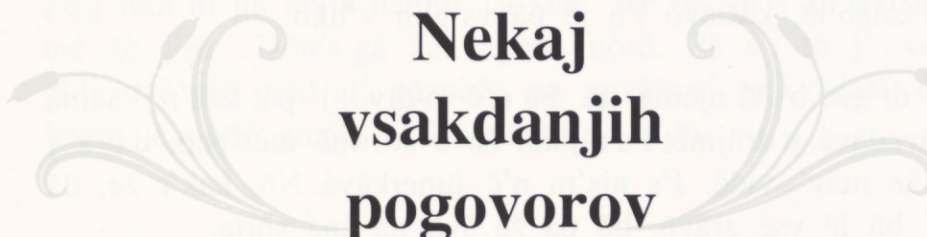
Z vprašanji je Miklavž nadaljeval med posamezniki. Nekaj od nas je moralo zmoliti češčeno (zdravo) Marijo in zdi se mi, da je moral eden celo nekaj zapeti. Ko smo vsi po vrsti poljubili

škofovsko palico, se je Miklavž skupaj z angelčkoma umaknil k peči.

Pristopila so dekleta z darili. Medtem ko so nas vse enako obdarovala, so postajali parkeljni nestrpni. Silili so k mizi in po nekaj času uspeli priti skozi moške, ki so nas branili, prav do nas. Grozno so tulili in tolkli z verigami po mizi pred nami. Hoteli so nam jo izvleči, kar so seveda preprečili moški, ki so nas branili. Na srečo to ni trajalo dolgo. Parkeljni so se pod kožuhi znojili in so si želeli priti na svež zrak.

Sprevod je odšel, kmalu za njim tudi sosedje in vsi ostali z otroki iz vasi. Mi trije smo se odpravili v našo podstrešno kamro spat, oča in mati sta za silo pospravila in o Miklavžu se je počasi nehalo govoriti.

Povedano se je ponavljalo vsa leta, dokler smo živeli pod Pečkami. Iz našega novega doma nismo več hodili čakati svetega Miklavža.

Nekaj vsakdanjih pogovorov

Jāmranjê sāsèdê

Tíst'm, k' sã necê û kšēftō, prāz'ncē ki práv prid'ja. Cèv cājt fājrajá, fāvlēncajá, pā, tā pá s'm flānkèrajá. Vs' glīh j' j'm, a j' pēt'k al' svēt'k. Pr' nās ná pāvr'h ni táko. Č' n'č drūj'gá, ž'vína mòrê bit' ádprāvlj'ná.

Letās j' bū vsê nā kūpō. Kūmá j' biv Bōž'č mēmō, j' bív že Pūst tlē. S' č' b' bū kak'r drūj' kratē, b' š' ki švō. Talē vōhc't j' nām pá dāva misl'tē. An k'p káš'tvánjā smā mēlē, zd'j s' pa z d'nārjám v'n ná vid'mā.

Š' srečá, dā j' žèn'n nāš. An'gāvē, c'èr j' tá mvāda dāmá, k n'č sōj'gá nimájā, s' mē pá ki māv' smil'já. Dečlē sã sê zneb'lē, káš'tāvō j'h jê pā vs'glih v'likò.

S' dr'gač b' s' njēmá nā bū n'č m'divo, j' pá, kák'r j' sāmā pávedāvá, u drūjmò. Pa rājtám že u št'rtmō mēs'ncō, da s' j ē že māv' vidē. J's nis'm n'č ùmerkāvá. Nō, kak'r že, dā b' bū lê vsê zrāvō, bō pá že švō nā ānā sōrta.

Za neki cājtá, zāklèd'r s' njēma k'j drūj'gá nā ūrājmá, bōtá mògva bitē ki pr' nās. U tá v'žēn' kāmre bōta l'žāvá, nā kòštē bōtá mògvá bitē pā pr' nās. U kāmre ni pvācā v'č kāk'r za tri, k' bōjá vsāk cājt. Špōrhērtá, tūd' č' b' gá mevā, ni kām pāstáj'tē. Pā s' já tūd' rāvfñj'kā ni.

Zlòdi j' tò, k' tá mvādē z vs'm ki nā tá stārē čākájā. Nāš j' pá š'lē br'z kšefta. Nā zāstōp'm njējō, ád kágā mātá māj'ngá žvetē. Č' gā pábārám, pa prājē: Māmā káná s' š' ti brihti, bō že nā ānā sōrta. N'vèsta, k' s' sāmá nā mòrê n'č pāmāgatē, s' t'gā v'lik' b'lj zāvedá. Č' mē slišē, kd'r māv' sūmprám, tūd' č' nā zāv'lj njejō, zāvēčē.

J's s' práv ki t'gá bājim, kdā bō mv tá stārē vs'gá č'z gvāvā. Takrát bō pā h'dū, k' j' tak' sk'rnōb'n. Bòg nās vārē, j's mòr'm dūrh ki dò gvād'tē.

L'ki ád krāja s'm rekvá: pr' nas ná pāvr'h. V'stē, s' mi to ū r'snic' nismā. An štik'lc sōj'gá pòlja māmā, neki gā ū štānt ùzē'm'ma, da v'hkō māv' čōmp nāsadēmá pā pār rēpav kòz r'dēma. Pòka sōjga nimāmā, č' s' pā htērā kōza prská, s' gá pā pr' ānēm, nō kākū s' mō že prājē, s' veš čērgā misl'm, spāsōd'mā. Zato k' nám mleka ni trebá k'pvātē, s' pá m'd kmētē štūl'mā, nismá pá nā. Ani nám ki bācpāvrē prāj'jā.

Zd'j mor'm pá rēs'n dāmò. Ta stār' ná ve, cè s'm, gvíšnō mē žē jišē. Dōn's gá žē zāpòna nòsē. Pā s'j tò j' vsē glíh, dvè urē prèd al' pāznèšē, nā spvāča s' pr'kvādatē, dá 'mām lê pōtlē gmāh. O, Bòg kākū j' h'dū.

Tožba sosedē

Za vse, ki so kjerkoli redno zaposleni, so prazniki zaželjeni. Vse dni praznujejo, lenarijo, postopajo in vseeno jim je, ali je petek ali svetek. Pri nas na kmetih ni tako. Če nič drugega, za živino je treba poskrbeti.

Pri nas se je letos vsega nakopičilo. Komaj je minil božič, je bil že pust. Saj če bi bilo kot vedno, bi kar šlo. Nenačrtovana poroka in priprave nanjo so nam pa dale misliti. Stroški niso bili majhni. Zaradi njih imamo zdaj težave s pomanjkanjem denarja.

Vsa sreča je, da je ženin naš. Onegavi, odkoder prihaja bodoča snaha, kjer nič svojega nimajo, se mi pa kar malo smilijo. Dekleta so se sicer znebili, vendar tudi to ni bilo poceni.

Nič bi se jima ni mudilo, če bi ne bila, kot sama pravi, noseča. Menda je že v četrtem mesecu, da se ji že malo vidi. Jaz tega seveda nisem opazila. Pa nič hudega, da bi bilo le vse zdravo, bo pa nekako moralo iti.

Nekaj časa, dokler si ne najdeta kaj boljšega, bosta morala pač stanovati doma. V vežni kamri, kjer je prostora komaj za tri, ki bodo kaj kmalu, bosta spala. Na hrani bosta morala biti pri nas. Za štedilnik, tudi če bi ga imela, v kamri ni prostora. Pa kaj, saj niti dimnika ni.

Vrag je, da mladina vse preveč pričakuje od nas staršev. Sin je celo brezposelen. Ne razumem ju, od česa nameravata živeti. Če ga vprašam, mi odgovori: Mama nehaj se še ti sekirati, bo že kako.

Dekle, ki je nemočno, se tega bolj zaveda. Če me sliši godrnjati, tudi če ne zaradi njiju, sirota zajoče. Bojim se samo, da staremu kdaj ne prekipi. Takrat bi utegnilo biti grozno. Neverjetno sovražen je, če ponori. Bog nas varuj, jaz moram vedno vse samo navzdol gladiti.

Na začetku sem rekla: pri nas na kmetih. Veste, saj to niti nismo. Kos lastnega polja imamo, nekaj ga vzamemo v najem, da nekaj krompirja nasadimo in nekaj koz redimo. Svojga kozla nimamo. Če kaže katera od koz potrebo po njem, si ga od onegvega, kako mu je že ime, saj veš katerega mislim, izposodimo. Ker nam mleka ni treba kupovati pa med kmete rinemo, kar seveda nismo. Oni uporabljajo za nas celo žaljivko »**bacpavre**«.

No zdaj moram pa res iti. Stari ne ve, kje sem. Gotovo me išče, danes mu že dopoldne roji... po glavi. Pa saj je vseeno nekaj ur prej ali pozneje, ne spleča se izmikati, o, Bog kako je hudo!

Pa š' ádnō

O Frānca, sām Bog j' tê dāv. Mājčk'nō dò sedē, dá m' bōš pāvèdāvá kāku s' 'māš. J's s'm dōn's ták' zrōgljaná, dā nā vēm, cē s' mē gvāva drži. Sāma s'm dāmā z átrōcē. An j' šū žè zácājta pá dèlē. N'kògar nimám, dá b' mō māv' pajāmráva. S' zástōp's ál' pámagātē mē n'sčē na mòrē. J' pá vs'glih māv' dr'gācē, č' sē nèkámò spávēs.

Veš, pá bājtē pā akòl' njē 'mām tákō, da s' bājím čvāvēka nōt'r sp'stītē. Kar 'mām cājta, gā zá hlev pā átrōcē pānúcám. Tágōrē ū nāj'nē kāmre nis'm, že na vēm káj dògō, pástvāva pá pāmēdva. Nāj'nē post'ljē nājō ki áskapānē pāčākajá.

Zùčer gr'm zāv'lj dēva, māv' pá tud' zānavāš, pōznō 'n tá zādnjá lèč. Kūmá s' pā tām' pr'káž'm, mòr's misl'tē, dèd'c že ná mē čāka. Č' mō pá pajamram, dá s'm zmātraná pā da b' nájraj's nā, s' mō pá nòs abesē, dā š' drùj' dēn riv'c kūha. Ták' j' pr'gūlj'n, dā gá ni za cērátē.

Pā dá veš, kákù j' tá pšōbá nágrāvžna tūd' dr'gáč' prstj'n. Pr' jèdē pā mēvt'k, dá b' bū kūmá, dā b' zá nj'gá pásebē kuhāvā. J's pā átrōcē s' mō práv n'č nā smil'má. Za nās j' vsē dōbrò pá vs'gā j' ki škòdá.

Pā č' b' tā grdōbá sāj ná se k'j dāv. Tistē tā pāgālèdránē pá zāšmèránē hvācē pr'tgūjē pēt'k 'n svēt'k, dá že ki smrdēja.

Ženscê pá gvíšno ki m'nè áprávljāja kášná fāv'lj pācka s'm.

Atrōcê 'mām rāda, pá kágā m' nūca, č' j'h v'č gvāvt'k nis'm. Učitē s' ábēn'mō nā dá, pā dūrh sá ki vāčnē. Tá mēnjē j' pá kd'r gā pāgledám, āscān pā ásrān. Pá s' n'č ni čūdno, č' pá tistē gālencē, k' dò pādāja, žrējá pá š' nj'mō dāj'jā. Ki c'vū grē skoz' nj'ga. Nā vem, kágā n'j mō kùham pā kaku n'j gā vōč'm ād nj'h. Abēn'gá nimām, da b' k'j zā mē narēdū. Z dēdcám n'č ni, p'ján hod' dāmò, s' ū pòst'lj zāvāli pá nā mē čaka, j's s'm pá sāma za vsē.

Pā vsē b' š' bū, č' b' j's sáj z ž'vina nā 'meva kāj áprāj'tē. Pr'siv'nca j' švā ān tēd'n č'z bršt, š'lē 'ncō j' strivá. Dvān'st j'h 'mā pá š' ki pr' njē sá. Pā jā ná bō káš'ngā pámándrāva. J's nā mòr'm bit' pāvsōd, tlē pá š' ū sūnjākò. Dēklē že tri dni nimām, sāmá s'm jā ōbdōnkāvá. Z dēdcam s'm njējo ná štālē zādrťōfāvá. Prāv škòdá, s' dr'gáč j' b'vā tūd' pr' dēle zā pānūcātē. Cò pā tūd' nā bōm gledāvā, č'práv j' mē dēd'c ná cājťē, ádv'č.

A vrjēm'š, dā za sē ājnfoh n'č cājta nimām. Tlē pād rèbrámē mē štōka že v'č kāk'r štern'st dni, pá k dohtārjo nimám cājta. Pāvem te, pr' nāš' bājte j' zā crkn'te. Vlik' krát s' bārām, l' kágā s'm meva pr' tē bājťē áprāj'tē, pá kágā s'm misl'vá, k' s'm sē ž'nivá. Pā dá vidš, kākū sā mē dáma brān'lē, j's pá ki z gvāva skoz' zid. Mvād čvōv'k j' pá res'n gūh 'n slep pá š' trepást pā vrho. Nō, zd'j je, kar je, bōlj' ná more bite, svāb'š j' pá v'hko. Zā crkn'te, t' rēč'm, ā n'j sē ūbij'm? Atrōcē sā tlē.

In še ene

O Franca! Sam Bog te je poslal. Vsedi se za hipec in povej kako si. Veš, jaz sem danes zmedena, da ne vem, kje se me glava drži. Sama sem z otroki. Moj stari je šel zgodaj zjutraj na delo. Nikogar s komur bi se vsaj malo pogovorila, k nam ni. Če bi prišel, bi mi ne koristil, bil bi pa dobrodošel, saj je veliko vredno že, če se lahko komu malo odkriješ.

Po hiši in okrog nje imam tako, da se bojim človeka vanjo spustiti. Čas, ki ga imam, porabim za hlev in otroke. Spalnice nisem pospravila in pometla, ne pomnim koliko časa. Postelje naju počakajo vsak zvečer nepostlane.

Zaradi obilice dela, še bolj namenoma grem pozno zvečer spat. Čim pa se v sobi pojavim, naj bi bil vrag stari na vrsti. Če mu dopovedujem, da sem utrujena in za kaj takega nerazpoložena, se mu nos obesí in še drugi dan ne pozabi. Zoprni je, da ga je težko prenašati.

Pa da vidiš, kako je ta vrag od človeka na splošno oduren. Pri hrani pa izbirčen, da bi bilo komaj zanj posebej kuhati. Niti otroci se mu ne smilijo. Za nas je vse dobro pa vsega škoda.

Vse bi še bilo, če bi ta pacek nase kaj dal. Ene in iste ponošene in zamazane hlače nosi dan za dnem, da že kar smrdijo. ženske po vasi imajo zaradi njega o meni slabo mnenje. Opravljajo me in ugotavljajo, kakšna lena packa sem.

Otroke imam rada, pa kaj mi koristi, če jih več ne obvladam. Učiti se jim ne da, leni so, lačni pa kar nepretrgoma. Najmlajši je polulan in pokakan, kadarkoli ga pogledam. Nič čudnega ni, z njim vred jedo tisto nezrelo sadje, ki pada z dreves. Kar

nepredelano gre skozenj. Ne vem, kaj naj mu še kuham in kako naj ga ločim od njih. Nikogar nimam, da bi kaj storil zame. Na moža ne morem računati nič. Domov prihaja pijan, zavalj se v posteljo in me čaka.

Pa vse bi nekako šlo, če bi vsaj z živino ne imela dela. Pri svinji se je rok zavlekel za cel teden, včeraj je skotila. Dvanajst mladih pujskov ima in še kar pri njej so. Upam, da ne bo kakega poležala. Ne morem biti v svinjaku in hiši, če sem pa sama. Brez služkinje sem ostala, tega najbrž ne veš. Odslovila sem jo, pred tremi dnevi, ne moreš si misliti, z možem sem ju presenetila na štali. Žal mi je zanje, pridna in za vse je bila uporabna. Tega pa le nočem prenašati, čeprav mi je **to staro prase** včasih več kot odveč.

Verjemi mi, da zase enostavno nimam časa. Pod rebri me zbada več kot štirinajst dni, ali časa za zdravnika ne najdem. Povem ti, pri tej hiši se ne da živeti. Sprašujem se, kaj imam tu opraviti in kaj sem mislila, ko sem se poročila. Če bi ti vedela, kako so mi domači branili, jaz pa z glavo skozi zid. Mlad človek je pa res gluhi in slepi pa še prismojeni povrhu.

Pa kaj naj zdaj? Je, kar je, bolje ne bo, n kvečjemu slabše je lahko. Naj se ubijem? Otroci so tu!

M'd dōb'rmē sāsedē

Ti, vēš kágā, sōs'd! U p'nzjōnō sē, d'nārja práj'sh nimáš, cājta pā káj dā ná vēš, kām z njem. Akòl' flánkèrāš, zrāv'n pa jām'rāš, dá stē vsē pr'hvājēnē 'n vās zēbē pā da bō hāc'nžē glih zd'j kòn'c.

Veš kágā, Šim'n! Sāsèda svá, angā sēb' pādòb'ngá fāvlèncarjá dābòdē, scèrē pa žāga z s'bō vžēm'ta, č' k'j nimáš, t' bōm j's pasōdu.

Pád P'či, ū m'j tāj bēžtá, tám jē vs' sōrtē krāf'ljná. Ad krāja akòl' pámēč'tā, zá drvē bō kak'r zanávāš. Rādē voljē t' dām. Č' j' k'j d'bēl's'h sùšcav k' sá nā štòmō fāv'lj, pr'č párežē, t'ōjō jē, pā zá drvē panūci. S t'gā, kár j' náprēj dōbr'gá, štōcē nārēdē, j'h bōm ū žāga dāv, Za strēš'ncē 'n zá f'ršò'lngá bōjá dòbrē, tud' č' sá māv' mōr.

J' pa tām tud' án h'dū kriv, pr'cē d'b'v jēdvò, k' ni zá k'j drūj'gá kāk'r za drvē. Pādri gá pa s tá drūj'm vr'd gá cò k pōtō sprājē.

Kar j' āstēgl'ga māv pr'č pátēgnē, bōm sām pr'brāv, k' vem, za kágá bōm k'j nucáv. Gvišno bō nèk'j vāt za u stòg, tud' štāng za gruštē, pōnt za f'ršòl'ngá, pá vāt za pvòt. Kák kāv u r'zērbē pá zmerám prāv pridē.

Vs' tá drugò, tùd' to, kár b' biv v'hkō žlājfholc, áb pōtō na k'p párōni pá ki tām pūstē, t' bōm j's z vōvám k tēb' dāmò zvōzu.

Č' bōš pā vidū, da j' drvā š' zmèram māv' pičvo, pā v'hkō spōda pād tājám 'n áb pròdō vsē ád krāja pátlēc's, bōš 'm'v pá drv za dve zimē v'č kāk'r pr'v'č.

Mējē s držē, pā ná mvādjē mērki, dā ga nā bōš pr'h'dū pávōmū. K' bōš pá fērtik, pāvè, da bōm sōjō pábrāv, tēb' pā t'ōjō dāmò zvōzu. Pá k'j kmāvō s' dēva vōtē, zimē š' nèki cājta nā bō kr'j.

Med dobrimi sosedi

Veš kaj, sosed! Tožiš, da te zebe in da nimaš denarja, imaš pa prostega časa, da ne veš kam z njim. Postopaš, se dolgčasiš in lenariš in govoriš, da ste vsi prehlajeni, ker vam kurjave primanjkuje.

Veš kaj, Šimen. Sosea sva, poslušaj me. Najdi si sebi primernege. Vzemita sekire in žago, če česar nima ti bom jaz posodil. Pod Peči, v mojo parcelo pojdiva. V njej je takega za drva več kot dovolj. Čistita po mili volji.

Vmes je nekaj suhih smrek, tudi te podrita. Če je katera na panju votla, odrežita kar je treba, tvoje naj bo za drva. Iz uporabnih delov naredita hlode. Na žago jih bom odpeljal. Tanke deske bodo uporabne za opaž, čeprav ne bodo kvalitetne.

Zgoraj pod skalo rase debelo in krivo jelovo drevo, ki ni za nič drugega kot za drva. Podrita in spravita ga h poti, tvoje je.

Kar je tankega in dolgega, zložita posebej, bom izbral sam, ker vem za kaj bom lahko kaj rabil. Vmes bo nekaj lat za kozolec, drogov za opaž, lat za ograjo, če pa pri hiši kak kol v rezervi ostane pa tudi nič ni narobe. Vse ostalo, tudi če bi bilo uporabno kot jamski les, na kup ob poti zložita, tvoje bo pa še z volom ti bom domov zvozil.

Če boš ugotavljal, da je drv premalo, počistita pod parcelo in ob produ vse, jih bo pa za dve zimi več kot zadosti. Drži se pa meje in pazi na podrast. Kaj kmalu naj se zgodi, zime in kurjenja še ni konec.

Spāmīnē

Na vrhō

K' v's pr'šbícán pr'píhaš ná vrh gōrê, vid's pr'd s'bō l'pōtê stvārstvā, hitrō pázāb's ná t'žāvê, k' s' jh 'm'v m'd hòja. U s'dē pāmāl'cáš, zrāv'n pá že dèváš plān, gruntaš kām bōš šū, kák'r hítrō bōš mògù. Fānj, k' j' mòžnō, **ni k'j**.

K' s' ná stārê letê pr'bíj's v's pakvēč'n, pr'd s'bō nā vid's n'č, nímaš k'j plānèratē, t' pá ástān'ja spāminē ná pr'hòj'n'a pōt. Ni nèki fānj'ga, j' pá ki tò mòžnō, **ni k'j**.

K' jèmlj'm ū ž'vljēnjō vsê kak'r m'nē nāmènj'nō, á j' bū dōbrō al' svābō, ná pá vsê ná ānkrát, s'm zdržáv za tlē s'm, pā š' s'm tlē. Č' b' bū pá dr'gáčē, b' mē pa māgōč' zd'jlē nā bū.

Rès'n dá nís'm pād srēčna zvèzdá rōj'n, sm pá zāto ná Tābráh, pād Kòkám. Z'vō gá 'mām ū částē, ki zá sōj'gá gá 'mām. Spòn'm sē, k' s'm š' mih'n frōc, vídū mōj'ga átá, k' j' glēdáv gōrta ū nj'gá pá kmētám, k' sā tám ū sn'žēt'h sèklē, rēčē: ábvācē gr'já v'n č'z Kòk, grdū bō. Včas'h pá tūdē: ábvācē sèv'r názāj č'z Kòk pròt' jūgō t'si, š' bō l'pū.

Tò j' bū pr'd dāvn'mē sèd'm'nòs'md'sèt'mē lèt'mē, k' j' stāvá tám, cēr zd'j kèmičnē skrètē, mōja rōjstná hišá - vāhtárca dvājstē. Lèta 1921 smā s' mòglē z njē k Grājēnj'kō s'litē. Zāp'stitē sma ja mogle zāv'lj ānga zāvēd'ngá Pr'mòrca, k' j' jā pr'd fášízmám 'z Itáljē padūrhāv.

Nā kòca s' mē pá njē. 'Mām jā pá s tíst'mē nèki kvádrātn'mē mètrē sv'tá āb njē, cēr svā s' smēva, s sēs't'rca

jgrātē, ū lèp'mō spámínō. Nāj'nē j'grāčē, k' j'h, ná vèm zākagā nísvá k Grèjènj'kō, z s'bō vzēva sá b'lē: kār'nínē, kōnččēpāvūtja, míhnē, v'č bārv kām'nččē, vs'h sōrt čūrč'ljnē ná cvēc'h za nājē, k' sā bli zā nājō ž'vína.

Z vāhtārcē smā sē kāk'r s'm rēkù, s'lílē zā dvè lètē k Grājènj'kō. Lèpšē kāk'r ná vāhtārc' j' nám bū pr' nj'h. Dòbrē sá nám b'li, š' pāsèbnō gāspádínja Mālka. Ki l'pū b' nám bū, č' b' nám bālèz'n māmā ná bvá pábrāva.

Ata ū slūžbē, m'dvā míhná, pā spēt smá s' mōglē s'litē. Tá rājza k stār'm stāršám, právzápráv lē k ātáv'mō mvājš'mō bratō, k' j' biv takát že gāspádār. Tíst'mō cájtō pr' njh, j's ki šòva zá ž'vljènjē prāj'm.

Pr' nj'h s'm sē náučù: vs'h kmēčč'h dèváv, pákōršnē, bit' špārāv'n, pášt'n, včas'h tūd' māv' vāč'n, n'č pr'stj'n pr' jèdē, kr'h, k' j' na tlē pádū uk'švātē, ž'brātē, rād k'j dātē, spāšt'vātē stárē lj'di, š' pāsèbnō stárē stáršē, j'm pámāgatē, āta cèn'tē, upāštèvatē vsē vèrscē nāvádē, paznātē ábnāšánjē damāč'h 'n divj'h žvālí, tíčáv 'n mrčēsá, āb vs'h sōrt' klègnát'h, ū còkváh hādítē, l'pū dèvátē z ž'vína, kār j' bū pá nājtežē, **žvètē br'z māmē.**

Ab upāštèvānjō zá tlē s'm nāštèt'ga, **pā nūcánjō sòjē gvāvē,** s'm sē pr'bíjáv skòz' ž'vljènjē 'n dōn's s'm tlē, pa taklē.

Č' glíh mē ū ž'vljènjò ní bū z rōžcámē pásutò, b' v'gāv, č' b' trdū, da j' mē pā vs'glíh, č' jē glíh vsē dr'gáčē, kāk'r j' bū takrāt, k' s'm bív átrāk.

N'kòmr nā mòr'm zátajčatē, kágā bčūt'm, k' vid'm, da stājēta tám, cēr j' bvā mōjā rōjstná hišá, z d'j dvā z'lēna kēmíčna s'krētá. Námèst' glājzāv č'z mòst j' pá sp'ljāná st'zdá za p'c'klístē.

Ni mē vs' glih, k' vid'm kākū jèmljē kōn'c Zg. Zímāvá híša, k' j' b'vā štèr' letē náš dòm, ātáv pá ki skòzē. Ab hišē pá ná n'č páspravlj'n'mō kūpō štāvā. Mārs'k'j ād t'gá, kār s'm māv' prèd pisāv, s'm sē náučū ná njē.

Vsele k' gr'm mem' apārtmājáv, k' sá grātálē z nèkdánjē Grājènj'kávē hišē s štācūná, mē pr' srcō zābali. Tūd' ta j' bvā nèki cājtá naš dòm. U njē smá sē mí tri: āta, sēstrá 'n j's zá zmèrām pāslov'lē ād našē māmē.

Stisnē mē pr' srcō, č' s' spòn'm pòlja pā njív ná nj'mō, cēr j' sē nèkdá pr'kvānjáv vs'h sōrt žíto, vmès pa rāstlē čōmpē sèrk, repa, bāb, prēja, š' prèd pá c'vō jèda. Vs' tò j' b'vā š' tákrāt, k' sā kmētē ki tò jèdlē kār sá pr'dèválē, nj'h kòštá. Sām s'm, vèl'k dev ātròštvá pr'bū tūd' tām.

N'klē ná bōm pázābū ōscē m'jícē m'd njívamē, cēr s'm sē sècē ūcív. Ná nj'h sá rāstlē vs'h sōrt lèpē rōžē, k' sā s sōj'm dūhám pr'vābljálē: būčēlē, tròtē, m'hēljē, kūrt mārínē vs'h bārv pā ná vēm kágā šē.

Vmès m'd tráva j' rāstvá kūm'na, k' smā jā mòglē atrōcē zá s'násècē pábèratē, dāmò nēstē, dā sá jē žènsčē nā špājē pā pvānkáh s'šílē.

Kák'r da nís'm ná nèkdánj'mō pòljō, s' páčūt'm, k' glédám prāzníná ād Kājžáv'ga pòlja zá Skrtavē vāhtárcē pr'd

st'dèncē. Na nj'mō sá b'li ād začētká pālètja zá pōznē j'sènē nabāsán' pòhnē stāji.

Ad tíčáv, k' j'h jē nèkdá' poljē r'div, j' zd'j vid'tē: sín'cē, 'čínkávcē, z'lèncē, líščcē pá čèrbōdē kášná táš'ca. Pāst'ric j' māvō, vāstícē pá l'ètás tud' vídù nis'm.

Nā mòr'm v'rijētē, dá mòr'ja bít' zd'j: enc'ján, d'sēč' nāg'ljčē, zvát' jābūcē, gōzdnē líl'jē pā na vēm kágā šē, k' sá j'h b'li nèkda' pòhnē ābrōbjē pòlj, z d'j záščít'nē, zāto k' sā skōr izūmlē.

Kakū l'pū j' bū nèkda' víd'tē zgōda zjūtra nā pòljō ārēha ál' pā zēca. Jāzb'ca, k' j' b'lj ū t'mē hōdù m'd pūtāv sèrk, žè māv' tēžē.

Br'z ādríj' smā pá glēdālē s kūh'njē, skòz' vōk'n, gāmsē, k' sá sē zādrž'vālē cèv' lètō 'n tò lètē 'n lètē, včas'h kūma dvèsto mètráv pr'č ād nāšē hišē, ū Hríbrō, bliz' zgòrnjē Rābíčávē žājē, m'd kām'nálōmām.

Vs'mō, á čèm'r s'm písáv, b' v'hkō rèkù: M'j pòn'njē ná nèkdánj' pòn'njē, ták' dāvnō j' tò bū. N'č ād t'gá ni mvājšē ka'kr òs'md'sēt lèt. Š' dōbrō, dá s' vs'ga spòn'm.

Moja rojstna hiša, čuvajnica 20.

Pomnenja

Na vrhu

Ko prisopihaš prepoten na vrh gore, se ti razgalijo lepote stvarstva, da tukaj pozabiš težave s poti. Stoji občuduješ vrhove okrog sebe, sede pomalicaš in že načrtuješ napad na sosednji vrh. Krasno, saj je uresničljivo, ni kaj.

Ko pa dosežeš izčrpan in utrujen visoko starost, ne vidiš pred sabo nič, načrtovati ni kaj, nemočen obstojiš in ne veš kam. Se pa s priprtimi očmi sprehajaš po prehojeni življenjski poti in obujaš spomine. Nič posebnega, ampak edino uresničljivo, ni kaj.

Grajenjekova hiša, moj po vrstnem redu drugi dom.

Ker sprejemam življenje kot svojo usodo, nikogar ne častim niti obsojam. Sem pa došel tako daleč, da danes lahko rečem: **bilo je, kakršnokoli že**, gotovo pa ne vse hkrati in še sem tu. Če bi bilo drugače, bi me lahko ne bilo. Poceni tolažba, ni kaj.

Nisem rojen pod srečno zvezdo, pač pa na začetku Taber pod **Kokom**. Častim ga in imam ga za svojega. Kot štriletni otročiček se ga spomnim zato, ker je očetu s prisotnostjo oblakov, ki so se podili okrog njega, pomagal napovedovati kmetom, ki so kosili tam blizu v senožetih, vreme. Govoril jim je: „Jug pritiska, oblaki se vrtinčijo okrog Koka,” slabo kaže.

Včasih tudi: „Sever pritiska, oblaki gredo visoko nad Kokom proti jugu, še bo lepo,” pa še: „Nad Kokom se oblaki tepejo, nič ne morem reči.”

Grajenjekova hiša, moj po vrstnem redu drugi dom.

Davnega leta 1921 smo morali mojo rojstno hišo - železniško čuvajnico dvajset zapustiti in prepustiti zavednemu Slovencu Ravnikarju, ki je pribežal pred fašizmom iz Italije. Selili smo se v udobnejše stanovanje h Grajenjeku.

Po čuvajnici se mi ne toži, imam jo pa, kot tistih nekaj kvadratnih metrov prostora ob njej, kjer sva se smela s sestrice igrati, v zelo lepem spominu.

Najine igrače, ki jih ne vem zakaj nisva vzela s sabo h Grajenjeku, so bile: prazne vojaške konzerve, korenine, naplavljeni koščki lesa, raznobarvni kamenčki vseh vrst, več velikosti storži s palčkami za noge, ki so bili najine živali.

Bivanje pri Grajenjeku žal ni trajalo niti dve leti. Zelo dobri so nam bili, predvsem gospodinja Malka. Če bi bili vsi zdravi, bi nam bilo lepo. Pa kaj, ko smo prav pri njih ostali brez mame.

Oče v službi, midva majhna in sledila je selitev. Tokrat k Zimovim starim staršem, oz. očetovemu mlajšemu bratu, ki je bil takrat že gospodar. Štiriletnemu bivanju pri njih rečem »šola za življenje«.

Na propad obsojena Zg. Zimnova hiša, moj štiri letni tretji dom.

Pri njih sem se naučil: vseh kmečkih del, pokorščine, skromnosti, rad kaj dati, poštenja, biti malo lačen, neizbirčen pri hrani, poljubljati košček kruha, ki je padel na tla, moliti, spoštovati

stare ljudi, predvsem stare straše, jim pomagati, ceniti zlatega očeta, upoštevati verske navade, spoznavati vedenje domačih in divjih živali, ptic in žuželk ob različnih priložnostih, hoditi v coklah, lepo ravnati z živino, kar pa je bilo najtežje **»živeti brez mame«**.

Ob znanju naštetega, upoštevanju očetovih nasvetov in uporabi lastne pameti, sem se prebil do sem, ko lahko še enkrat rečem: bilo je, kakršnokoli že, gotovo pa ne vse hkrati. Če bi bilo drugače, bi me morda več ne bilo.

V življenju, predvsem v otroštvu, mi ni bilo z rožicami posuto. Lagal bi, če bi trdil, da mi je vseeno za vse, kar je bilo v prvih desetih letih mojega življenja drugače kot je danes.

Na tem mestu je stala nekdanja moja rojstna hiša, čuvajnica20.

Ne znam opisati občutka, ki me obide, ko vidim stati, kjer je nekdanj stala moja rojstna hiša, zdaj dve zeleni kemični stranišči. Postavili so ju zaradi kolesarske poti, ki poteka po bivši železniški progi, čez železniški most proti Belci.

Dogaja se nepričakovano

Ne more mi biti vseeno, ko gledam propadajočo Zg. Zimovo hišo, očetov vedno in naš nekdanji, štiriletni dom, in porušeno gospodarsko poslopje, kjer se je dogajalo, o čemer sem pravkar pisal.

Kaj bi si mislili takratni graditelji?

Dva dokumenta o letnici gradnje porušenega gospodarskega poslopja.

Iz nekdanje Grajnerjeve hiše.

Ni treba biti kmet, da te stisne pri srcu.

Pri srcu me zaboli, čim grem mimo apartmajske, nekdanje Grajenjekove hiše s trgovino. Bila je naš dvoletni dom. V njej smo se oče, sestra in jaz za vedno poslovili od mame.

Neprijeten je pogled na polja, kjer so bile nekdanje njive, na njih pa so valovila vseh vrst žita in rasli: krompir, koruza, repa, bob, lan itd. Vse to je bilo še v mojem otroštvu, hrana kmečkih družin.

Velik del otroštva in odraščanja sem prebil prav na njih. Zdaj od Kajževega polja do Studencev ob Skrtovi čuvajnici, kjer so stali od poletja do jeseni natrpano polni kozolci, ni videti niti enega. Celo zadnji steber (stòžnj'k) Zg. Zimovega je skupaj s **štāva** (v ozadju), že izginil. Na mejice med njivami, kjer smo kosili travo, polno dišečega cvetja, ki je privabljal čebele, čmrlje, metulje itd. otroci pa za kosci pobirali kumino, so ostali samo še spomini. Encijan, svišč, dišeči nageljčki, zlata jabolka, gozdne lilije in še kaj, so rasli po obrobjih polj. Zdaj morajo biti zaščitena redkost, ki si je marsikdo niti ogledati ne more.

Od veliko vrst ptic, ki jih ni več in so se hranile s tem kar so jim nudila polja, se pojavljajo samo še sinice, zelenci, ščinkovci, liščki in redke taščice. Pastiričke so že redkost, lastovk pa letos niti videl nisem.

O srnah in zajcih, ki so nekdanje zgodaj zjutraj pozirali radovednim gostom, ni govora. Še manj o jazbecu, ki se je pojavljal v koruzi v temi.

Gamsov, ki smo jih gledali skozi kuhinjsko okno saj so se gibali desetletja, skozi vse leto, le nekaj sto metrov od našega doma, nad kamnolomom v Golem hribu, nad Robičevo zgornjo žago, že davno več ni.

Vse povedano bi lahko imenoval »**Spomini na moje otroške spomine**«, tako davno je bilo. Nič od tega ni mlajše od najmanj osemdeset let.

Slovo od Zg. Zimovega kmetovanja. Zdaj niti tega več ni.

Umiranje kmetijstva, na račun oživljanja turizma?

Zaključek

Takole je, dragi bralci! Zaloge navlake v mojem podstrešju so neizčrpne. Kar sem uspel do zdaj izbrskati ste prebrali. Ostalo prepuščam času in naključju. Ne izključujem možnosti drugega dela. Če do njega ne bo prišlo, bo šlo ostalo z mano. Malo škoda, vendar to ne bo edino.

Ker je pot od osnutka do izida knjige včasih dolga, jaz bi jo pa rad še videl, sem se odločil na moj enaindevetdeseti rojstni dan tu nehati. Če bom uspel, boste to kratko vsebino ob branju lahko tudi poslušali.

Da je to delo nastalo, dolgujem zahvalo kot vedno do zdaj, v prvi vrsti profesorici Miri Smolej za njeno pripravljenost in brezplačno lektoriranje. Za pravkar napovedano sosedu Robertu Robiču in vnukinji Nevi Hrvatuš, za finančno pomoč neimenovanemu dobrotniku, ženi in hčerki za razumevanje, za petnajst let vzornega sodelovanja kolektivu Tiskarne »**Medium Žirovnica**«.

Stanko

Seznam težje nerazumljivih in še nikjer zapisanih narečnih besed, ki sem se ga odločil napisati, ker so prevodi napisani vsled morebitnih nejasnosti smiselno, ne dobessedno, kar sem napovedal v uvodu,

Glāgōlē - glagoli

A

abrājātātē (a)	ceniti, biti pomemben
ābnūcatē (a)	obrabiti, zrabiti
ābj'tē (ê)	obiti, obkrožiti
ābdēvatē (a)	oskrbeti, dokončno oskrbeti, obesiti v kozolec
ādć'dvātē (ê)	odkidovati, npr. sneg (a)
āncájgatē (a)	prijaviti
an vzete (ê)	opaziti, zapaziti nekoga
ānatē sê (a)	lotiti se, začeti

B

bāndrātē (a)	seliti se, potovati
bēksljātē (a)	menjati, zamenjavati
brīhtātē (a)	razmišljati, preišljevatī, prihajati do spoznanja

C

cēratē kága (a)	prenašati nekoga
ciljatē (a)	meriti na kaj, nameravati, imeti namen
cvíbvātē (a)	dvomiti

D

dò pābījatē (a) ugovarjati, se ne strinjati

F

f'rhēratē (a) zasliševati
fājratē (a) nič delati, počivati
fāntatē (a) sovražiti
fávlèncātē (a) lenariti
fēhtatē (a) prosjačiti, prositi
flānkèratē (a) postopati, lenariti
f'ršōlatē (a) opaz delati

G

grātatē (a) uspeti, uresničiti se, postati, nastati

J

jāmratē (a) tožiti, pritoževati se, vzdihovati
jete (a) začeti

L

lādatē (a) polniti (puško)

M

mērkatē (a) paziti, se obvladati
mūjatē sê (a) truditi se

N

nábāsatē (ê) naložiti, napolniti, nalagati
nāšrībatē (a) napisati
nāštímātē (a) pripraviti
natrāfītē (ē) naiti na koga, naleteti, zalotiti koga

O

- ōbdōnkātē (a) Izplačati, odsloviti, znebiti se koga
ōbfōdratē (a) spoditi, nagnati, odsloviti
ōblēzvatē (a) zamenjavati, nadomestovati

P

- Pr'rājtatē (a) preračunati, prišteti
Pr'cīmātē (a) prikimati, prkimavati
pr'čēl'tē (ē) prirezati
pr'kvādātē (a) prelagati
pr'skātē sē (a) goniti se
pr'spārātē (a) privarčevati, ohraniti se
pr'pvākn'tē (ē) splakniti, oprati
pr't'gvātē (ê) pretegovati, vlačiti, premeščati
pr'k'cvātē (ê) kotaliti se
pr'zādjtātē (ê) prizadeti, potruditi se
pāgrūntātē (a) domisliti si, spoznati
pajāmratē (a) potožiti, izraziti bol
pakvātē (ê) poklati, zaklati
pākālājsatē (a) pokotaliti
pārājtatē (a) vzeti na znanje, opaziti, poračunati
pānūcatē (a) porabiti, uporabiti, potrošiti
pāšv'drātē (a) iznakaziti, uničiti (čevlje)
pātlēčē (ê) potolči, potrkati
p'vēzn'tē sē (ē) pasti
pāž'brātē (a) zmoliti
plezate se (ê) sankati, dričati, smučati se
pròcatē (a) godrnjati, se jeziti

R

- rājatē (a) plesati, se vrteti

rājtatē (a)	računati, nameravati, misliti, meniti
rajtātē (a)	jahati

S

sālātērātē (a)	po vojaško pozdravljati
sártērātē (a)	ločiti eno od drugega, odbirati, izločati
sćíkatē(a)	zgristi, prežvečiti
sfr'nljātē (a)	zvozljati, zмести, zmotati
spák'drātē (a)	spotakniti se, sprožiti
spvāz'tē sê (ē)	splezati, priplezati
st'knitē (ê)	nekaj skritega odkriti, nalesti (bolezen)
sūmprātē (a)	godrnjati, revskati, tečnariti

Š

šp'k'lerātē (a)	predvidevati, upati, računati na kaj
štōkatē (a)	zbadati z besedo ali predmetom
štūl'tē sê (ē)	vrivati, uvrščati, primerjati se

T

tāljátē (a)	deliti, razdeljevati
tlècē (ê)	tolči, nabijati

U

ùkāz'vatē (ê)	dovoljevati, ukazovati, zapovedovati
ùkšēgatē sê (a)	dogoditi, pripetiti, zgoditi se
ùmērkatē (a)	opaziti, zapaziti, odkriti
ùrājmatē (a)	posrečiti, odkriti, zgoditi se

V

v'z'tèratē (a)	preizkovati, opravljati hišni pregled
vížvātē (a)	krmariti, upravljati, voditi

Z

zādetē sê (ê)	zakričati, zavpiti
zād'rtōfatē (a)	zalotiti, presenetiti
zāf'rtājfljātē (a)	zatolči koga do kraja, onemogočiti
zgānitē (i)	zvoniti
zākājlatē (a)	zatožiti koga, zagozditi kaj
zrājtatē sê (a)	sprevideti, priti do tega
zrīhtātē (a)	poskrbeti, pripraviti
zāšrāvbatē (a)	priviti, zasukati, zavrteti
zātēgn'tē (ē)	pritegniti
zāvēkatē (ê)	zajokati

Ž

ž'brātē (a)	moliti
-------------	--------

Samāstāln'jce - Samostalniki

A

ābnāšanjê (ē)	vedenje
ādrija (ê)	zadrega, sila, sitnost, vznemirjenje
āntvērt (ē)	odgovor
ājnrūf'nga (ê)	poziv
ājnfriđ'ngā (ê)	ograja na železniškem mostu

B

bācpāv'r (ē)	žaljivka za posestnike z malo zemlje (ovčji kmet)
bēgōn (ē)	železniški zaprt voz
bēkārcā (ê)	ura budilka

C

c'h (ē)	vlak
cōlštòk (ē)	lesen zložljiv meter

Ć

ćètna (ê)	veriga
ćib'lj (ē)	leseno vedro

D

dínst cím'r (ē)	službeni prostor
drōt (ē)	žica
drōtŕrhāv (ē)	žična ograja
drōtzājlá (ê)	žična vrv
d'rníca (ê)	skladovnica (drv)
dvār (ē)	dvorišče

F

f'rbāc (ē)	deček paglavec
f'rdōht (ē)	sum, sumničenje
f'rker (e)	promet
f'ršlōg (ē)	oboj (embalaža)
f'ršōl'nga (ê)	betonski opaž
fohman	strokovnjak
f'ršíbār (ē)	premikač na železnici
fār (ē)	duhovnik
fāna fānca (ê)	zastava, zastavica
fāvlèncār (ē)	lenuh
fēlja (ê)	star, ponošen klobuk
fiž'k (ē)	drobljanček
fōhmān (ē)	strokovnjak
fōrārbājtār (ē)	preddelavec

fōrd'rlādārca (ê)	puška, ki se polni spredaj
frís (ē)	obraz
flínta (ê)	puška dvocevka

G

g'bèr (ē)	puška
g'pēk (ē)	prtljaga
gājžvá (ê)	bič
gātê (ê)	spodnje hlače
gālēnk (ē)	nedozorel sadež
glāz (ē)	železniški tir
gmáh (ē)	mir
gmājna (ê)	gozd

H

Hāc'nga (ê)	kurjava
Hosta (ê)	gozd, goščava, grmičevje

J

jāmṛānjê (ē)	vzdihovanje, tožba
jēdvò (ē)	jelka (drevo)
jūnfrícá (ê)	mlado dekle

K

kāps'lj (ē)	netilka
kášūtjê (ē)	grmičevje
káštvānjê (ē)	stroški
kārāč'nca (ê)	hlačnica
klegnat (e)	priložnost
klínk (ē)	pipec
kòšta (ê)	hrana

kōklja (ê)	kokoš ki vali
kōca (ê)	suhe hruške
krāf'lj (ē)	navlaka
ksíiht (ē)	obraz
knèd'lj (ē)	cmok
knōflèhārca (ê)	gumbnica
kšeft (ē)	posel
kūgvā (ê)	krogla, puškino zrno

L

lārfá (ê)	maska
lāvf (ē)	puškina cev
lōšna (ê)	spona na žel. tračnici

M

m'šínfèrār (ē)	strojevodja
māj'nga (ê)	namen
māvha (ê)	torba
mūja (ê)	trud, prizadevanje
mvādžê (ē)	podrast v gozdu

N

nāzmāsnást (ē)	požrešnost
nehtē (i)	nekdo, nekateri

P

p'gèg'ngá (ê)	obhod žel. proge
p'tōn (ē)	beton
pātrōn (ē)	naboj
pāv'r (ē)	kmet
pèncá (ê)	tanek papir

plāmbèránjê (ē)	zalivkanje
plōmba (ê)	zalivka
pšōba (ê)	sitnež, nadležneš
prāva rōka (ē)	desnica
pòštáb (ē)	črka
pòk (ē)	kozel
prānjê (ē)	perilo
pr'h (ē)	kila
pr'siv'ncá (ê)	svinja ki ima mlade
pr'p'tljāj (ē)	dogodek, dogodivščina
pršōna (ê)	orjak, velik in močan človek
pvāc (ē)	prostor, tržnica, trg

R

rācē (ē)	roke
rāfūda (ê)	navlaka
rāmpa (ê)	zapornica, odprt skladiščni prostor
rāmōnika (ê)	harmonika
r'ht'nga (ê)	smer
rūkzōk (ē)	nahrbtnik

S

sèrk (ē)	koruza
sm'rínjê (ē)	brinje
sōrta (ē)	vrsta
stòrja (ê)	pravljica
strešnca (ê)	18 m/m debela deska
suš'c (ē)	na korenini suho drevo

Š

šēlja (ê)	kraguljček
-----------	------------

šiht'nšrājbar (ē) človek, ki vodi evidenco o navzočnosti

šina (ê) tračnica, tračno železo

škòmp (ē) povez več snopov žita

špāga (ê) vrvica

šprānja (ê) razpoka

špōrhērd (ē) štedilnik

šrāvb (ē) vijak

šrēk'lj (ē) puškino zrno

štānt (ē) odrejeno mesto, stojnica

štānga (ê) drog, okrogla lata

štácūna (ê) trgovina

štām (ē) debeli del debla in hloda

štērna (ê) vodnjak

štēmp'lj (ē) lesen prosto stoječi steber, žig

štr'k (ē) vrv

štík'ljc (ē) kos, komad, del zemljišča

štrēka (ê) železniška proga

št'lj (ē) ročaj, nasadilo

T

t'l'grāf štāngá (ê) telefonski drog

tāl̄j (ē) parcela, del zemljišča v nekoga lasti

tābva, tāb'lca (ê) plošča, slika na steni, ploščica

t'mf (ē) tolmun

tòpljārcá (ê) puška dvocevka

U

ūca (ē) ovca

ūrž'h (ê) vzrok

V

vāmpnj'k (ē)	debeluh
vārž't (ē)	žep
vāhtár (ē)	železniški čuvaj
víntá (ē)	gonilo
vòk, vāci (í)	volk, volkovi

Z

zatājč'vānjê (ē)	dopovedovanje, prepričevanje
zātáv'c (ē)	tilnik
zic (ē)	sedež

Ž

žājm'št'r (ē)	žagar
žvāt (ē)	telo

Pr'dèv'ncē - Pridevniki

A

ábrājtān	cenjen
ábčídān	polit s hrano, pokapljan
ádčídān	odmetan, sproščen
ājnfōh	enostaven, enojen
āngāv	onegav
āstēgu	vitek, tanko visoko drevo
āskāpāna	razkopana, nepostlana
āstrāncērān	razdeljen, razparceliran

B

brvāk	globok
-------	--------

C

cfríd'n	zadovoljen
---------	------------

F

fānj	lep, gladek
fāv'lj	len, na panju gnilo drevo
flēgmā	ravnodušen, umirjen
flōh	plošnat
fr'j	prost, svoboden, sproščen
friš'n	svež

G

gārèd'nj	zgornji
gmēt'n	zadovoljen
gūh	gluh,
gviš'n	zanesljiv

L

lèdrást usnjen

M

měvt'k izbiričen pri hrani
mōr izplen iz nagnilega hloda

N

Nāgù hiter, zaletav, spreten
nāūgnān neukrotljiv, neumoren

P

pābāran vprašan
pāf bitē biti začuden, presenečen
pāgālèdrān ponošen
pāhāblj'n trajno telesno prizadet
pākōncō navpično, pokonci
pārāvnān zložen
p'nz'nèrān upokojen
pr'frīgān zvit, pregnan, premeten
pr'f'zòr's začasno, zasilno
pr'gūlj'n zoprn, neznosen, nemogoč
pr'stj'n siten, nemogoč
pr'spārān ohranjen
pr'sbícān preznojen, znojen

S

scāgān obupan
sív'n nadležen, vsiljiv
sk'rnōb'n sovražen, surov
sk'rpēcān iztrošen, ubogi, iznakažen

sm'rinjáv
sp's's'n

brinjev
prost, neprivezan, na prostosti

T

trēpást

nerazsoden, prismojen

V

vōhc't'n

poročni

Z

zárāš'n

porasel

zástōplj'n

razumljen

zášmèrān

umazan, zamazan

zmātrān

utrujen

zmèrām

miren, umirjen, mirujoč

zrogljān

zmeden, raztresen

zášrāvbán

privit, pritrjen

Ž

žl'ht

hudoben, škodoželjen, poreden

Šlētr'h

na majavih nogah, razmajan, nestabilen

Príslávě - Prislovi

ábādn'm	obenem
ábívno	preveč
còfèl'h	slučajno, približno
colê	zraven, ob, poleg
Ćèrbōdē	tu in tam
d'rēkt	naravnost
dūrh 'n dūrh	neprenehoma, venomer, stalno
kūma	komaj
l'ki	takoj
náglíh	naravnost
pādni	podnevi
pōtlê	potem
ù ljūftō	v zraku, zmesta, takoj
ù št'rt'mō	v četrtem
zāstoj'm	zastonj
zānavāš	nalašč, namenoma
zāpōna	dopoldne
zmèrām	vedno, mirno, v mirovanju

Pojasnilo:

Glagoli so zapisani v nedoločniku. Črke v oklepajih so končnice tretje osebe ednine.

Samostalniki so napisani pretežno v ednini, pripisane so jim množinske končnice.

Vsebina

Ustna izročila

K' j' tãp'rv' c'h ù nãša dãlina pr'pēljáv
Ko je v našo dolino prvi vlak pripeljal

Pãm't'n ādgòvār zmēšãn'ga čvāvēka
Moder odgovor neuravnovešenega človeka

Māv' pr'h'dū stā špāráva
Preveč sta varčevala

Kākū sa šlē: Tinč, Jāka 'n Jērn'j na vòka
Kako so šli: Tinč, Jaka in Jernej na lov za volkom

Pāstèrjē sá mēšt'ca jèdlē
Pastirji so meštico jedli

Br'z srājcê j' āstáv
Brez srajce je ostal

Māv' ábívnō vèr'n j' biv
Preveč veren je bil

Kākū sã nèkda' pòšta vāzilē
Kako so davno tega pošto vozili

Sã b'li cájtē, k' damá ni bū dèva
Ko za marsikoga ni bilo dela

Dvā farāna ū Bòsnē
Dva farana v Bosni

Jèrmān j' pānòrū
German je podivjal

Nekaj lastnih spominov

Hitròst'n r'kòrd
Hitrostni rekord

Š' ánrāt ád rāùbšícav
Še enkrat o divjih lovcih

Z dājēnčkám nā Trigláv
Z dojenčkom na Triglav

Atrāk jê ū štērna pādu
Otrok je padel v vodnjak

Tá rājža j' padūjáv Hvádnik
Tokrat je ponorel Hladnik

Kágā n'j rēč'm
Kaj naj rečem

Tūd' ta rājža j' bvā vèra ūrž'h
Tudi tokrat je bila kriva vera

Ni nāma grātavō
Nisva uspela

Nā pr'kvádišō – rāmpē
Na prekladišču - rampi

Nāstrpnást
Nestrpnost

Nājsrēčn'š dēn ū ž'vljēnjō
Najsrečnejši dan v življenju

Cerkuca ū Jās'njah
Cerkvica v Jasenjah

Č' j' hvap'c gāspádār
Če hlapec gospodari

Tābrê
Tabre

Upāštēvanjê dr'gāčnástē
Priznavanje drugačnosti

Kākū j' ū Rūt'h M'kvāvž nòsu
Kako je v Rut'h Miklavž nosil

Nekaj vsakdanjih pogovorov

Jāmránjê sasèdê
Tožba sosedu

Pá š' ādnō
In še druge

M'd dōbr'mē sāsedē
Med dobrimi sosedi

Spāminē
Pomnenja

G 5768

ger. ant.

A 2010

Kranj G 5768

P GORENJSKA

slovenska književnost

KOŠIR S. S padstrešne

821.163.6-94

090914333

COBISS

*Vrhovi Martuljški ste čudo sveta,
mi sreča je dana, da tu sem doma.*

*Da smel sem 91 let od doma v vas zreti,
se na večino vas tudi povzpeti.*

*In zdaj, ko mi bliža slovesa se čas, vse bi dal,
da v miru med vami za večno bi spal.*

Stanko